Biblioteca Inst. Pedag. ... SALĂ DE LECTURĂ C/138

Anul XXIII
42
(964)
Sîmbătă
18 octombrie
1980
8 pagini
1 leu

Proletari din toate ţările, uniţi-vă !

Luceafărul

Săptămînal editat de Uniunea Scriitorilor din Republica Socialistă România

EDIFICIU ÎN TIMP

La confluenţa dintre două cincinale, această toamnă a adus în calendarul de lucru al ţării un şir de evenimente menite să consacre noi repere şi noi deschideri la orizontul economic şi social al României, aflată acum la cumpănă de bilanţ şi perspective, pe treapta finalizării unei largi perioade din programul construcţiei şi edificării sale socialiste multilaterale. Unul dintre aceste evenimente îl reprezintă Plenara Comitetului Central al Partidului care a dezbătut şi aprobat Planul naţional unic de dezvoltare economico-socială pe anul 1981 şi, odată cu acesta, a analizat stadiul îndeplinirii planului pe anul în curs şi, în general, pe întregul cincinal.

Un moment aşadar de optimă şi semnificativă implicaţie a tuturor, cînd în faţa realizărilor obţinute pun în linie directă, ascendentă şi cu puterea concretă, cea mai elocventă a realităţii posibile, imediate, înseşi liniile de boltă, fondul problematic al dezvoltării următoare, o justificare a viitorului, de fapt, o motivare a sa dialectică, pornind de la cifrele şi datele proprii ale prezentului. Cuvîntarea secretarului general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, deschide o largă şi lucidă perspectivă asupra momentului în care ne aflăm şi ne relevă un chip al analizei exemplare, la obiect. Proiecţia unui nou an ca parte a unei noi perioade, a unui nou cincinal, se realizează sugestiv, la scara tuturor domeniilor existenţei noastre politice şi sociale, aducînd în prim plan imaginea unei ţări care-şi cunoaşte şi îşi explorează bine resursele, făcînd din muncă, din exerciţiul permanent al acesteia, temeiul fundamental al propriei sale propăşiri. Evidenţa ritmurilor generale de creştere, a indicilor de dezvoltare şi acumulare atestă că economia românească este un organism viu, sănătos, puternic articulat şi — aşa cum s-a demonstrat pînă acum — capabil să reziste şi unor inerente greutăţi, multe dintre ele legate de tensiunile înseşi ale crizei economice şi energetice mondiale, de implicaţiile acesteia asupra schimbului internaţional de valori. Superioritatea de sistem, superioritatea de organizare, modalitate şi scop, talentul şi abnegaţia poporului, munca sa exprimată în sensul cel mai nobil al ideii de creaţie şi-au spus şi îşi spun însă decisiv cuvîntul. Conducerea clară, ştiinţifică de către partid a întregii noastre vieţi politice şi sociale, legăturile sale indestructibile cu masele, cu poporul, unitatea desăvîrşită a acestuia în jurul centrului său vital — partidul — iată tot atîtea argumente care consacră şi validează pentru viitor o experienţă la scară naţională şi, în acelaşi timp, la scara puterii de conştiinţă a fiecăruia dintre noi. **Nu există o altă posibilitate pentru noi decît munca**, afirma secretarul general al partidului în recenta sa cuvîntare, **fără muncă nu se pot realiza programele de ridicare a nivelului de trai material şi spiritual al poporului**, iar mai departe, referindu-se la mobilizarea tuturor resurselor şi activizarea tuturor structurilor societăţii noastre în vederea atingerii scopului suprem, este implicată însăşi literatura, care are un rol important în activitatea politică-educativă, **inclusiv în activitatea economică şi ea trebuie să pornească de la realităţile ţării, de la cerinţele poporului şi să se bazeze întotdeauna pe concepţia revoluţionară despre lume şi viaţă.**

Planul naţional unic a fost dezbătut şi aprobat de plenară, legea pentru adoptarea acestuia a fost dezbătută şi aprobată în Sesiunea Marii Adunări Naţionale. Un larg front de lucru vine în continuitatea celui de pînă acum şi face trecerea, intrarea, în zona marilor obiective stabilite de cel de al XII-lea Congres al partidului. Cu putere de lege, înfăptuirea acestui plan va pune încă o treaptă, încă o temelie edificiului nostru socialist.

Luceafărul

ÎNTÎLNIREA TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU CU ACTIVUL DE PARTID AL SCRIITORILOR

Luni, 13 octombrie a.c., a avut loc la Comitetul Central întîlnirea tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu activul de partid al scriitorilor din întreaga ţară, la care au participat membrii biroului de conducere al Uniunii scriitorilor, ai comitetului de partid al uniunii, ai birourilor organizaţiilor de partid, conducerile asociaţiilor din ţară, directori de edituri, redactori-şefi ai publicaţiilor literar-artistice, precum şi alţi scriitori.

La întîlnire au luat parte tovarăşa Elena Ceauşescu, membru al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., prim viceprim-ministru al guvernului, tovarăşii Dumitru Popescu, membru al Comitetului Politic Executiv, secretar al C.C. al P.C.R., Suzana Gâdea, membru supleant al Comitetului Politic Executiv al C.C. al P.C.R., preşedintele Consiliului Culturii şi Educaţiei Socialiste, Ilie Rădulescu, secretar al C.C. al P.C.R.

Secretarul comitetului de partid al Uniunii scriitorilor, Ion Hobana, a prezentat un referat privitor la activitatea de partid desfăşurată în ultima vreme în rîndul scriitorilor, la stilul şi metodele de muncă ale consiliului de conducere al uniunii, precum şi o serie de probleme ale dezvoltării creaţiei literare de toate genurile din ţara noastră.

Referatul a prezentat realizările dobîndite în ultimul timp pe planul dezvoltării literaturii noi, socialiste, ale activităţii desfăşurate de comitetul de partid şi Uniunea scriitorilor pentru lărgirea contactelor membrilor acestei uniuni cu masele largi de oameni ai muncii, cu realităţile economico-sociale ale societăţii noastre socialiste şi, totodată, a înfăţişat o serie a neajunsuri şi minusuri atît în ce priveşte creaţia, cît şi viaţa şi activitatea organizaţiei de partid şi a organelor de conducere ale Uniunii scriitorilor.

În cuvîntul lor, scriitorii au mulţumit tovarăşului Nicolae Ceauşescu pentru iniţiativa organizării acestei şedinţe, care constituie un cadru specific democraţiei largi socialiste existente în ţara noastră şi care oglindeşte stilul de muncă propriu secretarului general al partidului nostru de a se întîlni cu oamenii muncii din toate domeniile de activitate.

Scriitorii prezenţi la şedinţă au luat în discuţie variate aspecte ale dezvoltării în ritm ascendent a literaturii noastre, ale modului cum se înfăptuieşte politica partidului în acest domeniu important al culturii naţionale, precum şi o serie de aspecte legate de activitatea organismelor de conducere ale uniunii, ale organizaţiilor de partid ale scriitorilor, ale activităţii de editare şi tipărire a cărţii din ţara noastră, subliniind atît succesele obţinute, cît şi neajunsurile care mai dăinuie încă, făcînd o serie de propuneri pentru îmbunătăţirea în continuare a activităţii de creaţie şi a vieţii obştii scriitorilor, în vederea asigurării tuturor condiţiilor pentru îmbunătăţirea continuă a literaturii româneşti.

În încheierea şedinţei a luat cuvîntul secretarul general al partidului, tovarăşul **NICOLAE CEAUŞESCU**, care, prezentînd succint bilanţul marilor realizări ale dezvoltării economico-sociale a patriei noastre, a evidenţiat şi dezvoltarea continuă a creaţiei literare, atît din punct de vedere al volumului acesteia, cît şi, mai ales, din punct de vedere al valorii ideologice şi artistice a unui mare număr de lucrări de toate genurile literare, care au îmbogăţit şi îmbogăţesc literatura noastră socialistă, constituie o contribuţie preţioasă la întreaga operă de edificare a noii societăţi în patria noastră.

Secretarul general al partidului a apreciat, de asemenea, în mod pozitiv faptul că s-au dezvoltat şi lărgit contactele scriitorilor cu cititorii din rîndul maselor de oameni ai muncii şi că s-au aprofundat cunoaşterea şi înţelegerea de către scriitori a problemelor noi, tot mai complexe, ale muncii şi vieţii poporului nostru, ale operei de edificare a socialismului în România.

Totodată, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a relevat în mod critic faptul că mai apar încă lucrări literare insuficient legate de realităţile ţării noastre, de viaţa poporului, atît în ce priveşte tematica societăţii socialiste contemporane, cît şi trecutul istoric al poporului şi naţiunii noastre. Apreciind orientarea unui mare număr de scriitori spre teme patriotice, atît în poezie, cît şi în roman şi în teatru, al cărei rezultat este apariţia unor lucrări deosebit de importante pentru educaţia revoluţionară, socialistă a oamenilor muncii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a criticat, totodată, unele manifestări de subapreciere a acestor teme, atrăgînd atenţia asupra pericolului influenţei cosmopolite în literatură, de natură să îndepărteze creaţia de la ţelurile ei sociale, umaniste, majore. A fost pusă în evidenţă, de asemenea, în mod critic tendinţa, ce se mai manifestă în unele cărţi şi publicaţii, de reevaluare necritică, fără discernămînt ideologic, a moştenirii noastre literare, ca şi tendinţa de subapreciere, de negare sau chiar de denigrare a unor mari scriitori clasici şi chiar şi a unor importanţi scriitori contemporani.

Secretarul general al partidului a criticat, de asemenea, unele stări de lucruri negative existente în viaţa internă a Uniunii scriitorilor, a consiliului de conducere al acesteia, ca şi în unele publicaţii literare, unele disensiuni apărute între scriitori sau grupuri de scriitori şi care influenţează în mod negativ buna desfăşurare a vieţii literare, relaţiile dintre membrii Uniunii scriitorilor. În Uniunea scriitorilor trebuie să domnească un climat de înaltă principialitate, exigenţă comunistă, de colegialitate şi respect reciproc — singura ce concordă cu misiunea importantă pe care o au scriitorii în societatea noastră, cu rolul înalt umanist al creaţiei literare. Secretarul general al partidului a cerut să

Continuare în pag. a 3-a

CLIMAT DE EXIGENŢĂ

Toamnă fertilă, anotimp favorabil culegerii roadelor, pregătirii viitoarelor recolte. Aşteptată cu viu interes şi maximă responsabilitate, de către întreaga noastră obşte scriitoricească, recenta întîlnire cu tovarăşul Nicolae Ceauşescu constituie un nou impuls creator dat literelor româneşti. Asemenea dialoguri de lucru — sincere, stenice, stimulative — sînt tipice stilului de muncă al secretarului general al partidului.

Aprecierile privitoare la creşterea valorii ideologice şi artistice într-un însemnat număr de lucrări de toate genurile literare, privesc, deopotrivă, pe fiecare în parte şi pe noi toţi laolaltă obligîndu-ne să obţinem alte şi alte succese. Literatura unei epoci nu s-a scris şi nu se va scrie vreodată, de către un singur autor, fie el şi genial. Este absolut necesar aportul tuturor scriitorilor, de vîrste diferite, practicînd genuri diferite, de sorginţi diferite, pentru a edifica panteonul literaturii contemporane româneşti. Repetatele îndemnuri la o cît mai strînsă şi inspirată legătură a literaturii cu viaţa izvorăsc, tocmai, din rolul major care, la cel mai înalt nivel, îi este acordat acesteia: ridicarea nivelului ideologic şi cultural al maselor largi de oameni ai muncii, la dezvoltarea conştiinţei lor socialiste, a spiritului umanist.

Veritabil sistem de oglinzi paralele, autorul-cititorul-eroul literar pot contribui, reciproc, la producerea osmozei realităţii cu pagina scrisă. Procesul creaţiei este complex şi contradictoriu iar constelaţia de factori care sprijină literatura cu rădăcini adînc înfipte în solul faptelor de viaţă, include, neapărat, şi deloc în ultimul rînd, cunoaşterea lor nemijlocită, desigur într-un mod specific fiecărui creator, esenţial fiind — după opinia mea — nu neapărat să participi la o vizită rapidă, într-un loc de muncă sau altul, ci să te implici în existenţa colectivităţii (implicare posibilă — doresc să subliniez ideea di-

Mihai Stoian

Continuare în pag. a 3-a

Laudă limbii române

cel care tremură atins de
cuvînt
ajunge să aibă un cuvînt
în loc de inimă
cel care are un cuvînt în loc
de inimă
are trup deschis
ca un cuvînt
cel care are trup deschis ca
un cuvînt
deschide alte cuvinte cu
uşurinţă
şi cel care deschide cu
uşurinţă alte cuvinte
poate să rămînă locuitor
liniştit
al cuvîntului său
cel care se simte acasă
în propriul cuvînt
devine tremurare
pentru cei atinşi, atît.
De-aici încolo
doar patria umblă prin inimi

Cornel Brahaş

Lecţia lui Eminescu

Literatura, îndeosebi poezia, fiinţează în trupul unui popor asemeni limfei propriului nostru organism. Este străvezie, nu doare, însă la apariţia nefirescului inflamează. Şi, ceea ce este tulburător asemeni limfei nu oxigenează, nu transportă fier şi alte metale preţioase, nu ne îngrozeşte prin concreta şi preţioasa ei risipire, nu dovedeşte brutal, direct, irevocabil existenţa noastră ca fiinţe vii (doar sîngele este în stare să o facă) rămîne din toate acestea: ci tăcută, ignorată, pierdută fără păreri de rău, uneori, ea păzeşte integritatea identităţii noastre, a fiecăruia dintre noi, făcîndu-ne inconfundabili în Univers. Ea nu poate fi înlocuită, nimeni n-a reuşit şi nu va reuşi să facă o transfuzie de limfă. Aşa cum nu se va întîmpla vreodată un transfer de cultură, de personalitate, de la om la om, de la un popor la altul. Literatura, cultura, viaţa spirituală a unei colectivităţi umane este singura dovadă a existenţei sale conştiente pe Pămînt. Întotdeauna gîndul şi simţirea unui popor au trecut străvezii, puternice şi libere, prin şi dincolo de opreliştile şi zidele violenţelor şi utopiilor. Cultura naţională este expresia libertăţii unui popor. Prin ce este dar şi prin ce nu este, ea exprimă dimensiunea reală a libertăţii dorite şi realizate de către o naţiune. Aceasta este raţiunea fundamentală a existenţei sale cît şi explicarea naturală a faptului că o cultură nu poate fi independentă, autonomă faţă de popor, aşa cum nici un popor nu se poate identifica fără a produce o cultură proprie. Au trecut cam două sute de ani de la momentul teoretizării herderiene privind importanţa folclorului în istorie şi cultură. Istoria s-a scurs în măsură egală şi pentru afirmaţia lui Herder cît şi pentru realitatea de la care a pornit şi căreia i s-a adresat. Problema afirmării specificului naţional în context universal nu se mai pune astăzi la nivelul definirii prin monolog ci prin aceea a participării prin dialog. Cultura, literatura au fost şi sînt expresia conştiinţei de sine a poporului nostru, iar selecţia valorilor reale, deşi ne place să o lăsăm în seama timpului, se petrece în raport direct cu necesitatea libertăţii pe care popoarele şi-o asumă în decursul istoriei.

Instrumentalizarea literaturii în folosul momentului politic duce la rezultate pe măsura ne-

Eugen Uricaru

Continuare în pag. a 6-a

Despre patrie

Nu-i îndeajuns
– Fie chiar şi cu preţul unei fantastice
trude –
Să vorbeşti prin adevărul altora, prin
cuvinte impare,
Şi uneori, frumos meşteşugite şi
ademenitoare în toate !
Tu vezi, împlinire a tot ce ni-e drag,
Apleci gîndul de roade
Şi săgeţile tale se-ntorc,
din vaerul lumii,
Ca un semn de povaţă
În miezul cel sunător al pietrelor
de hotar ;
De-acolo încerci pînă spre larguri
Eternitatea
– pulsînd aidoma stelelor –
în colinele calme, 'ntamnate,
în aşezările patriei.
Despre ea este vorba !
Despre sunetul ce îndeamnă, de lungi
generaţii,
Chiar fapta. Despre patrie nu vei putea
vorbi
îndeajuns niciodată,
(Fie şi cu preţul unei fantastice trude)
Decît atunci – numai atunci –
Cînd durata semnelor tale va întrece
cuvîntul,
Recunoşti cît de greu, printre minunile
ai grăitoare,
Dobîndeşti, în sfială, ecoul numelui
tău ?

Viorel Sâmpetrean

● *În acest număr* : ● Pagini de tradiţie culturală şi politică ● *„Funcţia catalizatoare a clasicilor"* de ● *Nicolae Ciobanu* ● *„Sunt poet şi treaz să-mi adun material"* de ● *Sânziana Pop* ● *Tradiţia culorii* de ● *Gheorghe Pituţ* ● Cronica literară : ● *Virgil Teodorescu : „Culminaţia umbrei"* ● *Al. Piru : „Marginalia"* ● *Petre Sălcudeanu : „Biblioteca din Alexandria"* ● *Semnează* ● *Valentin F. Mihăescu* ● *M. Ungheanu* ● *Dan Alexandru Condeescu.*

REFLEX

Ceremonia realului

Exact pe traseul odobescian, de la Gruiul Dării şi pînă aproape de izvoarele Buzăului — şi încă în atmosfera specifică basmului bisoceanului — se află un întins perimetru arheologic în care datele existenţei la zi alternează cu vetre de istorie şi civilizaţie din timpuri imemorabile. O undă de mister străbate toate aceste locuri şi, de peste coline, stelele sînt înşurubate parcă în mii de întrebări. Toamna este un adevărat ceremonial al realului şi dezveleşte pădure şi piatră în unghiuri grele de lumină, tăiate pe deasupra de cocori. Şi, dintr-odată, un popor parcă iese din pădure şi se consacră unui ritual necunoscut. Îşi strînge copiii şi femeile la mijloc iar unii, unii dintre ei — bărbaţii — mai dau cîte un scurt ocol marginilor şi mai întreabă, mai răspund ceva, se uită dacă toate vieţuitoarele şi dacă toate stelele sînt la locul lor şi în trebuinţa lor, dacă nu lipseşte sau nu s-a îmbolnăvit, nu suferă vreuna sau nu s-a rătăcit. Şi după aceea tac, rămîn de veghe, în ascultare. Cei de la mijloc îşi mişcă anii şi secolele iar prin dunga de vînt care împurpură copacii nu se mai aud decît propriile lor răsuflări.

Povestesc tainic, prin semne. Şi ce vor fi spunînd, despre ce întîmplare sau cumpănă a vieţii nimeni nu poate şti. Suficient că în jur se aude o toacă iar de pe un clopot cînd şi cînd se cojesc nori ruginii. Sîntem într-o ţară de piatră cu nişte oameni de piatră care vorbesc într-o limbă de piatră şi care, probabil, nici nu se aud. Altfel n-ar încremeni aşa, fiecare în urma propriului său gînd, ca şi cum şi-ar urma unul altuia şi nimeni nu s-ar putea rosti decît prin tăcerea celuilalt. Cînd se întunecă bine

A. I. Zăinescu

Continuare în pag. a 7-a

ARHIVA «LUCEAFĂRUL»

Mihail Sadoveanu: „Fiecare popor are partea lui proprie de sensibilizare şi gîndire, formula lui sufletească"

CENTENAR SADOVEANU

Îl ştiam, de mulţi ani, cu spatele uriaş, cu capul mare şi chipeş, cu mersul ferm, deşi nitel greoi, din anii de tragică amintire ai refugiului, la Iaşi, cînd Mihail Sadoveanu era directorul Teatrului Naţional, ori din rarele sale treceri pe străzile Capitalei, stingher între pietonii grăbiţi, nevrozaţi, jazzbandizaţi.

Nu ne puteam, însă, niciodată închipui ce glas are, omul acesta, tăiat parcă dintr-un bloc de granit, purtînd ciubote ca un ţăran căzmit şi luminînd, masivitatea chipului său cu o privire de înger.

L-am întîlnit, într-un minunat ceas de amurg, în birourile editurei „Cierneі".

Ceas de unică desfătare a urechii, cînd convorbirea nu se mai ţărmuria la obişnuitele schimburi de vorbe, privind împrejurările curente, ci era o melodie suavă cîntată de vocea neînchipuită a lui Mihail Sadoveanu...

„Viola d'amore" cu cărări adumbrite, cu dulceţi profunde, cu acorduri vaste şi deschise.

Sadoveanu stătea la doi paşi departe de noi, dar nu îi auzisem glasul. Vorbia pentru sine, pentru icoanele sale lăuntrice, pentru încăperea lui de lucru de acasă, încinsă de focul vetrei şi de jarul ţandreţei, cu care-l încon-

Continuare în pag. a 7-a

● În paginile 4–5 : ● Poeme de ● Ştefan Dincă şi ● Horvath Dezideriu ● „10 băieţi pe drum" – Fragmente dintr-un jurnal de uzină de Valeriu Bârgău ● „Întoarcerile acasă" – reportaj de ● Gabriel Chifu ● „O adunare de poeţi" – poezii de ● Adrian Alui Gheorghe ● Ion Chichere ● Nicolae Sirius ● Elena Dumitru ● Cronici de ● Teatru ● Film ● TV. ● Radio ● Plastică ● Muzică.

cronica literară

VIRGIL TEODORESCU: «Culminația umbrei»

Cine ar citi în succesiune unul dintre volumele de început ale lui Virgil Teodorescu — **Butelia de Leyda**, spre exemplu — și recentul **Culminația umbrei** (Ed. Cartea Românească, 1980), ar putea trage concluzia, desigur, pripită — că este vorba de doi poeți diferiți care, printr-o întîmplare, poartă același nume, într-atît de radicală pare „schimbarea la față" a autorului. Impresia radicalității diminuează însă, pe de o parte la lectura întregii creații, pe de altă parte prin analiza tipului de metaforă cultivată de Virgil Teodorescu. Din primul unghi de vedere se poate lesne constata o trecere progresivă de la surrealismul vehement și inconoclast în planul atitudinii, la o poezie declarativ militantă, nu de puține ori retorică și, apoi, la un lirism al reflecției, venit mai curînd din disponibilitate decît din [illegible]. Așadar, etape ale unui proces și nu o [illegible] radicală. În planul expresiei stabilitatea [illegible] apare cu claritate. Chiar dacă metafora se „cumințește" uneori, se clasicizează adică, în esență ea rămîne explozivă, surprinzătoare, agresivă, construită pe asociații de imagini [illegible], pe scurt, tipic surrealistă. În **Culminația umbrei** cîteva poeme trimit în linie dreaptă la poetica din volumul **Blănurile oceanelor** (1945). Cavalcade de imagini se dezlănțuie [illegible], violentează simțurile, configurează un [illegible], în care liniile se deplasează [illegible]: „Un calcul poliedric / navigînd în [illegible] sistemului circulatoriu / cu agerimea [illegible] noaptea / în peșterile montane, / insecte [illegible] ale căror concluzii / sînt supuse unei [illegible] de temperatură / sensibile antene [illegible] de pui / acești șobolani cu elitre [illegible] / și-n [illegible] lor Stima lacului cu părul de [illegible] / cu corpurile docile și ospitaliere / în care o familie de crabi / se pregătește [illegible] / a, masa lungă umbrite de crepuscul / cu [illegible] pline de viermi fosforescenți, / o [illegible] ca niște hidre decapitate / de un [illegible] / care [illegible] / cumplite [illegible] de [illegible] moarte / crăpate de acizi în mare [illegible] / [illegible] scoși / pe care le adoră [illegible] / [illegible] în găuri acum ori [illegible] / și [illegible] flegma spintecată / în [illegible] între spații / unde se luptă [illegible] / acestea nu sînt cranii și cupe [illegible] / [illegible] în zale și amețiți [illegible] / [illegible] de mirt și mucegai / de [illegible] și la [illegible] / de briza care [illegible] / elastic flux / diformă armonie" (**Paradisul deliciilor**). În afara folosirii de la un moment dat a rimei („păcat" pentru care un André Breton, papa surrealismului, l-ar fi [illegible] cu siguranță din Vaticanul dictaturii [illegible]) totul amintește de maniera surrealistă. Dar astfel de poeme, precum cel citat, [illegible] în **Culminația umbrei**. Imagini de această factură, izolate însă, se întîlnesc aproape în fiecare poezie. Apar, astfel, ceasurile moi ale lui Dali, **cîmpia carnivoră care vomită homari, o cutie cu crenvurști picanți răsturnată în capul unei primadone, o excrescență care cască**, etc.

Încă cel puțin un element mai amintește de poetica surrealistă: obsesia acvaticului. Nu este, desigur, vorba de proprietatea exclusivă a acestora asupra figurii respective — frecventată de altfel asiduu de, spre exemplu, poeții romantici — ci mai degrabă de o emblemă a neliniștii, a instabilității, a continuei mișcări, dimensiuni structurante ale poeziei avangardei românești din anii '30. În **Culminația umbrei**, figurile acvaticului, difuze și intermitente, polarizează totuși în jurul temei retragerii: „În timp ce vijeliile cumplite / gesticulau prin aer vehement, / voiam să uit că am apartament, / să fiu ca **supa rece din marmite,** / / Ca sturionii care, după un lung voiaj / ajung cu jumătate sau cu un sfert din stol, / **în liniștile paturi de nămol uitînd de-al mării abisal tangaj**" (s.n.) Mișcarea neliniștită și neliniștitoare a infinitului acvatic a devenit derizoria supă rece închisă în marmite, iar abisalului tangaj al mării îi sînt preferate liniștitele paturi de nămol. Nămolul nu semnifică, acum, fuziunea elementelor, expresie a rezolvării tensiunilor ci simbol al degradării elementarului, chiar dacă funcția sa pare a fi protecția. E aici semnul despărțirii de un spațiu matriceal, cu efecte, în planul creației, nu dintre cele mai favorabile. Pentru că, în ansamblu, poezia din **Culminația umbrei** nu se mai vrea o viziune a spațiului interior netrucat, ci urmărește să demonstreze, să ia atitudine, să comunice coerent direct autobiografic, sau discret parabolic. Sentimentul dominant este regretul, cenzurat deseori de ironie benignă, ca în acest „autoportret al artistului la bătrînețe", intitulat **Se poate să mă-nșel**: „Ce spun acum e un secret al meu: / eu toată viața mea am fost un fraier, / și dacă-n tinerețe-am dus-o greu, / la bătrînețe am rămas în aer / Se poate să mă-nșel, dar nu prea cred. / Ați mai văzut cumva o catedrală care să semene c-un led? / O trombă stînd pe scaun într-o sală / / Și numărînd mătănii în extaz? / Sau lespezi de granit plutind pe apă? / Vi s-a-ntîmplat cumva să faceți haz / de o locomotivă care crapă? / / E un secret sau poate să mă-nșel: / e un secret cum bate vîntul / printre ruinele unui castel, / așa cum e un geoid pămîntul".

Trecerea timpului e prilej de meditație și temă lirică pentru multe din poemele din volum. Virgil Teodorescu este un excelent profesionist, dar care nu [illegible] sunetul marii poezii, ci [illegible] „arghezianizînd" (ba chiar [illegible]) pe tema amintită mai devreme: „[illegible] timp, nemaiavînd ce face. / [illegible] că în găoace / și-adoarme pe [illegible] penajul unei păsări moarte. / [illegible] fanat buchet / stă să-și contemple [illegible] schelet / atunci cînd nu mai e [illegible] / mi-amintesc, chiar în absența [illegible] încete / și poate fără preț, / ca [illegible] violete, / cuprinse de îngheț / într-[illegible] în piața unui burg (...)" (**Ritmul [illegible] este un ritm etern**). Există în această [illegible] lui Virgil Teodorescu un soi de [illegible] versului, o discreție a simțirii și o [illegible] rostirii remarcabile, mai cu seamă în [illegible] erotic: „Apropie-te amforă de umăr, / [illegible]nă-ți magistralul tău contur / și lasă-mă [illegible] o linie de aer sau un număr, / / un peleț de-[illegible]bastru șlefuit, / reflexe de argint și antimoniu / pe care sfîntul erudit Antoniu / le-a-ntrezărit în visul eremit (...)" (**Apropie-te amforă**). Ceea ce rezultă din această dispoziție lirică sînt versuri — așa zicînd — frumoase, cum cele din citatul de mai sus, dar impresia e de „déjà vu", de interpretare nuanțată pe o partitură străină (id est V. Voiculescu). Tonul sarcastic ni se pare a fi mai aproape de temperamentul poetului, chiar dacă ceea ce se reține din versurile născute din iritare este doar atitudinea: „Cînd răstignit am fost între tîlhari / eram mai tînăr, însă nu prea tînăr, / azi anii nu-i mai număr: / au ros în carnea mea, ca niște cari / / Luptînd pe două fronturi dintr-odată, / destul s-au pomenit basma curată, / cu moțul pieptănat, cu cizme noi, / unii din ei catalogați eroi, / continuă să suie. / Nu mai miroase nimeni a tămîie. / Cămașa, care poartă chiar și trese, / e luată în primire de mari spălătorese, / care alungă jegul și-i dau o nouă formă / cămășii frichinită în albia enormă" (**Basma curată**).

Culminația umbrei nu este nicicum culmea creației de pînă acum a poetului Virgil Teodorescu.

Valentin F. Mihăescu

AL. PIRU: «Marginalia»

Al. Piru și-a făcut o manieră din comentariul lapidar și exact al cărților de critică și istorie literară, a celor de poezie și de proză, a fiecărei pagini care-i cade sub condei. Construcția exactă, stilul apodictic nu-și propun să seducă și nici nu atrag mințile lenese sau pe teoreticienii criticii „frumoase". Textul e lipsit de carnație, introducerile de obicei lipsesc, materia textului e plină de cifre, precizări, citate. Acest fel de comentariu critic presupune dacă nu un specialist, un lector avizat în stare să [illegible] cu ajutorul elementelor pe care istoricul și criticul literar le convoacă în expunerile [illegible] carte. Al. Piru n-a scris numai astfel, dar este evident că preferă această modalitate rapidă și indiscutabilă de lucru, că ținta sa e de a elimina controversa inutilă. În fond, efortul este al maximei obiectivări posibile. Criticul alungă din pagină orice manifestare „subiectivă" lăsînd să vorbească informația, elementele ei cele mai probante. Departe de a fi vorba de sărăcia mijloacelor sau a ideilor, este vorba mai curînd de o „filosofie", în sensul înțelepciunii. Autorul nu se implică inutil în pagina scrisă, textul e lipsit de gesticulație, impulsurile sînt reprimate. Afirmațiile sînt controlabile și cer în replică propoziții la fel de controlabile. Lui Al. Piru îi repugnă invenția și ideea de critică creatoare este foarte departe de maniera sa de lucru. Prozaismul paginii sale critice, dus pînă la ostentație este distant și programatic.

Marginalia, care cuprinde cu precădere articole apărute în revista **Luceafărul**, este asemănătoare ca factură cu mai vechile volume de **Varia**, al căror titlu ar fi putut să-l reia. Aceste [illegible] conformă și ele tipul de angajament al criticului: refuzul spectaculosului, formula erudită voit neseducătoare pe care o practică. **Marginalia** cuprinde cronici la ediții din clasicii români, cronici la cărți de istorie literară și literatură comparată sau memorii, la cărți de poezie sau de critică. [illegible] ne dezvăluie după [illegible] observațiile, completările, corecțiile de date [illegible] mereu o viziune a întregului, un fir conducător care le scoate din postura simplelor [illegible] de observație.

Marginalia îl afirmă pe Al. Piru [illegible] drept unul din cei mai [illegible] ai literaturii române pe toate [illegible]. Istoricul literar vorbește cu egală competență despre legendele închinate lui Vlad Țepeș, despre **Cartea sistemei sau întocmirii religiei muhammedane** de D. Cantemir, despre **Archirie și Anadam** ca și despre Byron și byronism, despre Liviu Rebreanu sau Emil Botta, Miguel de Unamuno și G. Călinescu. „Marginaliile" descind dintr-o viziune de ansamblu asupra literaturii române ceea ce dă coerență și soliditate acestor incursiuni în teritorii atît de diferite temporal și spațial, atît de nuanțate din punct de vedere al problemelor estetice. Fiecare **Marginalia** de acest fel se încearcă a fi o fișă completă a problemei, o pagină de consult, redactată cu [illegible] și limpezime. Criticul nu face paradă de informație ci comunică atît cît este nevoie pentru a configura o imagine fără lacune. Precizările de pură istorie literară sînt cele mai [illegible] și alcătuiesc alături de cele din **Varia** I și II un punct de referință pentru specialiști. Cele mai vii pagini sînt cele în care Al. Piru, [illegible] de caracterul panoramic al lucrărilor comentate este scos din spațiul temelor foarte specializate. Scriind despre **Originea limbilor neolatine** de Carol Tagliavini care pleacînd din [illegible] de la afirmații românești, susține că [illegible] română începe de-abia cu secolul al XIX-lea, replica vine neîntîrziat: „Este adevărat că pînă la 1 600 nu aveam în limba română opere de valoare artistică, dar mai departe există forme literare remarcabile la Dosoftei, în predicile lui Antim Ivireanu, în cronici, în traducerea în versuri a psalmilor și avem opere [illegible] propriu-zise, cum sînt **Istoria ieroglifică** a lui Dimitrie Cantemir, soi de Roman de Renard românesc, sau legendele din **O seamă de cuvinte** de Ion Neculce". Sînt rînduri care-l [illegible] pe polemist fără a avea de-a face aici cu o polemică propriu-zisă. Expresivă din acelaș punct de vedere este recenzia pe care Al. Piru o închină **Literaturii române și spiritului sud-est european** de Mircea Muthu. Tema, dintre cele mai incitante, solicită [illegible] și o viziune de sus asupra literaturii române și fenomenului balcanic. Obiecțiile formulate de autorul **Marginaliei** privesc mai ales lipsa de precizie a noțiunilor folosite și consecințele ce decurg de aici pentru întreaga construcție. Ce este de fapt balcanismul? Are o definiție precisă? Întrucît intră în sfera „balcanismului" autorii, opere literare și autori [illegible] [illegible] Mircea Muthu [illegible] [illegible] dintr-o perspectivă de ansamblu asupra [illegible] literaturii române în sfera culturală [illegible].

Un loc însemnat îl ocupă în **Marginalia** paginile [illegible] la Eminescu și Călinescu: **Eminesciana, Călinesciana**. De maxim interes pentru [illegible] toate paginile dedicate lui G. Călinescu [illegible] **Personalitatea lui G. Călinescu** [illegible] **Călinesciana**. [illegible] îl scoate pe Al. Piru din [illegible], înfățișîndu-l în postura de [illegible] polemist. Al. Piru [illegible] de a diminua statura literară a marelui critic în aceeași manieră cifrică și apodictică inimitabilă. O carte [illegible] să stabilească supremația literară [illegible] a lui E. Lovinescu din deceniul III pînă-n contemporaneitate evitînd a preciza locul și rolul lui G. Călinescu în această perioadă. Al. Piru restabilește fără indignări inutile adevărul producînd titluri, date, citate. Polemica este senină, fără crispări, sau răutăți de ocazie. Neadevărul este confruntat cu evidența, iar evidența este suficient de grăitoare. Cu alte cuvinte, polemica nu urmărește pe autorul afirmației, ci are în vedere mai ales conținutul acestor afirmații. Războiul de epitete este înlocuit cu o polemică de fapte istorico-literare indubitabile. Obiecția principală este că Ileana Vrancea și I. Negoițescu încearcă să treacă cu vederea prestigioasa carieră literară călinesciană și efectele ei, construind sfidător față de datele realului o altă imagine decît cea oferită de realități. Al. Piru și-a exprimat convingerea că oricît de suprapuse prin preocupări sau simultaneitatea acțiunii, marile personalități literare pot coexista firesc în panteonul literaturii române, indiferent de polemicile lor. A ridica pe unii în dauna altora este un procedeu, după critic, neavenit. Al. Piru reacționează deci firesc atunci cînd cineva caută să anuleze meritele lui Călinescu în comparație cu ale lui Iorga sau Lovinescu de la care primul ar fi preluat totul. Specia de sursierism vinovat, practicat de lovinescolatra autoare a unui volum denigrator pentru Călinescu este calm demontată de critic. El se apropie imperturbabil de textele comparate, reface itinerariul bibliografic al autoarei, identifică citatele, le reconstituie atunci cînd au fost trunchiate, le restabilește atunci cînd au fost transcrise incorect, totul pentru a demonstra lipsa de întemeiere a unor aserțiuni ieftine. „Demonstrațiile Ilenei Vrancea, conchide criticul, se bizuie pe citate compuse din articole diferite, alternate fără ordine cronologică și logică și întrerupte de croșete acolo unde contravin ideilor autoarei, dacă putem vorbi de așa ceva, pentru ca faptele să se potrivească la teorii". Pentru a nu fi înțeles greșit, Al. Piru adaugă în altă parte: „Nu am dori ca prin restabilirea unor adevăruri să se creadă că vrem să infirmăm pe Iorga, pentru a înălța pe Călinescu. În istoria culturii și literaturii românești aceste strălucite spirite se împacă foarte bine, fiecare cu al său". Textul curge neutru și mat, străbătut rareori de tușe ironice față de procedeele denunțate. Cum tehnica vicioasă de care se ocupă e aceea de a nega evidența, criticul scrie: **„Nici Viața lui Ion Creangă** n-a convins-o pe Ileana Vrancea, fiindcă, ce nesansă, tocmai atunci a scris și Vladimir Streinu un articol despre același autor". Ironia supravegheată și folosită parcimonios este singura trăsătură incisiv accentuată a unei polemici impecabilă sub raportul tonului, al detașării și ținutei științifice. Mistificația e înlăturată și după o asemenea intervenție nu mai e loc pentru comentariul parazitar. Nu se poate însă susține absența oricărei temperaturi din critica lui Al. Piru. O notă de repros sau regret este vizibilă în aceste rînduri conclusive: „Cu ajutorul lui Al. Rosetti, G. Călinescu a putut să-și vadă tipărită monumentala operă în vremuri grele într-un singur an. Este oare posibil ca în vremea noastră de cult al valorilor, ediția a doua a **Istoriei literaturii române** la care G. Călinescu a lucrat aproape două decenii în continuare, să stea gata de tipar de 12 ani pe masa unei edituri fără aprobarea de a apărea ?". Întrebării acesteia îi răspunde singur în cursul polemicii pentru restabilirea adevăratei dimensiuni a lui G. Călinescu denaturată de lovinescolatri: „Cu privire la **Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent**, Ileana Vrancea preia cele mai vehemente negative opinii critice, sub cuvînt că G. Călinescu are geniu ca romancier, dar nici o însușire de istoric literar. Terenul i-l deștelenisеră mai înainte Iorga și Lovinescu, tot ce a făcut el mai departe e haotic și minimalizator. Cu astfel de diatribe se explică de ce marea istorie literară nu se reeditează". Iată că în cele din urmă istoria literară a lui Călinescu se reeditează, semn și acesta că polemica lui Al. Piru a avut o înaltă justificare.

M. Ungheanu

Uleiuri de Iosif Cova

PETRE SĂLCUDEANU: «Biblioteca din Alexandria»

Anul 1980 pare a sta sub semnul romanului. De mai bine de un deceniu, literatura noastră actuală parcurge în căutarea autenticei sale înfățișări un adevărat drum al vîrstelor literaturii: după un timp al poeziei, iată-ne într-o zodie a romanului. A unui roman matur valoric, implicat curajos în viață, capabil, dincolo de performanțele stilistice, să devină o conștiință a acestui veac prin excelență politic, frămîntat de politică, fascinat și însetat de ea, ca de o credință de la care aștepți răspunsurile fundamentale. Într-un timp scurt romanul românesc contemporan a devenit din epic, reflexiv; din poveste, eseu politic și filosofic; din amintire biografică, construcție în imaginar, teorie și simbol. Este și drumul, de la **Corabia cu suflete** (1967), la **Biblioteca din Alexandria**, al lui Petre Sălcudeanu, prozator serios și cu o credință sobră — de cea mai pură tradiție ardeleană — în misiunea și rolul scriitorului, de-a dreptul demodată. Și nu vom întîrzia a susține că ne aflăm înaintea celui mai bun roman al său și a unuia dintre cele mai interesante scrise la noi. **Biblioteca din Alexandria** este fericita întîlnire a unei biografii cu [illegible] narativă potrivită, devenind cartea unei remarcabile treceri a realului în parabolă. Dar semnificația ei în contextul literar actual ni se pare mai amplă, ea constituind ultima etapă necesară din eliberarea prozei noastre de o veritabilă fascinație maladivă: „obsedantul deceniu" — subiectul generator de atîtea clișee și false atitudini din nenumărate romane minore (răspunzînd însă unei reale nevoi de luare în stăpînire și conștiință a timpului prin actul meditației literare) — și a găsit printr-o serie de cărți de ridicată valoare „exorcizarea". Romanul închide seria nu numai cronologic: dacă cărțile lui Preda, Lăncrănjan, Țoiu, Buzura, au epuizat planul realității imediate, fixînd definitiv tipologiile, situațiile și personajele în care s-a oglindit epoca, **Biblioteca din Alexandria** le conferă dimensiunea simbolică. Depășind evenimentele, oricît de spectaculoase și senzaționale, romanul nostru a atins în ultimii ani treapta tensionată a eseului, a căutării dureroase a adevărului; iar dacă la Preda întîlneam o atitudine camusiană, proza lui Sălcudeanu are ceva din abstracta cerebralitate sartriană. Și cum prezentul vrea mereu să-și înțeleagă trecutul pentru a-și întrezări viitorul, vom adăuga că valoarea intrinsecă a cărții e greu acum de delimitat de interesul și receptivitatea pentru dezbaterile ei, pentru acest timp al revoluției care a transformat lumea. Totuși, putem deja afirma că tensiunea ideilor, confruntarea dramatică a personajelor, pătrunderea psihologică și formularea memorabilă, ridicarea realului într-o sferă a simbolurilor existenței, fac cu certitudine din ea o operă reprezentativă pentru valoarea literaturii noastre contemporane.

Cadrul romanului e aparent comun unei anume proze realiste: un sanatoriu de tuberculoși, în care poposește pentru un scurt timp un tînăr banal, Petre Curta, ziarist și „scriitor în devenire", întors nu de mult de la studiile la Moscova. Dar sub aparența normalitate — chiar dacă halucinantă în cruzimea simptomelor bolii și agoniei muribunzilor — intrăm într-o lume a parabolei: sanatoriul este unul special, destinat activiștilor partidului (inițiaților în politică, deci) iar eroul, și mai ales autorul, l-au citit pe Thomas Mann. Boala este aici o problemă de conștiință, nu de știință. Scriind în linia lui Ivasiuc din **Racul**, autorul îi continuă totodată atît pe Kafka și [illegible] cît și pe prozatorii ruși și sud-americani. [illegible] reușită este îmbinarea perfectă a [illegible] cu dimensiunea simbolică, creația [illegible] a unor personaje, în același timp extrem de vii și [illegible] exponente ale ideilor, ipoteze intelectuale. [illegible] rămîne indiscutabil **Muntele vrăjit**, atît ca tip de proză, cît și ca atmosferă și idee, dar autorul și-a asumat cu atîta autenticitate și [illegible] cu care a îmbrăcat schema [illegible] „realizarea" sa literară, încît [illegible] a fi neesențial. Cartea se [illegible] pe [illegible] dezbaterii și pe experiența [illegible] a bolii, dar ea trăiește prin forța de a [illegible] în literatură. Reale și simbolice, [illegible] elementele-cheie ale unei [illegible] cu legi diferite de cele „de [illegible] de prezentă perpetuă pe scenă a morții. Aici [illegible] o seamă de personaje, oameni sînt aleși; aduși la același numitor, ei se [illegible] pe aceleași întrebări și mai ales se confesează [illegible] și despovărîndu-se". Este locul unde se pot spune adevăruri sau minciuni fără [illegible] normale. Petre Curta, tînărul naiv și aparent mediocru, dar avînd vocația înțelegerii umane, a cinstei vîrstei nealterate și mai ales [illegible] scriitorului, care să judece din perspectiva conștiinței istoriei, parcurge etape ale [illegible] în mecanismele revoluției, cunoscînd și confruntîndu-se cu bolnavii sanatoriului. De aceea, contururile lui nu sînt net delimitate, personajul evoluează consecvent cu sine, dar aparent întîmplător, căutînd, de fapt, să fixeze, ca pe o peliculă sensibilă, imaginile memorabile ale celorlalți. Firul epic este susținut de trecerea eroului prin această galerie de personaje unite prin tainice relații. Realitatea plată, cunoscută de Petre, se reliefează treptat, atingînd dimensiuni nebănuite prin confesiunile și „unghiurile de luminare" ale fiecărui personaj. Ca într-un roman cu sertare, fiecare își are povestea și mai ales propria-i atitudine înaintea vieții și revoluției, pe care și-o analizează fără cruțare în fața marii judecăți a morții. În pagini de o aproape materială densitate ideatică, unele amintind de tăișurile marelui monolog elisabetan adresat Istoriei, se desenează tipuri umane marcate de o agonie a conștiinței care transcende moartea biologică: Lică Cosmin, tragicul fanatic al revoluției, omul ideilor și principiilor care își refuză orice incertitudine; Olariu, personaj inflexibil din aparatul de ordine și Baciu, jalnica sa unealtă care a atins culmea murdăriei umane; Ștefan Pintică, tînăr care se dăruiește simplu și total revoluției considerîndu-se „generație de sacrificiu", dar care trăiește drama oamenilor din sat închiși în urma promisiunilor sale, de bună credință; Visalon, bătrînul pădurar și miner, cu ceva din atmosfera magului romantic care caută o albastră floare a vieții; Morăscu, maniac al puterii și David Garva care îl înfruntă cu propriile arme în numele omeniei; simplul dar imprevizibilul Buzangiu și atîția alții dintre care se desprinde figura lui Isaac Landesman, analistul strălucit și subtil, personaj donquijotesc, luptător în Spania, filozof sceptic și optimist avînd ceva din natura bufonului shakespearian grăitor de adevăruri crude. Pe măsură ce cunoaște, personajul principal **se cunoaște**, se delimitează înaintea lumii, a tentației necunoscutului. Ambivalent, el este pentru „împietrirea" bărbaților politici o conștiință umană capabilă să-i judece în numele înțelegerii umane (— „Curta, spune-mi, spune-mi, că tot ce-am făcut n-a fost fals, te rog, spune-mi, dar cinstit", îl roagă Morăscu înainte de a muri), dar, pentru soția sa, sora Nana, Leopoldina Titoran și sora Aneofita, ei este la fel de inflexibil și obsedat de propria sa boală ca și ceilalți. Aparent purtător de cuvînt, personajul din perspectiva căruia este privită lumea, Petre Curta nu este idealizat de autor. Niciodată Sălcudeanu nu dă dreptate unuia sau altuia, el lasă eroii să se confrunte în cea mai deplină libertate. Adesea Curta pare a avea dreptate în numele unui umanism tradițional, dar [illegible] sale nu sînt nici impuse, nici totdeauna [illegible]. Dreptatea sa e prea ideală, iar drama amintește de intelectualii lui Camil Petrescu măcinați de propriul spirit analitic. Deși generos și cinstit, sensibil și altruist, iubind oamenii, adică pe nimeni anume, eroul este în încrîncenarea lui un [illegible] al ideilor care îi atrofiază sufletul („Dumneata rostești adevărul fără remușcări, ori adevărul dezbrăcat de remușcare este adevăr de profet"). Dacă Petrini era uneori neverosimil, Curta este inuman. În căutarea adevărului abstract el pierde căldura iubirii. Înaltele și recile lui principii nu ajută nimănui. Dar în singurătatea lui, Curta are ceva din grandoarea tristă a unui Erasm rămas în mijlocul furtunii istoriei să apere valorile umanismului și spiritul de toleranță într-o lume a violenței învrăjbită de credințe sau interese opuse. Analiza atît a personajului central creator al unui mit al scriitorului, cît și a celorlalte ar cere cu prisosință un capitol separat.

Stranie este în structura narativă dilatarea timpului și capcana lui: eroul venit pentru cîteva luni pierde noțiunea timpului biologic, anii trecînd într-o altă dimensiune temporară, ireală, aproape. În acest timp al confesiunilor personajele vorbesc înfruntîndu-se dramatic adesea într-un joc paradoxal al ideilor. Ca orice prozator ardelean care se respectă, Sălcudeanu are stilul masiv, nu fără surprinzătoare figuri stilistice, dar care își arată valențele pe spații ample. Trecînd peste primele trei sute de pagini tensionate, fără a diminua, pare a obosi lectura, mai ales că nu se întrevede nici posibilitatea rezolvării ei. Și aici prozatorul nostru are, fără teama de a exagera, o sclipire genială: inventează un personaj de teatru expresionist, civilul, anchetator diabolic și teoretician al literaturii care posedă o excepțională bibliotecă de manuscrise („Stăpînesc o bibliotecă ilegală și în mai toate limbile acestui pămînt pe care trăim. Cărți dușmănoase, domnule Curta, dar cărți de valoare") pe care le va încredința tiparului cînd vor deveni inofensive. Visul din visul lui Curta cu poiana lupilor nu e departe de o viziune dostoievskiană. Iar cînd întîmplarea cea mai grotescă din vis, măcelul porcilor, se petrece aievea ne aflăm deja într-un fantastic de cea mai bună calitate unde alegoria și-a pierdut dimensiunea abstractă devenind terifiant de concretă. Fără a teoretiza, finalul pare a se îndrepta spre voltairiana morală a „cultivării grădinii", a muncii în care personajele își găsesc împlinirea. Cel care triumfă este misteriosul bătrîn Visalon, căutătorul florii vieții care îi învață pe bolnavi să replanteze pădurea exploatată intensiv. Figură sadoveniană, pădurarul pare a se identifica cu sufletul naturii, iar ultimele cuvinte ale cărții și ale eroului, care contemplă în final, înainte de a pleca, tînăra pădure, îi dau o dimensiune mitică: „Vîntul bătea puternic, coliba se unduia făcîndu-se una cu mișcarea pomului de care era prinsă și pe această provă mereu în mișcare, pe acest catarg uriaș, fără moarte, Visalon nu i se mai păru un moșneag oarecare, păstrat doar cu fibra trupului la anii tinereții ci însăși întruchiparea ei".

Ne aflăm înaintea unei cărți de valoare cu personaje memorabile și controversate, o carte contradictorie și amplă ca înseși problemele dezbătute la cea mai înaltă tensiune spirituală, o carte care așteaptă o critică pe măsura unui posibil destin de excepție.

Dan Alexandru Condeescu

Întîlnirea tovarăşului Nicolae Ceauşescu cu activul de partid al scriitorilor

Urmare din pag. 1

se pună capăt cu desăvîrşire oricărei polemici mărunte, neprincipiale, care nu vizează operele de artă, problemele de fond ale dezvoltării literaturii şi care degenerează în atacuri la persoană, care duc la dezbinarea scriitorilor. Trebuie să se ţină seama că Uniunea scriitorilor, editurile, revistele literare nu sînt proprietatea nimănui şi ele trebuie să slujească în egală măsură, corespunzător atît principiilor şi normelor societăţii noastre, cît şi legilor ţării, intereselor generale ale dezvoltării literaturii, ale unirii eforturilor tuturor creatorilor de artă în direcţia înfloririi şi îmbogăţirii continue a culturii noastre socialiste.

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu a adus, de asemenea, o serie de critici consiliului de conducere al uniunii, ca şi organizaţiei de partid, care nu pun în dezbatere problemele centrale ale dezvoltării creaţiei noastre literare, problemele ideologice, estetice şi etice ale obştii scriitoriceşti, permiţînd uneori degenerarea discuţiilor în simple răfuieli personale. Au fost criticate, totodată, alte organisme şi foruri care au sarcini expresse în direcţia îndrumării ideologice şi politice a Uniunii scriitorilor, cum sînt organizaţia de partid a Capitalei, Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, unele secţii ale Comitetului Central al partidului, indicîndu-se să se treacă neîntîrziat la lichidarea lipsurilor manifestate în această privinţă, la organizarea unei activităţi intense, sistematice, menite să ridice la un nivel tot mai înalt viaţa politică şi obştească a scriitorilor.

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu a cerut ca, în spiritul hotărîrilor istorice ale Congresului al XII-lea al partidului, să se acţioneze cu înalt spirit de răspundere şi conştiinţă revoluţionară şi în domeniul literaturii, pentru realizarea unei noi calităţi, astfel încît şi literatura să se înscrie în vasta activitate revoluţionară desfăşurată de întregul nostru popor pentru ridicarea pe o treaptă nouă, superioară a societăţii socialiste româneşti.

Tovarăşul Nicolae Ceausescu a cerut activului de partid, tuturor scriitorilor să acţioneze pentru realizarea unor opere literare cu un profund conţinut umanist revoluţionar, care să răspundă pe deplin cerinţelor poporului nostru, constructor al socialismului, să contribuie tot mai mult la ridicarea nivelului ideologic şi cultural al maselor largi de oameni ai muncii, la dezvoltarea conştiinţei lor socialiste, a spiritului umanist ce caracterizează societatea noastră. În literatura noastră nouă, oamenii muncii, care înalţă din temelii o lume nouă în patria noastră, să se recunoască drept eroi principali, care îşi făuresc în mod conştient, într-un spirit de înaltă abnegaţie şi patriotism, propria lor viaţă, propriul lor viitor fericit.

Sîntem — a subliniat secretarul general al partidului — pentru o largă diversitate a stilurilor, genurilor şi manierelor creatoare în literatura noastră, pentru abordarea deschisă a tuturor aspectelor vieţii şi muncii societăţii noastre. Dar astfel încît aceasta să însufleţească oamenii muncii în măreaţa operă pe care o edifică în România, să dea o perspectivă clară, luminoasă a viitorului măreţ spre care înaintează, sub conducerea partidului, naţiunea noastră socialistă. Literatura noastră trebuie să se situeze ferm pe poziţiile revoluţionare ale socialismului ştiinţific, ale materialismului dialectic şi istoric, ca parte integrantă a întregii activităţi de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate. O înaltă datorie a creaţiei literare româneşti este angajarea fermă în lupta revoluţionară împotriva a ceea ce este vechi şi perimat, pentru promovarea continuă a noului socialist, sprijinind astfel mersul înainte neabătut al patriei noastre pe trepte tot mai înalte ale socialismului şi comunismului. Literatura trebuie să combată cu vigoare concepţiile vechi, retrograde, obscurantiste, mentalităţile moştenite de la vechea societate burgheză, superstiţiile, idealismul, orice manifestare de natură să ducă la degradarea omului, la injosirea lui, a demnităţii sale.

Un accent deosebit a pus secretarul general al partidului pe preocuparea creatorilor de a păstra cu sfinţenie specificul naţional al culturii noastre, realizat de-a lungul secolelor prin înţelepciunea şi talentul creator colectiv al poporului, care, luptînd pentru libertate şi progres, pentru păstrarea fiinţei sale naţionale, pentru dezvoltarea ţării, a făurit, totodată, o operă de artă minunată, de valoare nepieritoare, care poate şi trebuie să constituie izvorul de la care să se inspire toţi creatorii care îşi iubesc poporul, patria, trecutul de luptă revoluţionar. Secretarul general al partidului a criticat tendinţa care se mai manifestă la unii scriitori de a imita curente şi orientări străine, renunţînd de a fi ei înşişi, de a exprima realităţile specifice ale poporului şi societăţii noastre. Opere de artă de mare durabilitate şi valoare estetică se pot realiza numai din legătura intimă cu poporul, puterea literaturii stă tocmai în această osmoză a scriitorului cu patria, cu istoria ei, cu prezentul ei, cu poporul care i-a dat naştere.

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu a indicat, de asemenea, să se intensifice şi mai mult participarea scriitorilor la activitatea social-politică clocotitoare care se desfăşoară în ţara noastră, în cadrul rolului tot mai înalt pe care îl îndeplineşte întregul popor în elaborarea şi înfăptuirea politicii partidului, în adoptarea deciziilor privitoare la mersul nostru continuu înainte, în conducerea societăţii, în frunte cu clasa muncitoare, sub conducerea partidului ei revoluţionar de avangardă. Scriitorii, ca dealtfel, toţi oamenii de artă, trebuie să se manifeste astfel tot mai activ în cadrul largii democraţii socialiste pe care o realizăm în ţara noastră şi care constituie unul din principalii factori dinamici ai construcţiei noii orînduiri, o cerinţă obiectivă a înaintării noastre ferme spre comunism.

În continuare, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a subliniat necesitatea ca întreaga noastră literatură să se angajeze mai viguros în marea confruntare care are loc pe plan internaţional între forţele progresului şi păcii şi forţele vechi ale reacţiunii, să participe şi mai activ prin opera şi activitatea lor, de pe poziţiile partidului nostru, la lupta împotriva imperialismului, a colonialismului şi neocolonialismului, împotriva ideologiei burgheze, retrograde, a decadentismului filozofiei, moralei şi culturii lumii capitaliste contemporane. Este o datorie de onoare a scriitorilor să se înregimenteze cu toate forţele în măreaţa luptă închinată cuceririi şi apărării libertăţii şi independenţei tuturor popoarelor, transformării innoitoare a societăţii umane, înfăptuirii dreptăţii şi egalităţii sociale, edificării unei lumi mai bune şi mai drepte pe planeta noastră, de pace, colaborare şi înţelegere între toate naţiunile. În felul acesta, literatura noastră va corespunde cu adevărat înaltelor cerinţe şi exigenţe ale etapei pe care o parcurge astăzi poporul nostru în înfăptuirea Programului partidului de edificare a societăţii socialiste multilateral dezvoltate, precum şi imperativelor supreme ale luptei mondiale pentru înfăptuirea **idealurilor de bunăstare şi fericire ale întregii umanităţi.**

Secretarul general al partidului a cerut organizaţiei de partid a Uniunii scriitorilor, activului de partid scriitoricesc din întreaga ţară, tuturor comuniştilor care lucrează în acest domeniu să-şi asume răspunderi sporite în dezbaterea problemelor generale ideologice, politice şi de creaţie, de care depinde progresul continuu al literaturii noastre, să acţioneze tot mai ferm pentru un climat cu adevărat principial, partinic, de înaltă exigenţă şi colegialitate în rîndul tuturor slujitorilor scrisului. Va trebui să se îmbunătăţească, de asemenea, şi îndrumarea activităţii Uniunii scriitorilor de către organizaţiile de partid judeţene şi a municipiului Bucureşti, de către Consiliul Culturii şi Educaţiei Socialiste, de către secţiile Comitetului Central, pentru a se asigura dezvoltarea pe un plan şi mai înalt a creaţiei noastre literare de toate genurile, redarea într-o mare varietate de stiluri şi genuri a aceleiaşi concepţii ideologice revoluţionare, concepţia materialist-dialectică şi istorică a partidului nostru, a realităţii noi a patriei noastre, a muncii eroice a întregului popor pentru creşterea măreţiei patriei, pentru prosperitatea ei, pentru bunăstarea şi fericirea poporului, pentru întărirea independenţei şi suveranităţii României socialiste.

În încheiere, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, subliniind că poporul nostru dispune de puternice forţe creatoare în domeniul literaturii, în stare să abordeze cu succes temele mari ale societăţii socialiste româneşti, şi-a exprimat convingerea că literatura noastră va înregistra noi şi importante realizări, că scriitorii nu vor precupeţi nimic pentru a sluji cu cinste cultura nouă, socialistă, patria şi poporul.

Funcţia catalizatoare a clasicilor

Cum se întîmplă mai întotdeauna, şi în cazul cunoscutei apoftegme **literatura se naşte din literatură**, căreia i se conferă şi un pronunţat coeficient de butadă, din unghi practic, se impune numaidecît necesitatea de a disocia atent **elementul activ** de cel **pasiv**. Respectiv, se pune în discuţie, cu toată gravitatea, problema atitudinii critice şi în acelaşi timp creatoare faţă de vital-necesara „povară" pe care tradiţia, cu infinitatea ei de experienţe şi căutări, o aşează pe umerii creatorului contemporan. Admiţînd, prin reducere la absurd, că cineva s-ar decide să refuze cu desăvîrşire actul acestei nobile şi obsesive confruntări, bizuindu-se, pasămite, doar pe virtuţile talentului său, trebuie să recunoaştem că ceea ce ar rezulta de aici va purta, necondiţionat, însemnele celei mai dezolante monstruozităţi solipsiste. E o trăsătură care anulează orice şansă autenticei cunoaşteri artistice, întrucît acum 'tentativa' creatoare se angajează în cea mai aberantă cu putinţă aventură : aceea de a fi un produs **ex nihilo**, prin ignorarea realităţii estetice originare. Experimentalismul extremist al artei şi literaturii moderne, se ştie, în chip voluntar sau involuntar, a alunecat nu o dată într-o asemenea capcană, aşa încît nu mai insistăm.

Revenim deci la, aşa-zicînd, aspectul normal al chestiunii şi ne îngăduim a face observaţia oarecum paradoxală potrivit căreia atît pecetea sublimei originalităţi creatoare cît şi aceea a imitaţiei obediente, a epigonismului amorf sînt la fel de îndatorate reperelor tutelare ale tradiţiei. Este, astfel, în firea lucrurilor ca actualitatea clasicilor, limitata la aria de manifestare a spiritului de creaţie, să rezide tocmai în sesizarea acestei imanente bifurcări, în ordinea eficienţei, a aceloraşi (cum le-ar spune G. Călinescu) **universalii autohtone**.

Spre a invoca doar un exemplu — fireşte, cel mai eclatant —, să observăm că istoria permanentului proces de refracţie în posteritate a unor asemenea **universalii naţionale** invederează pregnantul caracter divergent al celor două trasee. Eminescianismul — căci, se înţelege, la el ne referim — s-a impus încă de la începuturile sale ca cel mai de seamă element stimulator al deschiderilor spre visarea romantică la amplitudine cosmică, spre cufundare ameţitoare în memoria mitico-istorică a umanităţii şi a poporului român, spre aleanul cotropitor al trăirii absolutului prin intermediul ideii, filozofice pure, ori, din contra, prin deplina abandonare în voluptatea iubirii etc. Cariera în posteritate a tuturor acestor structuri lirice eminesciene (ca să nu mai vorbim de cele strict expresive) are, nu mai încape discuţie, un curs continuu. Nu e însă mai puţin adevărat că la fel de izbitoare apare şi linia despărţitoare dintre **latura activă şi cea pasivă** a modului în care este tradusă în „practica scrisului", de-a lungul unui secol de poezie românească, lecţia lirismului eminescian. Se ştie că în prima etapă a carierei sale, eminescianismul a făcut ravagii, pentru că, în esenţă, de el s-au apropiat imitatorii, versificatorii incapabili a trece dincolo de lamentaţia gesticulară, de sentimentalitatea convenţională şi minoră, de paseismul superfluu şi de „**meditaţiunea**" incropită, vădit neasumată din unghi autentic existenţial. Au trebuit să treacă două-trei decenii pentru ca această perspectivă epigonică, prin definiţie necreatoare, să fie radical repudiată şi, astfel, înlocuită de alta, surprinzătoare prin noutatea ei vitală sub toate aspectele. Ceea ce atrage de îndată luarea aminte, acum, este repunerea în drepturile reale a eminescianismului cu preţul magnificei lui asimilări în structuri lirice sui-generis, adică în o suită de structuri lirice ai căror exponenţi fac dovada strălucită a faptului că, avînd o identitate artistică inconfundabilă, fiind ei înşişi, aparţin unor alte virste ale poeziei româneşti. Sînt virste chemate fiecare a răspunde altor tipuri de sensibilitate general-umană, inscrise între parametrii unor noi dimensiuni ale timpului istoric. În cunoştinţă de cauză, să spunem aşa, marii poeţi români, din prima jumătate a veacului nostru „eminescianizează" pe cont exclusiv propriu. Astfel, despre cel dintîi mare „neoeminescian", Octavian Goga, G. Călinescu spune esenţialul. „În poezia lui Goga — citim în **Istoria literaturii române** — dăm de structura poeziei lui Eminescu dar astfel acoperită încît abea se bagă de seamă. Goga a intuit mai bine decît oricare genul poetului **Doinei** şi a ştiut să-l continue cu materie nouă. Şi Eminescu şi Goga cîntă un inefabil de origine metafizică, o jale nemotivată, de popor străvechiu, îmbătrînit în experienţa crudă a vieţii, ajuns la bocetul ritual, transmis fără explicarea sensului [...]. După Eminescu şi Macedonski, Goga e întîiul mare poet din epoca modernă sortit prin simplitate aparentă a liricii lui să pătrundă tot mai adînc în sufletul mulţimii, poet naţional totodată şi pur ca Eminescu". Tot lui G. Călinescu îi datorăm faptul de a fi intuit, printre primii, filonul neoeminescian la Arghezi (referirile se fac în special la specia „blestemului", a pamfletului liric, arătîndu-se, de pildă, că **Rugăciunea unui Dac** pare a fi o tulburătoare „variantă" la blestemul lui Sarmis din poemul lui Eminescu) şi la Blaga (observaţia că tentativa autorului dramei **Zamolxe** de a construi un pantheon dac „aminteşte de mitologiile dacice ale lui Bolintineanu şi Eminescu").

Fireşte, execeza critică mai recentă a scos în lumină caracterul mult mai complex şi — de ce nu ? — mult mai „ascuns" al procesului de influire creatoare pe care opera celor trei mari scriitori o sufăr din partea eminescianismului. În acelaşi timp, e de reţinut că, practic, aria fenomenului este nelimitată. Aceeaşi exegeză de dată recentă nu a putut să nu identifice revelatoarele „infiltraţii" ale eminescianismului, atît de structural originale de fiecare dată, în (să zicem) poezia lui Bacovia şi Al. Philippide. Toate acestea, însă, nu trebuie să ne facă a pierde din atenţie adevărul ca şi în epoca la care ne referim, formele esteticeşte degradante ale epigonismului eminescian îşi fac resimţită prezenţa intens. Intră în discuţie, din această perspectivă, nu numai stihurile de mult şi pe drept uitate ale unor O. Carp, D. Nanu, G. Tutoveanu, Horia Furtună, G. Rotică, Ignatus, Emil Dorian, Al. Robot etc., etc. ci chiar şi ale unor autori de notorietate, precum, între alţii, Cincinat Pavelescu sau Victor Eftimiu, în cazul cărora modul sonor festiv în care este receptat eminescianismul se răzbună din plin.

În fine, spre a aduce discuţia „la zi", nu mai puţin semnificativă este cariera în posteritate a eminescianismului confruntată cu evoluţia poeziei noastre actuale. Şi acum este puternic sesizabilă aceeaşi netă **scindare a activului de pasiv**. Trecut prin alchimia miraculoasă a lirismului interbelic, eminescianismul, pe de o parte, face şcoală strălucită în poezia lui Mihai Beniuc şi Emil Botta, a lui Eugen Jebeleanu şi a lui Miron Radu Paraschivescu, a lui Nichita Stănescu şi A. E. Baconsky, a lui Ioan Alexandru şi Ion Gheorghe, a lui Gheorghe Pituţ şi Adrian Păunescu, a lui Dan Laurenţiu şi Cezar Baltag, a lui Grigore Hagiu şi Mihai Ursachi, a lui Florin Mugur şi Marius Robescu şi aşa mai departe, întrucît „lista" este impresionantă, ajungînd a-i revendica chiar şi pe unii dintre autorii cei mai tineri — Ion Roşu sau Nichita Danilov, de pildă. Pe de altă parte, posibila „listă" a epigonilor eminescieni de dată mai mult sau mai puţin recentă este atît de extinsă, încît, sincer vorbind, de ne-am gîndi s-o întocmim aici, nu ştim zău cu cine ar trebui să începă şi cu cine să se încheie. Privind problema din ambele direcţii, putem spune pe drept că ne aflăm în faţa uneia dintre temele critice cu cea mai largă deschidere spre realitatea palpabilă a fenomenului poetic actual.

Invocînd doar „cazul" Eminescu, s-a reţinut sperăm cu suficientă claritate că tema însemnărilor de faţă beneficiază de ceea ce s-ar putea numi un enunţ cu substrat parabolic. Altminteri, un enunţ, întru totul concludent pentru a ne face bine înţeleşi în ceea ce priveşte „teza" în virtutea căreia am dat curs acestor sumare reflecţii pe marginea niciodată istovitei probleme a actualităţii valorilor clasice, a funcţiei lor catalizatoare circumscrisă actualului creator contemporan.

Nicolae Ciobanu

Sanda Saramat : „Flori pentru cei dragi"

«Sunt poet şi vreau să-mi adun material!»

Se numea Mihai Eminescu şi avea doar şaisprezece ani cînd a rostit aceste cuvinte cu un orgoliu care mai vibrează şi astăzi prin scurgerea timpului. Era primăvară spre vară şi o pornise spre Transilvania ca **să vadă cu ochii lui**. În sutanele lor prăfuite pe drumurile de ţară seminariştii blăjeni de la anul 1861 au tresărit de uimire şi au notat afirmaţia în caiete, alături de fenomenele astrologice.

Au trecut mai mult de o sută de ani de istorie literară şi mesajul poetic semnat prin miracol chiar Mihai Eminescu nu s-a pierdut. Cea mai veche „documentare" atestată încă în urmă cu-un secol a devenit o tradiţie : legătura scriitorului cu pămîntul, o rădăcină adîncă şi viguroasă pe care literatura română a rodit bogat şi continuu, fără întreruperi şi fără îmbolnăviri, organism sănătos şi puternic, nedesfăcut de obîrşie.

Să-i spunem iubire, înainte de a-i spune program. Să-i spunem aşa cum se-întîmplă. Aşa cum se simte cînd la capătul unui drum străbătut cu maşina, cu trenul sau cu piciorul, un peisaj sau un om, două „întîmplări de viaţă" către care te împinge profesiunea devin, de-odată, în chip miraculos şi magnific, justificarea acestei profesiuni ! Peisaje care declanşează iubirea. Oameni care declanşează devotamentul. O lume vie, puternică, mişcătoare, o lume irepetabilă şi fierbinte, lumea noastră socialistă de astăzi, făptura ei luminoasă cu care comunicăm febril şi patetic nu fiindcă trebuie ci pentru că iubim şi depindem, pentru că perseverăm şi învingem, pentru că facem parte din lucrările şi zilele sale, pentru că scriitorii au nevoie de patrie şi patria are nevoie de poezie, şi cu acelaşi orgoliu înregistrat în urmă cu-un secol printre fenomenele astrologice spunem : Sîntem poeţi şi vrem să adunăm material !

Sânziana Pop

Climat de exigenţă

Urmare din pag. 1

versităţii căilor de plonjare în cotidian — şi printr-o stare de reflecţie asupra realităţii). Aşadar, fiecare autor — respectîndu-şi structura psihologică, chimismul interior — se cuvine să facă paşi hotărîţi înspre adevărurile existenţiale. Şi, oricît de neasemănător ne-ar fi caracterul şi temperamentul, în planul conştiinţei lucrurile se schimbă, avem un crez comun, unic : socialismul ştiinţific, materialismul dialectic şi istoric.

„Fuga de realitate", pe care, eventual, o mai practică unul sau altul dintre noi, nu este deloc caracteristică imensei majorităţi a scriitorilor care, respingînd schemele/şabloanele dogmatismului de altădată, au dovedit şi dovedesc — prin cărţi, nu prin simple declaraţii, că „materia primă" a operei lor se află **aici şi acum**. Folosind termenul de „materie primă", nu doresc, cumva, să sugerez o posibilă apropiere între „procesul de fabricaţie" industrial şi „procesul de creaţie", nici vreo ierarhizare. Faptul că un pilot zboară la mare înălţime înseamnă oare că el nu-i un om cu picioarele pe pămînt ? Prejudecăţile de orice fel, exclusivismul mai mult sau mai puţin camuflat sub mantia cameleonică a unui pretins „aristrocratism" sau „purism" al inspiraţiei, nu-l împiedică pe autorul cinstit cu el însuşi şi cu cititorul său, să-şi vadă de drum, pe măsura forţei sale de muncă, a puterii sale de pătrundere în straturile realităţii, a temperaturii şi intensităţii talentului său. Da, sîntem de staturi deosebite, avem ochi de culori diferite, ne-am născut cu talent de un grad sau altul — nimic din toate acestea şi destule altele nu-i dau **nimănui dreptul** la intoleranţă, la atacuri personale sau vizînd o categorie sau alta de confraţi. Climatul general, de muncă cinstită închinată unui scop măreţ, reprezintă, fără doar şi poate, un exemplu demn de a fi urmat şi de scriitorime, obşte prin vocaţie hărăzită să promoveze corectitudinea, umanismul, înţelegerea între oameni. De altminteri, una din indicaţiile tovarăşului Nicolae Ceauşescu la recenta întîlnire care — tocmai pentru a se asigura progresul neîntrerupt al literaturii române — să fie instaurat **„un climat cu adevărat principial, partinic, de înaltă exigenţă şi colegialitate în rîndul tuturor slujitorilor scrisului"**. De pe o asemenea rampă de lansare, „procesul de creaţie" — şi aşa chinuitor, epuizant, anevoios, va dobîndi, măcar apa/aerul/soarele de care are nevoie ; şi întreaga axă de rotaţie a atitudinii noastre faţă de noi schimbîndu-se, ne vom putea dedica, **pe de-a întregul**, energiile, talentul (cît avem), cunoaşterea şi viziunea proprie asupra realităţii, numai şi numai actului de creaţie, scrisului. Respectă şi vei fi respectat ! — iată un adevăr verificat de practică, nicidecum un slogan publicitar. Cînd în artere îţi pulsează un sînge — realmente ! — de netraficat, pur, nici un fel de monedă „forte" de azi, de ieri sau de alaltăieri n-are cum să ţi-l dilueze sau să ţi-l coloreze altfel, în verde, albastru sau violet. Sîngele unei întregi colectivităţi hrăneşte printr-un subtil sistem de vase comunicante — scrierile noastre : **„Literatura trebuie să combată cu vigoare concepţiile vechi, retrograde, obscurantiste, mentalităţile moştenite de la vechea societate burgheză, superstiţiile, idealismul, orice manifestare de natură să ducă la degradarea omului, la injosirea lui, a demnităţii sale"**. Să începem cu noi înşine !

S-a retras de mult, în brumele trecutului, autorul ferecat în turn de fildeş sau gata să-şi cristalizeze opera la masa cafenelei, cu filtrul — sursă de inspiraţie ! — dinainte. Actualmente, sursa de inspiraţie se află în noi, în realitatea noastră, pentru că sîntem **ai acestei realităţi**. Cine se mai miră astăzi că, în mod curent, un poet, un prozator, un dramaturg — autori de renume, oameni cu operă proprie constituită — scriu şi activează în presa cotidiană, săptămînală, lunară sau apar ca realizatori pe micul ecran, sau urcă pe scenă în cadrul nenumăratelor întîlniri cu cititorii ? Sute şi sute de scriitori aşa trăiesc, aşa creează ! Practicarea publicisticii reprezintă, neîndoielnic, încă una din multiplele variante ale documentării, în sensul arătat anterior, de **implicare**.

Cunoaşterea realităţilor înconjurătoare, frecventarea marilor teme nu-ţi oferă, instantaneu şi cheia reuşitei în scris, dar îţi dau **o şansă în plus**. Pagini limfatice mai apar, lipsite de sîngele adevărului de viaţă, atît de intens şi generos. Vecinătatea literaturii cu realitatea sau cu istoria — reflectînd, în fond, tot o realitate, dar afectivă — nu înseamnă, deloc, pauperizarea imaginaţiei, absenţa decantării, trecerea directă în pagina scrisă a faptelor zilei, fără ca acestea să mai străbată spaţiul ficţiunii. Transgresoarea realităţii imediate sau îndepărtate nu face altceva decît să oblige evenimentele să treacă prin filtrul purificator al autorului, astfel încît să se întoarcă, în lumile din care purced, transfigurate. Există o teribilă **sete de autentic**, atît la scriitori, cît şi la cititori : oamenii muncii vor să se recunoască — şi se recunosc de cele mai multe ori ! — în cărţile noastre, drept eroi de prim plan harnici, inteligenţi, dăruiţi trup şi suflet **idealurilor** constructive de pace, de **omenie** care constituie şi au constituit, de **milenii, substanţa firii românului.**

Tradiţia culorii

De multă vreme s-ar fi cuvenit să scriu cîteva rînduri despre eforturile pline de dragoste ale Profesorului de Istoria artei la Universitatea din Koln, Dr. Wilhelm Nyssen, de a face cunoscute lumii apusene valorile incomparabile ale picturilor murale din Moldova. Mă aflam prin anii 1971 ca Gasthorer (student-oaspete) al Universităţii din Koln şi am avut de multe ori prilejul de a asista la conferinţele profesorului Dr. Nyssen, la care sute de studenţi participau înmărmuriţi de mirare în sălile unde se proiectau imaginile care cîntau pămîntul transfigurat al ţării noastre. Dincolo de explicaţiile savante legate de credinţa strămoşilor noştri, Dr. Wilhelm Nyssen pleda pentru specificitatea picturii murale de la noi, pentru noutatea ei evidentă în comparaţie cu cea bizantină, pentru geniul poporului nostru : „La privirea frescelor exterioare ale mînăstirilor din Moldova se petrece ceva cu totul deosebit. În primul rînd, observatorul, la privirea de ansamblu a picturii, e mai întîi scos din sine însuşi, deoarece ceea ce vede nu este despărţit de mediul înconjurător, ci se găseşte în mijlocul unui peisaj colorat cu verdele ca fond fundamental... El (privitorul n.n.) îşi aminteşte de visurile copilăriei sale, deci de o fază a vieţii, care dispunea de un asemenea spectru vast al culorilor şi se regăseşte de abia pe încetul şi cu întîrziere în faţa acestor caractere ale spaţiului care limitează din afară, pentru că este solicitat de calitatea unor culori, pe care n-a mai întîlnit-o niciodată pînă acum în natură, în această intensitate". Cu aparatul său de proiecţie şi fotocopiile executate de el cu o artă neîntrecută Dr. Wilhelm Nyssen a ţinut sute de conferinţe despre minunatele fresce româneşti, în oraşe din R.F. Germania şi R.D. Germană, din Suedia, Austria, Italia, Elveţia, Spania, Franţa etc. Vorbind totdeauna cu o mare dăruire şi autentică înţelegere despre geniul poporului nostru, Dr. Wilhelm Nyssen nu uita niciodată să stabilească relaţia firească între expresia artistică a sufletului nostru şi momentele istorice, vitrege de atîtea ori prin care am trecut : „Istoria Moldovei e străbătută de numeroase tentative de a pune o stavilă în calea stăpînirii islamice. Astfel, acest încîntător ţinut de coline a fost mereu încercat de războaie, incendii, pustiuri, iar cele mai mari creaţii artistice ale sale, mînăstirile pictate în exterior şi interior, s-au născut în ceasurile sale cele mai grele, în furtunile produse de asalturile imperiului otoman. Poate că tocmai trăirea acestor grozăvii şi distrugeri a produs în oamenii ei acel dor de linişte şi de interioritate, care şi-a găsit exprimarea în aceste chipuri exterioare şi interioare". De la prima sa întîlnire cu pictura murală din Moldova, Dr. Wilhelm Nyssen ne vizitează ţara aproape an de an, sufletul său fiind cuprins de o admiraţie nesecată. Pentru dragostea cu care s-a străduit să facă (în atîtea ţări) cunoscute valorile artistice româneşti, profesorului Dr. Wilhelm Nyssen i s-a conferit la Bucureşti titlul de „Doctor Honoris Causa". Traducerea cărţii **Pămînt cîntînd în imagini**, într-o limbă înţeleaptă şi expresivă aparţine Prof. Dr. Dumitru Stăniloae, ale cărui echivalenţe româneşti evidenţiază o profundă cunoaştere a textelor cercetate de Profesorul Dr. Wilhelm Nyssen, pe care-l omagiem cu aceste rînduri.

Gheorghe Pituţ

ștefan dincă

Poeme la Suceava

Această fortăreață, pe care ierburi cresc
A stat în calea vremii și-a spart atîtea hoarde
Sînt pietrele Sucevei, ca un hrisov domnesc
Sub care o lumină nemuritoare, arde.

Nici leșii și nici turcii ce-au încercat vreo dată
Nici alți vrăjmași de țară aduși aici de sorți
Nu au putut să vadă Suceava-ngenuncheată
Nu au putut deschide ale Sucevei porți

Dar s-a deschis Cetatea cu Zid nebiruit
Atunci cînd în Moldova și-a arătat obrazul
Bărbatul ce, sub sceptru, pe daci i-a reunit;
Suceava s-a predat, doar lui Mihai Viteazul.

Suceava cea de piatră, Suceava cea de dor
Această sfîntă Troie a domnilor moldavi
Unde au stat pe Scaun, Bărbați nemuritori
Privește din istorie și mustrător și grav...

Ruinele Sucevei sînt acte de-acuzare
Pentru urmașul care, netrebnic și umil,
A dărîmat cetatea Părintelui cel Mare
Punînd sub zid pucioasă, cărbune și trotil

Blestem și foc să cadă pe amintirea lui
C-a îndrăznit — să pîngărească slava
Acelor porți și ziduri și turnuri și statui
Cu care Ștefan Vodă a înarmat Suceava...

Suceava Maică Bună a Neamului Român
La zidul tău plec fruntea, ca-n fața unei slove ;
Acei ce cred în tine, sînt veșnici și rămîn
Cît timp va fi pămîntul acestei vechi Moldove.

Eroii

Eroii vin spre memoria noastră, puri
Cu lumina de veacuri la tîmple și frunți
Vin cu legendele țării, pe guri
Tineri, sau de ninsoare cărunți.

Pe oasele lor răspîndite în vînturi
A crescut iarba ca o mîngîiere de seară ;
Și cînd a căzut pe străine pămînturi
Ei s-au întors cu inima spre țară.

Eroii nu dorm sub Cîmpia Română
Nicicînd n-au dormit sub pămîntul român
Cu barda, cu spada, cu pușca în mînă
Eroii sînt treji și de veghe rămîn.

În memoria noastră, de istorie plină
Eroii sînt vii ca niște ape de dor
Căci România aceasta de eternă lumină
A crescut ca un fruct pe umerii lor.

Voi care ați plecat

Voi care ați plecat, bunii plecați
Știuți puțini pe nume, prea puțini
Miri ai Armatelor de la Carpați
De rădăcina ierburilor plini

Necunoscuți și anonimi și duși
Cu oasele-nvelite-n amintire
Ca niște sori ai patriei apuși
Pe frontul nostru fără cimitire

Fii de plugari și de oieri și fii
De mame-adînci ca piatra din hotare
Ați sărutat cu sutele de mii
Pămîntul mic, să fie Țara mare

V-ați pus pe umeri Dacia Mănoasă
Cu Dunărea și Marea și Cîmpia
Intrînd viteji istoriei în casă
La Mărășești, cu toată România

Apoi v-ați dus, eroi fără de număr
Soldați de-argint sub Țara Românească
Și griul încolțindu-vă pe umeri
A învățat că-i liber să rodească...

Fii de plugari și de oieri și fii
De mame-adînci ca piatra din hotare
Ați sărutat cu sutele de mii
Pămîntul mic, să fie Țara mare

Virgiliu Demetrescu-Duval : „Cetatea de foc"

10 băieți pe drum

FRAGMENTE DINTR-UN JURNAL DE UZINĂ

valeriu bârgău

Nimeni nu mă poate opri să dau publicității cîteva din filele jurnalului de muncitor la Hunedoara. Nu cred să existe o modă a scriitorilor muncitori, țărani, tineri, bătrîni. Scriitorii pot exista ori nu pot exista. Ei pot trăi și munci oriunde. Comparația care se utiliza mai demult pentru scriitorii cu biografie bogată, alambicată și trăită pe mari suprafețe geografice, sufletești „ești ca un scriitor american", nu mai are astăzi valoare.

În orice colț al existenței noastre cotidiene un ochi atent bifează întîmplări, le gîndește în perspectivă derularea, fierbințeala și — de ce nu — adevărul din care se alimentează.

E destul de complicat să te lași purtat pe aripile biografiei ; apropiate sau mai îndepărtate. Șuvoiul cald al întîmplărilor te lovește crud în moalele capului.

Așa cum stai la masa de scris unde lumina îți vine din dreapta — să te trezești că ajungi cu un tren de noapte într-o gară capăt de linie numită Hunedoara. Vreme de noiembrie, ploioasă. Ceață de să-ți bagi mîna în ochi. Un delegat morocănos și obosit de drum te poartă pînă la un birou de personal. În barba adolescentină simți ploaia făcîndu-și prezența pînă și în încăperea largă, semănînd cu o sală de așteptare. Zece băieți. Un mărunțel caraghios își scoate capul prin gaura ghișeului. Din pricina efortului ochii îi sînt roșii. Soba de teracotă duduie neîntrerupt. Delegatul bonduc aduce niște cereri cu litere imprimate adînc în albul hîrtiei. Le completăm cu datele personale care odată amintite încep să se vînzolească în cap. Să doară. Să usture laolaltă cu umezeala scursă spre părțile fine ale corpului. Nu-ți aduci aminte cînd s-a născut tata. Nu-i bai. Lași rubrica liberă. Numele mamei îl treci cu litere mari. Și așa nu mai trăiește. De acolo pleci cu fișă în miini. Era să uit. Și cu un bon anticipat pentru cantina uzinei. Tipărit cu litere roșii. Îl simți în palme zvîcnind. Îl strîngi puternic pentru a nu-l ajunge umezeala. Ceilalți sînt gălăgioși. Căldura din biroul de angajări i-a dezmorțit. O fată cu glugă trasă mult pe ochi se strecoară cu greu printre ei. Ploaia se întețește. Frig de noiembrie. Încăpățînarea apei de a pătrunde peste tot, uluiește. Ce coincidență ? Calendarul politic de pe masă indică ziua de patru noiembrie. Scrii aceste rînduri și începi să simți greutatea celor zece ani care au trecut. Carusel. Ne învîrtim cu mare viteză într-un loc. Îl văduvim de tot ceea ce ne interesează și apoi plecăm mai departe. Nomazi care umblă după imagini, după viața forfotind prin arterele supradimensionate ale realității.

Ești cel mai proaspăt om al muncii de la Laminorul de profile mici. Unii zic linia fină. Nici tu nu știi care este adevăratul nume al secției unde ești repartizat să lucrezi. Unde o fi celălalt capăt al firului pe care începi azi să mergi? Nu-i bine să-ți faci probleme. Dar poți oare să nu-ți faci ? Mergi înainte. Înainte. Și observi. Asculți. Vezi. Judeci.

Casele, blocurile și-au pierdut culoarea de atîta apă. Străzile respiră greu sub șuvițele de apă. Oamenii își aruncă vorbe grele prin pînza deasă a burniței. Un joc tainic se întîmplă peste tot.

Trenul. Trenul galben în care ai urcat dimineață la ora șase și treizeci, e foarte vechi. Scări înalte te introduc în vagoane. Într-un asemenea vagon încap o sută de oameni. O sută de muncitori navetiști la Bluming. În picioare, pe băncile tari și reci, pe culoare. Cei mai tineri călătoresc pe scări. Vîntul le zburlește pletele rebele. Ploaia a stat. S-a oprit azi noapte undeva în aer. Trenul alunecă pe sub un pod și o clipă se face întuneric.

Obosită, pufăind un fum negru amestecat cu abur, locomotiva ne leapădă pe un peron îngust și auster. Toți se ridică și dau buzna spre uși. Cîte unul ne strecurăm afară. Aerul e tot umed...

Te plimbi printr-o hală imensă. Recunoști sincer că așa ceva n-ai mai văzut pe dinăuntru. Numai nou angajat să nu fii ! Toți ochii te pîndesc lacomi. Unii rîd. Se mai feresc. Cînd te uiți la ei se întorc cu spatele. Probabil ca să nu-i vezi rîzînd. Ce naiba or fi văzut ? Dimineața te-ai uitat atent în oglindă. Nu te întreabă nimeni. Nu întrebi nici tu. Ai prefera să faci ecuații decît să suporți tăcerea asta cu iz de vînătoare. O vînătoare absurdă care se petrece cu fiecare angajat. Faci pași mici și prudenți. Ai citit destule cărți unde trape ascunse se deschid și necunoscutul îl [illegible] pe cel nou venit. La naiba cu toată literatura asta ! Nu mai știi ce trebuie să crezi. De la opt ani ai citit pe nerăsuflate tot ce ți-a căzut în mînă. Mai multe cărți de război. Atîția soldați ți-au defilat prin față. Tineri și vîrstnici, răniți și morți. Toți aveau o armă în mînă. Unii chiar două. Aici se aud macarale. Se aud glasurile oamenilor. Chiar și ale celor care se amuză pe seama ta. Ce-ți pasă ! Ai venit să-i cucerești. Și ei te vor cuceri pe tine. [illegible] e ciudat. Te prinde între [illegible] lui [illegible]. Trec doi muncitori [illegible] cărucior. Pe ușa magaziei de alături scrie citeț : „Oral pentru tovarășul personal al secției !" O mînă a desenat dedesubt cifrele 13 și 15.

B.

În biroul maiștrilor e cald. O [illegible] de cine știe cînd pe dulapul metalic și-a pierdut culoarea și forma. Stă blegită pe tabla [illegible] cu un strat gros de bronz. Cîteva dulapuri metalice, unul de lemn, o chiuvetă [illegible] ca o pînză. Un borcan de muștar și un [illegible] pe care stă încolăcit furtunul. Întregesc [illegible].

În jurul mesei — șefii de echipă. Primesc dispoziții. Unul dintre ei se chinuie să se facă înțeles de către ceilalți. E pirpiriu și tot agită hîrtia pe care e desenat ceva. Maistrul [illegible] te poftește să mai aștepți. Ușa se închide în urma ta cu putere. Nu ești de vină. Ai [illegible] așa cum se închide în mod obișnuit o ușă. Nu [illegible] nimic despre arcul ascuns la încheietură care a grăbit în mod fatal închiderea. Dacă or fi crezînd că ești îngîmfat și încrezut ? Mai știi !

Hala e pardosită cu piatră. [illegible] în pămînt scot afară capul ușor denivelat și caută să te lunzească pe jos dacă nu ești atent.

S-a terminat operativa. Șefii pleacă care încotro. Maiștrii încep să [illegible].

Un om solid [illegible] să afli mai tîrziu că e șef de echipă [illegible] de mînă și îți explică puțin cam [illegible] pe unde să umbli, pe unde [illegible] cum se descurcă cornierul proaspăt laminat, se pune pe benzi transportoare, căi cu role și [illegible] transportoare, magneți naturali montați pe [illegible] hidraulice, role de introducere, role de [illegible], butoni, scări, foarfeci, transportoare, [illegible], etc.

Treceți peste cîteva pasarele destul de înalte. [illegible]. Coborîți iarăși la nivelul pardoselii. În decapul mașinii te întîmpină un [illegible]. Un [illegible] face să țîșnească [illegible] de tine șuvoiul puternic de [illegible]. Șeful de echipă zîmbește amar. „Presiunea e atît de puternică încît poate să [illegible] om în Retu". E un talmeș balmeș în capul tău. Nu știi cum să le mai orînduiești pentru a nu le uita. În capul tău doldora de [illegible] te trezești deodată gata să bagi lucruri [illegible]. Le indeși încet, simțind iminența [illegible]. Un băiat te iscodește de unde vii, dacă ai de gînd să stai mai mult aici, dacă ești căsătorit, părinții sînt în Hunedoara, ai unde să dormi, ai vreun consătean, etc. etc...

Are un debit verbal nemaipomenit. Zece cuvinte de [illegible] medie pe secundă. Apoi te pune în temă fără să-i ceri, cum ești plătit, cu cine trebuie să te ai bine, dacă nu-ți bagă acord [illegible] scandal (le spui că pleci la altă secție), cine descurcă fără să te lovească peste [illegible]. Să nu accepți să lucrezi în ajustaj. E foarte greu. Se lucrează și de noapte. Și-acolo sînt numai ghiujogi bătrîni. Băsinoși. N-ai cu cine schimba un banc, o parolă, etc. Afli și faptul că cel mai ușor loc de muncă este stiva. Te urci pe ea — legi doi baloți și apoi stai pînă ceilalți îi descurcă și îi bagă la mașină. Cînd se termină rîndul — iei nouă șarjă și o comunici șefului. Anunți și pe cei de la descurcat să [illegible] cu două linii bara.

Te-ai urcat și tu bărbătește cu amîndouă picioarele pe balotul proaspăt pus jos de macara. Apoi a clămpănit din soneria hodorogită un fel de salut. Prin tălpi simți o fierbințeală puternică. Un fior îți umblă cu mare viteză din creștet pînă în tălpi. Îți păstrezi totuși calmul. Așa ți-ai dictat și așa vei face. Prudență. Și calm. Asta, în timp ce în tine se vînzolesc o mie de gînduri de toate culorile. Nici unul mai puțin. Dă-le naibii ! Ce-o fi o fi ! Nu moare nimeni de asta. Moare cine nu încearcă. Tu nu poți să mori. Nici să trăiești liniștit.

Pe un perete zac prăfuite o mulțime de texte încendiare. De protecția muncii, prevenirea incendiilor, a îmbolnăvirilor profesionale, donarea onorifică de sînge. Un deget mare, albastru (nu știi nici acum de ce albastru) al unui copil arată insistent spre un bărbat desenat grosolan. Bărbatul polizează ceva. Scînteile sînt desenate sub forma unui evantai uriaș. Un soare care a început să se împrăștie pe pereții soioși. Te gîndești la ale tale, la soarele roșu de pe perete. Deodată silabisești textul de sub desenul avertizor : „Tăticule, ai grijă ! Noi te așteptăm acasă !" Și ca un făcut — o casă se ghicește undeva pe fundal. Idilică. Cîțiva copaci. Tremurători. Obosiți. Și o linie de cale ferată. Mai încolo — crucea Sfîntului Andrei. Parcă-i o elice...

C.

Informații peste informații. Îți explică unde este bufetul. Dedesubtul vestiarelor. Alături de calea ferată. Dimineață ai trecut pe lîngă el. Îi iei și lui Florea un pachet de Mărășești. Două felii de salam și o pîine cu un leu și douăzecișicinci de bani. Prin hîrtie se vede carnea roșie, moartă.

Cum n-ai mai lucrat într-o uzină să știi care sînt rosturile îți vine să iei lumea în cap. Un gînd nu-ți dă totuși pace. „De ce să treci pe lîngă lumea asta care ți se oferă astăzi fără să o cunoști ?" Tainițe ascunse ale vieții. Temperaturi variate. Mirajul uzinei. În armată. Acolo era altceva. Curățenie. Ordine. Disciplină. Mașinile astea merg infernal. Laminorul zguduie nu glumă.

Alături e țarcul de rebut. [illegible] zale greoaie legate între ele. [illegible]. Înveți să le pui pe [illegible]. Muncitorească. O pui pe [illegible] miini. Are și etichetă. Costă [illegible] de lei. „Cască tip Miner". [illegible]. Elasticul taie la miini. Florea [illegible] îngust. Mai precis — îi taie cu [illegible]. Dacă îți prinde bara palmara [illegible] toată mîna. Nu poți să-i dai drumul [illegible] mară. Palmare mai sînt. Vorbele [illegible] ușurează. Florea (te convingi că așa [illegible]) îți cere o sută de lei. Împrumut. O [illegible].

Un pix galben cu patru lei îi stă pe [illegible] ieșit afară din buzunarul de la piept al [illegible]. Scoți suta și nu zici nimic. Se jură pe [illegible] odraslă că la avans ți-o înapoiază. N[illegible] ce te îndoiești. Încerci să crezi. Pleci mai departe. Cît de departe ?

Noaptea te zvîrcolești în așternut. Nu e ca [illegible] de acasă. Nici cu cel de la Brăila nu se aseamănă. Ai și de ce să te zvîrcolești. Colegii de cameră, cei nouă ortaci, au venit foarte tîrziu. Apoi au flecărit pe îndelete. Moldovenește. Din ultima sticlă de vin ai gustat și tu. Acru. Puteai să refuzi ! Borș în sticle de trei sferturi. Îmbuteliat. Să nu se strice. Deschizi fereastra și privești în stradă. C.M.-ul e foarte înalt. Stau atîția burlaci în el. Privite de la etajul șase luminile străzii pălesc. Noaptea hunedoreană e scormonită de tot felul de zgomote. Zgomote de oraș industrial. Siderurgic. Oțelăriile nu stau o clipă. Furnalele. Laminoarele. Zgura e lepădată undeva către margine. La ultimul etaj al poștei e lumină. Tulbure. Ca de camuflaj. Se zăresc instalațiile complicate, centralele telefonice, etc.

Adormi. Greu. Profund. Oare visăm atunci cînd adormim profund ? Eu am visat. Nu știu ce. Încerc să-mi aduc aminte. În somn am scris primul meu reportaj...

„Orașele industriale au o stare a lor, muncitorească, greoaie, bătătorind planeta cu truda lor petrecută în adînc, la suprafață și-n aer.

Într-o dimineață de primăvară (nu știu de ce neapărat primăvara) plec să caut sufletul orașului Hunedoara. Nu știu unde îl pot găsi și de aceea cutreier străzile orientîndu-mă după vagile simțuri de reporter pe care sînt convins că fiecare om le are în adîncul ființei sale.

Merg printre bărbați, femei și copii, grăbiți, să ajungă din urmă timpul ce rulează tacticos pe fuse orare nevăzute. Miraculosul suflet al orașului ! Unde s-o fi ascunzînd ?

Poate cunoaște Ștefan Tripșa, omul și eroul al cărui nume a fost rostit cel puțin odată de fiecare locuitor al acestei țări. Trebuie să-l cauți. Auzi ! Neapărat să-l cauți !

Să fii convins că Hunedoara nu se ascunde în spectaculos. Simbolurile ei sînt furnalele, oțelăriile, laminoarele și mai ales, oamenii. Oamenii aceștia pe care dacă întind mîna îi ating, le simt vîltoarea, clocotul lăuntric de voințe, gînduri, preocupări...

Trăiesc între ei și nu mai e nevoie să-i ating pentru a-i cunoaște și simți...

...am sosit toamna, în noiembrie cînd personalitatea orașului se poate ghici doar după scheletul fostei veri. Din gară, orașul nu mi-a făcut o impresie deosebită. Adică, aceea care m-a cuprins în trenul personal, ințesat de navetiști și elevi, scuturînd pe șine precum un avion zburînd la mari înălțimi unde golurile de aer sînt frecvente.

De la fereastra vagonului prin dimineața tulbure și ploioasă care începuse să mijească la orizont, împărțeam privirile și vorbele cu un moș sfătos ce venea tot din Moldova la o fată care i se mărităse de curînd. Dintr-o seamă de trăistî doldora cu de-ale gurii, un curcan scotea mereu capul mirîndu-se pe limba lui păsărească de tot ceea ce vedea.

Cînd au apărut marile cîmpuri industriale ale orașului pe care voiam să-l ating, dialogul nostru a început să lîncezească. Amîndoi veneam pentru prima dată la Hunedoara. Eram doi oameni pătrunzînd lacomi în necunoscut. Tot căutînd să vedem cît mai mult din ceea ce ni se oferea la prima vedere, ne-am tras amîndoi pe nesimțite către mijlocul ferestrei. Și așa ne-am trezit alături, strîns lipiți.

Moșul venea pentru cîteva zile, poate o săptămînă. Apoi avea să se întoarcă în satul său, Ițcani, unde îl așteptau o mulțime de hulubi...

Hunedoara îmi pătrundea tot mai adînc în ochi. Necunoscutul din fața mea era fotografiat rapid de către retinele obosite de nesomn și lăcomie. Fotografiat și apoi comparat imediat cu tot ceea ce știam despre orașul flăcărilor. Venisem pregătit sufletește pentru această întîlnire. Simțeam însă că toată strategia mea, planurile mele, cunoștințele, se topeau precum un clei subțire în bătaia soarelui. Trenul a oprit într-o haltă și alarmat am dat buzna să cobor. M-a oprit un conductor de treabă care văzînd geamantanul meu cazon, mare cît toate zilele de post, și-a dat seama că nu sînt muncitor navetist la bluming.

...nu pot să spun precum alți autori care picior l-am pus primul pe peron. În învălmășeala care domnea la trenul acela de dimineață, cred, că am pus amîndouă picioarele, deodată. Pur și simplu, am sărit odată cu geamantanul meu din carton de culoarea ierbii obosite și prăfuite...

...cu fișul pe cap și cu geamantanul pe umăr am intrat în Hunedoara. De sus cernea o ploaie din acelea puturoase de care nu mai știi unde să te ascunzi. Ploua ploua, dar la o tutungerie tot m-am oprit să cumpăr ziarul local „Drumul socialismului", din ziua aceea și alte numere mai vechi.

Citisem multe lucruri aventuroase despre Hunedoara. Cărțile lui Vasile Nicorovici, Nicuță Tănase, au fost devorate de mine cu migală. Fotografiile pe care le dădea presa erau tot cam aceleași. Toți fotografii se încăpățînau să imortalizeze elaborarea unei șarje la oțelărie. Ploi de scîntei, lavă și oameni, abia distingîndu-se pe zinc...

De la etajul șase, prin fereastra larg deschisă a căminului muncitoresc „Onești" am scos capul pentru a privi din plin vis, orașul...

Administratora mi-a adus pernă, pătură și cearceafuri. Se spune că un om care are un pat al său într-un anume loc, devine cetățean al locului..."

---

teatru

t

Redescoperirea unei capodopere

Foarte temerar, din foarte multe puncte de vedere, acest **Hagi Tudose** pe care Ion Cojar se încumeta să-l **redescopere** pe scena Naționalului. Căci nu e deloc ușor să te împotrivești unei atît de bătătorite „tradiții", ca aceea, tentată a vedea în „Hagi Tudose" doar o operă minoră, de epigonat artistic, peste care se putea trece cu ușurință sau cu o reticentă bunăvoință. Nu se trecuse oare, ani de-a rîndul, cam la fel, și peste „D-ale carnavalului" a lui Caragiale, pînă la spectacolul lui Lucian Pintilie, recunoscut astăzi și pentru valoarea exegezei literare, implicit conținute ?

Spectacolul lui Ion Cojar aparține acestei „categorii" și este și el, implicit, unul polemic, reușind nu numai să propună o ispititoare ipoteză critică, ci și să **acrediteze** și să **valideze** scenic — printr-o ireproșabilă coerență a „argumentației" discursului teatral — o altă scară valorică pentru **Hagi Tudose**, capabilă să situeze (atît de aparent !) binecunoscutul personaj al lui Delavrancea nu neapărat în urma, ci **alături** de un **Volpone** al lui Ben Johnson sau de un **Harpagon** al lui Molière. Refuzînd categoric, în noua sa lectură critică, statornicitele prejudecăți și complexe ale unui comparativism hipertrofic, Ion Cojar citește cu candoarea și încîntarea nedisimulată a unui ochi proaspăt o **capodoperă** a literaturii noastre dramatice (nescutită însă de multe lungimi, pe care regizorul parțial le va elimina), înțelegînd s-o transpună scenic tocmai prin valorificarea puternicei sale originalități. Devoratoarea — și unica ! — patimă a avariției, de care e posedat Hagi Tudose, va atinge astfel, tocmai datorită învingerii și respingerii **tatarur** [illegible], culmile absolutului tragic, [illegible] în spectacol — grație [illegible] unui actor ! — [illegible] ale amplificat paroxistic da [illegible] imposibilei împăcări.

Așa cum spectacolul n-ar fi de conceput în afara viziunii creatoare a regizorului Ion Cojar, tot astfel, grotescul tragism dezlănțuit al damnațiunii **acestui Hagi Tudose** n-ar fi de imaginat fără creatorul lui, Constantin Rauțchi. Iar dacă spectacolul regizorului Ion Cojar e încîntător și prin prospețimea lui, fiind admirabil slujit de o **echipă actoricească de primă mărime** a primei noastre scene — de la neegalata **Draga Olteanu** (Gherghina Profirel), la **extraordinara** debutantă **Tania Filip** (Leana), încă studentă la I.A.T.C. —, celălalt spectacol, al creației, al miracolului creației actoricești, pe care o săvîrșește și o desăvîrșește Constantin Rauțchi, în rolul lui Hagi Tudose, se urmărește cu respirația tăiată.

Cadrul plastic al reprezentației, datorat lui Constantin Piliuță, se constituie din multe, poate prea multe panouri pictate, care glisează ca fundal, prelungind o sugestie poetică rafinată, dar fără să facă întotdeauna priză directă cu spectacolul. Cum nu fac priză directă cu aceste panouri, costumele, **stilistic** diferite, ale Dianei Ioan, altfel frumoase și reușite în sine, dar parcă prea „făcute", în „ambianța" acestui cadru. Punctul forte al reprezentației este, așa cum se și cuvine, arta Actorului. Cu A mare.

Istoria teatrului românesc poate deci consemna, la 1 octombrie 1980, admirabila creație a lui Constantin Rauțchi în Hagi Tudose.

Victor Parhon

film

f

Lumina palidă a durerii

Ceea ce impune calitatea recentului film produs de Casa nr. 4, **Lumina palidă a durerii** este, în primul rînd, traducerea în imagini a unui complex suport epic cu dimensiuni de frescă recompusă prin surprinderea unor destine [illegible] pentru spațiul satului românesc din anii primului război mondial.

Scenariul semnat de George Macovescu asigură prioritate nu atît unui [illegible] linear, cît unei compoziții mozaicate, care impune elementelor vizuale geneza unei atmosfere specifice, tonusul unei idei laitmotiv, și anume, demnitatea umană confruntată cu dramatismul existenței.

Permanențele și sensurile trăirilor, durerile și asprimile unei vieți dominate de multiple frustrări se întretaie cu aspirații și speranțe, cu inserturi comice și motive melodramatice pe firul unui cîntec bătrînesc, original memento ieșit parcă din capcanele timpului (în contrast cu fragmentele din **Vivaldi** sau **Berlioz**, doar ostentativ ilustrative).

Ampla introducere în poezia universului rural impune o cadență gravă ce subliniază dimensiunile renunțărilor, acuitatea trăirilor. În același timp, autorul filmului, regizorul **Iulian Mihu** nu renunță la monografia unor caractere distincte pentru grupuri umane legate de un destin comun. Separate, nodurile epice aparțin unor tonalități divergente, doar aparent eterogene. În dificilul mecanism de elaborare al întregii opere artistice sensurile se completează reciproc, destinele dobîndesc forța exemplelor în ciuda unor stridențe sau a unei inegale atenții din partea autorilor.

Degajat în exploatarea personajelor pline de culoare, situate în relații sugestive pentru relevarea unor caractere, **Iulian Mihu** se dovedește același adept al lecțiilor marilor maeștri ai neorealismului italian. Dialogul bătrînelor și complotul foștilor combatanți de la '77 împotriva neamțului bingher, ocupant al satului, rămîn secvențe antologice în acest sens. La reușita filmului contribuie însă și ceilalți interpreți : **Violeta Andrei**, cu o certă distincție într-un rol construit pe interiorizări, **Liliana Tudor**, personală și expresivă în sugerarea trăirilor inefabile, **Siegfried Siegmund** creionînd cu acuratețe apostolatul învățătorului, **Emanoil Petruț**, cinic cucernic al unei credințe uitate.

Dincolo însă de **performanțele actoricești**, se impun meritele **scenografilor Ștefan Antonescu și Gabriela Riesan**, autorii unei ambianțe ce refuză pînă la detaliu folclorizarea insistentă, autentificînd un cadru plastic extrem de sugestiv și relevant. De asemenea, tînărul operator **Gabor Tarco**, autorul unei imagini cu o picturalitate subordonată perfect intențiilor dramatice, contribuie în mare măsură la reușita peliculei.

Film care dinamitează comoditatea spectatorului, **Lumina palidă a durerii**, în ciuda unor inconsecvențe ce țin de economia partiturilor, materializează un lăudabil efort de pulverizare a convențiilor și ilustrării reci. Trăind prin atmosferă și sensibilitate, cenzurate doar de știința uneltelor filmice, pelicula lui **Iulian Mihu** amintește de principalele atribute din **Viața nu iartă**, **Felix și Otilia** titluri de referință din filmografia autorului.

Călin Stănculescu

televiziune

tv

Interviurile scriitorilor

Prezența unui scriitor într-o emisiune nu se reduce, cum s-a mai întîmplat, la simplul fapt că „se vede" pe ecran și că „se aude" ceea ce spune. Are ce spune ? Știe cum să spună ? Dacă nu are și nu știe, pierde timpul și el, îl pierdem și noi, mimînd stimă și înțelegere reciprocă. Un rol important în marcarea momentului festiv (nu festivist) îi revine și celui care întreabă, adică redactorului care s-a gîndit, care a meditat asupra operei celui pe care dorește să-l întrebe. Cu cît este mai informat și despre „slăbiciunile" firești ale celui din fața lui, cu atît se măresc șansele ca scriitorul respectiv să fie cu adevărat prezent în emisiune. E drept, suma acestor condiții (la care se adaugă încă altele pe care nu le mai numim) ar fi ideală, așa cum tot ideal ar fi ca în emisiune să apară și să vorbească scriitorii care au și pot să creeze opinii, nu ceilalți care, nu neapărat din vina lor, nu au și nu pot. Prezența scriitorilor din prima categorie înlătură chiar și imperfecțiunea unor întrebări, care, cînd nu sînt banale, sînt de-a dreptul ridicole. Înflăcărarea lor încălzește chiar și lumina atît de indiferentă a ecranului, îl face pe scriitor să treacă dincolo, spre marele public, și pe o asemenea cale, nu numai prin cea cu care este obișnuit, scrisul. Toate aceste rînduri mi-au fost inspirate de prezența pe micul ecran în ultima vreme a unor cunoscuți scriitori români contemporani : Paul Anghel, Ioan Alexandru, Nichita Stănescu, Adrian Păunescu, Ștefan Augustin Doinaș sau criticii Al. Piru, Pompiliu Marcea, Nicolae Manolescu. Scriitorii și-au mărturisit crezul asupra scrisului lor, poeții recitind și frumoase poeme proprii.

Paul Anghel, într-un spațiu mult mai generos („Viața culturală") a alunecat cu eleganță pe luciul unor întrebări care i-au fost puse cu o sfioșenie exagerată, dar mai ales a răspuns unor întrebări extrem de importante legate de activitatea sa de excepție ca romancier, dramaturg și eseist. În primul rînd, Paul Anghel a arătat limpede de ce scrie „Zăpezile de acum un veac", un ciclu dedicat războiului de independență : pentru că „la Plevna se încheie ultima cruciadă a popoarelor europene de la căderea Bizanțului, care are deci, ca pandant, căderea Plevnei". Scriitorul s-a declarat deschis împotriva „tendinței nenorocite de a considera că românii au o istorie minoră, de margine, în afara fluxului universalității ; că nu au un trecut important, deși nici un prezent important. Și atunci, o țară care nu are nici trecut, nici prezent are... viitor ? Resping această teză, arătînd în cartea mea acest uriaș moment 1877—1878, cînd, cu ajutorul nostru, al românilor a fost scos de pe scena istoriei un mare imperiu". Arătîndu-se preocupat „să restaureze și imaginea unei epoci, 1858—1877, piatră unghiulară în istoria poporului român", Paul Anghel a comentat și una dintre cele mai interesante idei ale momentului, protocronismul, situîndu-se de partea celor care nu se întreabă : „Cum e cu putință ca românii să nu fie numai imitatori ? Să fie ei și anticipatori în literatură ? Cultura românească nu e numai un receptor ? E și un emițător" ? Un interviu cum am dori să mai vedem pe micile noastre ecrane.

Iulian Neacșu

horvath dezideriu

Poeme de toamnă

I

La Motru
Am văzut alunecind spre soare
Mașini pe șenile și oameni.
Capricioasă, toamna,
Adunindu-și din talazuri umbrite de neguri
Revărsări de ploaie măruntă,
Zadarnic își frăminta puterea-i înzecită
Să zădărnicească visele din ajun :
Slobodă, viața deschisă spre creste,
Își desfăcea petalele-i de argint,
Ca un nufăr alb pe luciul apei,
Descinzind pe obrazul fertil al gliei
In forme de carate de vrere și îndrăzneală,
Tot atit de demne, ca și demnitatea noastră,
Cucerită cu trudă in zilele fierbinți
de construcții.

II

Crispările, innegrite de funingine,
Au dispărut, in timp, de pe fețele noastre
Au rămas doar riduri – incercarea vremii
Din toamnele apuse –
Și cearcăne de plăsmuiri, provocate de
gînduri,

Tot atit de calde
Ca și apa curativă de la Băile Felix.
In loc de tăceri ni se'n trupează în suflete
Avintul îndreptat spre nemurire,
Iar toamnele rămin toamne doar pînă la
Ivirea zorilor.

III

Motrul își trimite solia de izvor pentru lumină
Spre cetățile luminii.
Galațiul își dă mina incercată,
Ca semn al frăției,
Călărașului renăscut in zodia noastră
Oțelul topit la temperaturi inalte
Își risipește privirea-i de scintei
Spre formele ce modelează laminate,
Apoi, împreună, își croiesc drumul drept
Pentru a se reintrupa în țevi, in strunguri,
In motoare Diesel electrice sau ziduri
De oțel-beton.
Toamna, acum și ea,
Privește, cuprinsă de freamăt,
Spre noile Coloane
Ale infinitului.

IV

Bogăția de rod al pămîntului
Îndestulează gurile noastre,
Din vremuri flămînde.
Zahărul îndulcește amarul de ieri,
Făina albă și uleiul,
Gălbenușul din ouă
Sint frămîntate împreună in mireasma
De cozonac cald, abia scos din cuptoare.
Crevedia se învecinează,
Cu făcliile de galben ale florii-soarelui.
Lina pieptănată, ca o mireasă,
Se toarce in fire să dea trupului
Pe timp de răcoare, căldură.
Relonul, polistirenul,
Se modelează după nevoile noastre,
Ca și îngrășămintele ce se strecoară
Ca izvor de sevă nouă, in adîncuri,
Răscolite de tăișul mașinilor de arat,
Pregătind, de pe acum, rodirea viitoare.
Zumzetul cîmpiei se îngeamănă
Cu Doinele ce răsar pe buze
Într-un singur cînt de izbîndă –

V

Se spune că omul hărniciei,
În zilele de tihnă,
Își comută privirea,
Scrutătoare de zare,
Pe salbele de comori,
Cu nuanțe multicolore,
Ale Țării-mamă.
Sărutul blînd al Mării,
Al frunzei arămie de viță,
Buchetul merelor sau mierea,
Parfumul laptelui
Și pîinea, coaptă proaspăt în cuptor
Din griul nou al verii,
Toamna din grădinile culese,
Cirezile,
Mioare –
Îndestulează pacea,
Înaripata-i ființă
Ce caută într-una iviri de primăveri,
Sau răcoarea iernii blinde
Întru strălucirea lui
Și a vieții pe acest pămînt !

întoarcerile acasă

gabriel chifu

PREAMBUL DESPRE SUBIECT

Există oameni care cred că menirea fundamentală a vieții ar fi să constituie subiect, pretext, sursă pentru literatură. Cu supunere recunosc a mă număra, măcar uneori, printre cei care comit dulcea eroare a raportului invers.

Precizez totodată, de la bun început, că subiectul de astăzi, orășelul Calafat este, in mod premeditat, unul anodin, lipsit de spectaculozitatea evidentă. Cînd ne vom referi la acest oraș va trebui să distingem cel puțin trei (ca o funie din trei fire) feluri ale sale de a fi el, așa cum este, așa cum îl percep eu și, în fine, așa cum îl descriu. Care dintre cele trei imagini contează ? Aș zice că ultima. Orice lucru are închis în sine simburele frumuseții și al ineditului. E necesar doar să descoperi cuvintul — cifru, fraza-cheie cu care să deschizi acel lucru, oricît de tern, de insignifiant ar părea, și să eliberezi lumina care, mai aproape sau mai în adînc, este captivă în el. Cineva îmi atrăgea atenția „Nu ai ce să scrii despre această urbe, nu se întîmplă nimic în ea". Mi se pare greșit. Calafatul ca realitate literară depinde covîrșitor de calitatea frazelor mele. Cit de inspirate sînt ele, cită electricitate conțin, cită aventură includ. Iar între Calafatul ca realitate literară și el ca realitate propriu-zisă, cea care rămîne este prima față. Paradoxal, orășelul se dure în veșnicie așa cum arată în cuvintele celui ce-l descrie. Imaginația și literatura corectează realitatea, i-o iau înainte, îi dau definitivul contur. Cum face și Cupa de cristal cu șampania turnată în ea în toiul sărbătorii...

Așadar încerc să aplic în aceste rînduri despre Calafat metoda deplinei libertăți față de model. Ca formă supremă de fidelitate.

...DUPĂ-AMIAZĂ TÎRZIE...

Trenul oprește într-o haltă măruntă. Cobor. Nu caut pe cineva anume în satul [illegible]. Intru în sala de așteptare, mă interesez cînd am următorul tren spre Calafat : peste vreo două ceasuri. Pînă atunci o apuc pe un drum de țară drept, străjuit de plopi. Dau de un podeț și de un pîrîiaș mai degrabă simbolic. Intru în lanuri. Simt, în sfîrșit, pămîntul. Mă izbește în nări mirosul său tare, mireasma aceea milenară care este un fel de amprentă a sufletului nostru de păstori și plugari, mireasma aceea milenară care strecurîndu-se prin tainice [illegible] ajungea uneori, e drept, [illegible], pînă în marele oraș ca o tînguire, ca o promisiune, ca o de nerefuzat chemare.

Mă întorc în stație. Aștept pe bancă sosirea trenului. Cîțiva localnici. Adierea vîntului. Un cîrd de gîște. Ierburi. Cîmpul parcă are crescute din sine niște țevi verticale prin care mă bombardează cu răcoare și liniște... Dacă ești atent observi cum lumina sfîrșitului de zi, [illegible], se scurge efectiv în trupul oamenilor de pe aici : țărani, tractoriști, doi copii, o învățătoare. E mult, e puțin în acest final de veac labirintic ?

ȘCOALA LINIȘTII

Liniștea are aici o prezență concretă. Poți s-o vezi. Chiar așa : merită să vii pînă în acest capăt de țară ca să vezi, să atingi liniștea. Întîlnești aici toate gradele de liniște și toate avatarurile liniștii.

Dacă ai sosit aici dintr-o grozavă aglomerare urbană s-ar putea, întîi, nefiind inițiat, să nu înțelegi liniștea și, doi, ea să-ți provoace, prea intensă fiind un rău fizic, așa cum provoacă și lumina soarelui corpului nepregătit s-o primească. Calafatul poate fi considerat o școală unde se învață liniștea.

PALATUL

Prin anii '[illegible] un băiețaș purtat de mînă de tatăl său urca, pentru prima oară, scările impozante păzite de statuile a doi lei, ale palatului din oraș. Era iarnă. Veniseră să ceară directorului (prieten cu tatăl băiatului) „Școlii agricole" (asta funcționa atunci în elegantul palat) o creangă din specia de conifere care stăpînea curtea palatului, ca s-o folosească drept pom de iarnă la Crăciun, brazi autentici negăsindu-se pe piață.

Din acea primă vizită băiatul (nu mergea încă la școală) a reținut următoarea tărășenie : la un moment dat directorul acela a scos dintr-o vitrină de sticlă, unde ședeau cuminți tot felul de fructe, un măr galben-roșu, greu, prodigios și i l-a întins băiatului neprecizîndu-i ce folosință să-i dea. Băiatul a ținut cit a ținut mărul în mînă și nemairăbdîndu-l inima, și-a înfipt dinții în fructul minunat. Zădărnicie : mărul era de ghips. Directorul a ris cu poftă (avea dinți de aur), băiatul a roșit de rușine și poate chiar a plîns. Atit...

FLUVIUL

Neîndoielnic orășelul este una din supapele prin care patria se hrănește cu răcoarea fluviului nostru împărătesc — Dunărea.

Deasupra fluviului văzduhul se învolburează, se rotește în loc, numai pînă aici el este românesc, mai departe nu merge. Se întoarce. Într-o revărsare asupra țării, pur, fraged, adevărat văz-duh.

Seara, pe malul apei simți cum printr-o iarbă invizibilă trece o ființă nemărginită.

În preajma fluviului natura trăiește exploziv, într-o stare de sărbătoare. Arbori arhaici ce par vii, miresme meridionale și scitice într-o perfectă logodnă, dense, materiale, să le tai cu cuțitul, păsări, rouă și lumină. Oricine ai fi, privești Dunărea și firea ta, oricît de banală, se îmbolnăvește puțin de dor și de măreție, te întrebi tulburat cine ești de fapt și ce vrei, șlepurile triste trec în amurg și parcă ele ar fi viața care trece.

O EVIDENȚĂ...

Această urbe are două fețe care se neagă una pe cealaltă. Jumătatea orașului dinspre fluviu, ca o secreție a Dunării, este de o frumusețe intraductibilă, este încărcată de legendă, de elevație, de surpriză, de poezie. Iar jumătatea orașului dinspre cîmp e formată din gospodării aproape țărănești, solide, prospere, aflate sub semnul utilității. Asta aștept de la fiecare călătorie cu trenul într-acolo : o întoarcere prin ani. Acea „întoarcere la origini" ca posibilitate de a reînnoi și regenera existența celui care o întreprinde. A reactualiza și a retrăi evenimentele inițiale. A aboli timpul scurs, a anula efectele lui. A redobîndi un timp arhetipal, paradisiac. În fond a stăpîni timpul și a obține beatitudinea, tinerețea, longevitatea... patria.

O ADUNARE DE POEȚI

O adunare de poeți e întotdeauna o adunare importantă pentru patrie. Cînd sînt adunați la un loc poeții, teritoriul pe care merg este încărcat de electricitate. Un surplus de energie umană se manifestă prin locurile binecuvîntate de prezența lor.

La Costești, în inima Transilvaniei, în cuibul neamului Dacii străbune, de doisprezece ani se adună poeții tineri. Se adună, citesc poezii despre patrie, schimbă idei, se înfruptă din spiritul locurilor atît de vestite în țară și în lume. La puțin umblet dincolo de Costești, unde în fiecare an se întîmplă Festivalul „Tineretul și istoria", sînt turnurile Sarmisegetuzei Regale. Turnurile îngropate în pămînt sau în cer ale istoriei sînt locuri clare de care se leagă timpul vechi, contemporan și viitor.

Concursurile de poezie sînt incitante, cu un farmec deosebit și mai ales cu darul de a se întipări în mintea scriitorului tînăr care pleacă la drum. De cele mai multe ori un premiu e și prima recunoaștere publică a unui poet. La Costești, în județul Hunedoara, sub genericul „Sub flamuri de partid biruitoare" au venit anul acesta treizeci de poeți tineri din toată țara.

Cînd un asemenea concurs de poezie patriotică, de poezie valoroasă, beneficiază și de un juriu competent, de prezența unor personalități distincte, [illegible] sînt atrase din plin, acolo ard niște spirite, căldura devine puternică și cîțiva scriitori tineri pleacă la drum mai îndrăzneți, avînd deja o recunoaștere.

Așa s-a întîmplat anul acesta la Costești. Juriul compus din mai mulți poeți a ales cîțiva poeți tineri și foarte tineri. Ei sînt cei încoronați la Sarmisegetuza cu laurii poeziei. Sînt de peste tot din țară. Vor fi la fel — peste tot recunoscuți și aleși dacă munca, talentul cultivat cu atenție se va dovedi principala idee a existenței lor.

ADRIAN ALUI GHEORGHE

Premiul I

Petrodava salută Sarmisegetuza

Versul mi-e simplu, buza prea amară !
bunii mei daci se întorc din somn în țară

simplu de tot cum coacem pîinea-n vatră
se-ntorc din somn pe caii lor de piatră

în dimineți cu soarele subțire
croind din flori cămășile de mire

Dicomes, Burebista, Decebal –
înălțimile au o certitudine nouă

muntele tropăie pe plaiuri ca un cal
potcovit cu iarbă și cu rouă

timpul înșeală pe copii cu plînsul –
istoria e astfel neîntreruptul gînd

cum dinții unui ferăstrău rozind
în carnea dulce a lemnului jugastru

atîtea mori de cremene în zbaturi
au tot trecut imperii mari și hoturi

dar au rămas aici lipiți de vatră
bunii mei daci și limba lor curată

de ani și ani în noi purtăm muzee
cu sîngele mereu le vizităm

din cînd în cînd lăsăm pe daci să are
moartea îngustă cu un plug de lemn

din două adevăruri ce se-alină
tărîmul dac și soarele latin.

* * *

se naște o istorie din inimă
prin care noi trăind, desăvîrșim

plugari și ostași cei care morți prin moarte
sînt echilibrul din eternitate

cum vulturii țin cerul înalt să nu prăvale
peste pămînt e noaptea eternității sale

n-am construit căruțe cu coviltir s-avem –
Carpații să-i purtăm din poartă-n poartă

nici roată – marea s-o mutăm din loc
pe ea mai lesne trupul ni l-am pus vreodată.

* * *

aici ! rostesc cu buza mea amară
am cioplit porțile ce dau spre țară

și n-am lăsat la nimeni descuiate
aceste ziduri de eternitate

menirea noastră nimeni nu ne-o schimbă
pe ce venin dăm mierea de pe limbă

volutele țărînii le-am crescut
cu rîvnă aleasă către absolut

Petrodava salută Sarmisegetuza !
versul mi-e simplu, buza prea amară

din cărți, din somn, din piatră, din uitare
rîurile țării s-au întors în țară.

ION CHICHERE

Premiul al II-lea

Sentiment de patrie

Patria nu-i o icoană sub care se plînge
nici o lozincă strigată în gol
patria e un pămînt viu cu miresme
de pîine de cerneală de petrol
e o singură respirare
de piepturi de ape de munți
o singură lacrimă arzătoare
sub milioane de frunți

În ea se boltesc cerul și marea
și lanurile de grîu se fac bolți
pe sub care trec eroii ca niște miri
ai pămîntului din strămoși în strămoși.

NICOLAE SIRIUS

Premiul al III-lea

Judecata arborilor

Am ieșit în grădini. Am auzit dimineața
pomii cum știu să se salute între ei ;
Semnalul pe care-l trimiteau în ajutorul
albinelor : Judecata lor.
Unii de alții întrebau.

Cum este în șira spinării la om,
Cum este aleasă
materia-n timp
tot astfel există și în trunchiuri la pomi...

Pe văi îndulcite și dealuri colindă spiritul lor
La amiază ei știu pînă seara cit mai au
să muncească.

Pomul cel mare nu este stăpîn
pe cel mic ;
Se ferește să nu-l umbrească.

ELENA DUMITRU

Premiul „Dacica-2050"

Pasăre, pasăre

Numără-mă pasăre, socotește-mă bine !
Parcă simt că-mi lipsește un veac.
Mă simt mult mai ușor
uite, în partea aceasta de ape
și parcă plîng niște zale
și parcă nu s-au mai născut niște prunci !
Numără-mă pasăre, socotește-mă bine !
Parcă aș avea niște mame în plus !
Poate a intrat cineva în sala mașinilor
și m-a dat ceva mai la deal ;
Numără-mă pasăre, cîntă-mă bine !
Parcă lipsesc cîteva corzi de pian
și parcă fuge cineva

Bogdan Stihi : „Amintiri"

cu jumătate de gamă în gură !
Numără-mă pasăre, cîntă-mă bine !
Îmi sună fals în umărul drept
și parcă mă tem pentru soare
el tot acolo se culcă mereu
Numără-mă, socotește-mă, cîntă-mă bine
pasăre
S-a rătăcit un filozof și-un fabricant de oglinzi
unul are la el un pol
și plînge în mine pe meridiane,
celălalt se scaldă în poli
și rîde în sus către marele cer.

radio

O surpriză, două...

Între Integrala simfoniilor de Bethoven interpretate de Orchestra Concertgebouw din Amsterdam și Concertul Orchestrei de Studio a Radioteleviziunii mă gîndesc aproape cu încăpățînare la necesitatea și calitățile emisiunilor pentru copii și tineret. Ascultînd emisiunile cu acest profil îmi aduc aminte cum în fiecare toamnă constatările mele deveneau importante și eram gata să-mi îndrept toate greșelile. Din pricina amintirilor, firește, nu-mi este deloc ușor să accept că după aerul sărbătoresc impus un moment de începerea anului școlar emisiunile respective își îmbrățișează, fără regrete, vechile obișnuințe. Desigur, dialogurile, povestioarele, informațiile prezentate au cu totul alt rost decît umplerea unui spațiu de emisie. Mai ales că există, pentru orice eventualitate, și muzica ușoară. Înainte de a fi transmise — „Microfonul pionierilor", „Colocviile radio-școală", „Universitatea radio" — par deopotrivă interesante. După aceea însă... Urmărind cu optimism programul radio din ultima lună surpriza a venit însă de la „Bună-dimineața copii !" Mărturisirile tinerei prozatoare Carmen Francesca Banciu despre... „boboci" și despre dorința lor de a lua viața de la capăt au fost într-adevăr binevenite. Fără să fie marcate de superficialitatea teoretică proprie îndeobște unor astfel de tablete, frazele Francescăi Banciu m-au convins că realizatorii emisiunii „Bună-dimineața copii" nu sînt străini de avantajele talentului literar dacă se întîmplă să se treacă pe recepție „omul potrivit la locul potrivit". La Radio, ca și la Televiziune, programele pentru cei mici și despre preocupările lor își găsesc mai greu realizatorul pe măsură. Confirmă această impresie, adesea, chiar cele 10 minute care încep cu „Bună-dimineața copii !" Cîntecele și poezioarele, treacă-meargă, dacă nu au haz și forță educativă, au cel puțin un ritm aparte, obligîndu-ne parcă să acceptăm prejudecata unei legături trainice între naivitate și copilărie. „Cine cerne pe alei / frunze, frunze ruginii ? / Toamna, toamna dragi copii". Pe acest fond ascultătorii pot cugeta în voie la orarul din ziua respectivă. În schimb îndemnul la lectură aparținînd unor „specialiști" poate debuta firesc printr-o confesiune privind „suspendarea spiritului critic" ca urmare a poveștilor citite în perioada preșcolară. Nu mai departe de săptămîna trecută ni s-a adus la cunoștință că un dar prețios și cu nerăbdare așteptat de copii ar fi cartea „Moartea lui Elisei" semnată de Călin Gruia, în care „legenda e contrazisă de pura ficțiune". Nu este însă, doamne-ferește contrazisă pur și simplu ci cu scopul de a scoate în evidență „urmările lăudăroșeniei, avariției, puterii tiranice". Probabil că „talentul" unor critici literari nu se potrivește chiar pretutindeni. Numai Ion Stanică, redactor al „Student-clubului" mă face să cred, ori de cite ori preia microfonul, că surpriza provocată de o emisiune este doar pe jumătate motiv de laudă. Întotdeauna la fel de bun, Ion Stănică își găsește exact cum trebuie tonul, subiectele și interlocutorii.

Elena Ștefoi

plastica

Atelier 1980

Lui Sabin Ștefănuță îi sînt suficiente cele 20—25 de lucrări expuse în mica sală bucureșteană „Galateea" — desene, uleiuri, gravuri, schițe, studii — pentru a-și evidenția încă o dată talentul și vigoarea tinereții sale artistice. Grafica lui se manifestă în cel puțin două direcții diferite, amîndouă notabile. Ar fi pe de o parte o înclinație nativă către un desen marcat de o linie nesovăitoare, caldă, un talent de caracterizare în două-trei trăsături, iar pe de alta, o atracție irezistibilă către lumea fabuloasă a gravurii ca modalitate de cuprindere și reprezentare a spectacolului vieții.

Spirit modern, făcînd parte din familia poeților artizani, cizelatori, a migălitorilor, Sabin Ștefănuță își structurează opera, de complexă sugestie livrescă, sub semnele înțelepciunii și jocului. Bufnița și un personaj hilar, ceva între faun, drac și măscărici sînt prezente în mai multe gravuri care, luate la un loc par fraze dintr-o autobiografie artistică segmentată de aspre căutări, de voința de a lua în stăpînire teritoriile imaginarului. În pofida caracterului static al expunerii, lucrările degajă o puternică senzație de viață, sînt inundate de candoare și de frenezie. Tentația de acoperire a întregii suprafețe transformă fiecare imagine într-o vastă scenă. Tablourile sînt depozitare de microcosmosuri, ele se definesc prin acea complexitate a unei „lumi a lumilor", prin luxurianță și amploare. Un enorm travaliu ascunde fiecare piesă ; dar lucrul e făcut cu plăcere ; desenele exprimă o tulburătoare jovialitate, un umor impregnat de spirit, o dăruire de sine și o bucurie fără margini. Edificarea operei îi descoperă artistului modalități noi de expresie și, evident, noi tehnici. El folosește, de pildă, penița pe suport de pînză, îmbină acuarela cu tușul, apropie uleiul de conturul abia schițat al vreunui desen. Fără să fie inovații de ultimă oră, toate acestea îl servesc pe autor în întreprinderile sale, devin componente firești ale lucrărilor, mai cu seamă datorită măsurii și inteligenței cu care au fost folosite.

Deși intitulată „Atelier", expoziția nu are datele unui laborator ; ea propune lucrări finite, în care linia și culoarea farmecă. E un concert riguros organizat, impregnat de simboluri, armoniile aparținînd unui spirit tutelat de arta unora dintre cele mai de seamă figuri ale gravurii din veacurile de mijloc. Acribia miniaturii, migala detaliului, tentația fantasticului, coerența artistică a visului și realității îl plasează pe Sabin Ștefănuță în urma de lumină a unor iluștri înaintași. Prezența unor personaje fantastice din mitologia românească împrospătează universul gravurilor mai cu seamă datorită capacității de a dinamita prin trăsăturile lor ludice coșmarurile, frica, delirul. Lucrările sînt, fiecare în parte, o poveste spusă cu har și naturalețe, o parabolă de care autorul se distanțează, așa cum o face chiar și în cele cîteva autoportrete evocîndu-l pe artist în mijlocul făpturilor plăsmuite de propria sa imaginație, pîndit și el de himere, dar rămînînd mereu treaz, veghind cu ochi aburiți deopotrivă viața și visarea.

Mircea Croitoru

muzică

Integrala orchestrală enesciană

Al doilea concert al orchestrei Radioteleviziunii inaugurează două cicluri tematice : al simfoniilor londoneze de Joseph Haydn cu Simfonia nr. 93 și, prin monumentala Simfonie a III-a, integrala lucrărilor pentru orchestră de Enescu. Așadar, program prezentînd, parcă în mod simbolic la început și la sfîrșit, simfonii diametral opuse ca dimensiune, complexitate, amploare orchestrală, unde simfonia londoneză marchează momente ale cristalizării genului respectiv într-un tipar unic, gen ulterior dezvoltat, diversificat și împins, în opusul enescian, pînă la ultimele consecințe și posibilități, într-o singulară manieră, echivalentă aparte a culminațiilor simfonice similare și paralele din perioada respectivă. De aici, dificilă sarcină pentru dirijorul Paul Popescu, solicitat să-și adapteze gestica, mijloacele de expresie și impresie (asupra ansamblului) la lucrări atît de diferite. Și, ca o confirmare a deducției că un ansamblu mai mic poate fi mai ușor de condus, intepretarea **Simfoniei 93** a lăsat să se audă excelente pagini de reliefare a detaliului, de stăpînire a stilului, de construcție a piesei. Versiunea oferită de Dana Borșan în **Concertul pentru pian KV 482** de Mozart se deosebește de ceea ce, în general, ne-am obișnuit să așteptăm, să recunoaștem ca mozartian, ca muzică a detaliilor și minimizării contrastelor, a „ghirlandelor" sonore și grației (termen atît de vag și general), a aplatizării arhitecturii intrinseci a lucrării. Interpretarea ne „bruschează" stereotipiile și comoditățile de ascultători, oferind o versiune tumultuoasă, extrovertită. Este o asemenea redare, netradițională, romantică, nonconformistă și, de ce nu, modernă, acceptabilă ? Nu și da : nu — pentru cei care așteaptă în special confortul, cantabilul, trăirea muzicală discretă, desfășurările personale în mezzopiano, terapeutice, deci tonifiante, cantabile deci terapeutice ; da, acelora care-l văd pe Mozart ca personalitate complexă, preponderent senină, însă acoperind nevăzute și omenești suferințe, intuibile profunzimi ; este tocmai ceea ce interpretarea a încercat să sugereze, ocolind o anumită facilitate și convenționalitate ușor de „agățat" la intepretările „în stil". Da, pentru că Dana Borșan este o personalitate conturată, care uzează de dreptul solistului de a-și prezenta propria viziune, sancționabilă în justificările estetice, chiar și cu curajul de a „violenta" obișnuințe ale vieții de concert. Simfonia enesciană, scrisă în anii primului război mondial, este purtătoarea unor inerente asocieri și trimiteri extramuzicale. Elocvente sînt, pentru reafirmarea personalității enesciene, forma lucrării (două părți lente mărginind o parte rapidă : preponderența tempoului lent, în contradicție cu canoanele genului) și complexitatea travaliului tematic, monumentalitatea construcției, amploarea ansamblului (orchestră mare, orgă, cor), care se traduc, în interpretarea dată de Paul Popescu, într-o copleșitoare retrăire a tragediei războiului — de aici trăsături programatice — al cărei final se simte, se necesită ca speranță, ca rază de lumină, acalmie și pacificare.

Viorel Crețu

Pe „via sacra" a ideii

O lucrare apărută în ultimul timp întrună atenția spre mișcarea culturală, în sens larg, din Transilvania interbelică. Este vorba de cartea lui Stelian Neagoe, privind Viața universitară clujeană interbelică. Ea pune în lumină un moment de triumf din viața spirituală a provinciei intercarpatine, moment ce coincide cu mari realizări în întreaga Românie, ajunsă, după atîtea sacrificii, să-și vadă împlinit visul de unitate statală. Unirea principatelor dăduse țării o universitate în Moldova și una în capitală, ca simboluri ale noii epoci în care pășise poporul român. Unirea cea mare, adăugînd la patria-mumă și Transilvania — pînă atunci **membra disiecta** sub stăpîniri străine — a creat încă una, la Cluj, ca mijloc de a proclama din nou, după expresia lui D. Gusti, „superioritatea ideii naționale și conștiința deplină în puterea ei salvatoare și constructivă".

Preocuparea era mai veche. Din epoca **Supplexului**, cînd nu s-a putut ajunge decît la o „societate filosofească" (1795), pînă la mișcarea memorandistă de după un veac, și de la revoluția din 1848 pînă la Adunarea din Alba Iulia, organizată după șapte decenii, lupta pentru dreptul românilor la egală învățătură s-a situat pe primul plan. Mai cu seamă de la jumătatea secolului XIX, ideea înființării unei facultăți juridice, apoi a unei universități românești a devenit o obsesie caracteristică. Avram Iancu își testa (1850) puținul avut pentru a sprijini înființarea unei „academii de drepturi", crezînd că luptătorii cu arma legii vor putea scoate drepturile națiunii sale". D. Țichindeal, A. Șaguna, G. Barițiu, Iacob Mureșanu, Al. Sterca-Șuluțiu, Valeriu Branisce au militat și ei pentru aceiași idee, ajustată și cultivată după nevoile timpului. Ei știau că aceste străduințe au făcut ca națiunea română să meargă pe calea propășirii, ceea ce nu înseamnă că ea n-a avut o viață spirituală a sa, dezvoltînd școala — în biserică, în familie și în viața publică, făcînd chiar ca unii patrioți să ajungă la înalte calificări. „Prin urmare, se afirma într-o expresie din 1850, la noi nu ar fi chiar problema de a introduce cultura, cît de a o generaliza", iar aceasta se putea înfăptui — „certitudine apodictică" — cu mijloace relativ modeste. **Astra** și-a asumat ideea, conștientă că „fără institute superioare, înflorirea științelor și promovarea culturii este o imposibilitate". A cerut să se creeze o „academie de drepturi", ca mijloc de a pregăti bărbați care să apere cum se cuvine interesele națiunii. Chestiunea școlii înalte devenise pentru români „primul factor de cultură", iar statul dualist, interesat să garanteze vechea supremație a clasei dominante, refuza să le satisfacă această revendicare. Nu rămînea decît ca ei înșiși să procure mijloacele respective. Iacob Mureșanu lansa în acest sens un apel patetic, provocînd „românismul la tot felul de contribuțiuni" (1870), dar inițiativa rămase fără urmări practice, întrucît statul socoti nimerit să creeze, la Cluj, o universitate de limbă maghiară (1872).

Abia războiul mondial avea să readucă practic ideea la ordinea zilei. Una din primele înfăptuiri de seamă ale noului regim, dacă nu chiar cea mai de seamă, a fost crearea **Universității Daciei Superioare**, cum a numit-o V. Pârvan, care împreună cu N. Iorga, P. Poni, G. Țițeica, L. Mrazec, D. Gusti, G. Marinescu, V. Babeș și alți învățați, făcea parte din Comisiunea Universitară ce trebuia să se ocupe de organizarea noului așezămînt. În explozia de entuziasm a marei Uniri, care mărturisea în primul rînd o „conștiință istorică" și îl făcea pe L. Blaga să se creadă la începutul unui „alt Timp" (**Hronicul și cîntecul anilor**, 1965, p. 222), lua ființă (1919) îndelung rîvnita Alma Mater. Vechea idee prindea corp și N. Iorga a ținut să-i releve, cu ocazia inaugurării, adînca semnificație. Meritul, afirma el, nu era numai al contemporanilor, dar și al acelor „umili călugări și preoți de sat, care au mers cei dintîi pe **via sacra a ideii**" și cărora [illegible] forțeze „misterioasa poartă a morții", le se adresa astfel, într-o rostire de [illegible]: „Bătrîne Klein, copil naiv al Sudului : George Șincai, boierule de Făgăraș, [illegible] aspru tălmăcitor de [illegible] grele pentru cinstea și dreptul neamului : Petre Maior, [illegible] muntean din Carpații [illegible] : voi și toți cei ce cu voi și după voi, voi toți cei ca voi, [illegible]sători smeriți, harnici și credincioși, [illegible] ca pustnicii și răbdători ca mucenicii, curați ca sfinții în devotamentul vostru, voi ați clădit, un veac după moartea voastră, și acest așezămînt". Închinîndu-li-se, marele cărturar situa Universitatea clujeană „la începutul unui nou avînt al gîndului nostru", convins că „pe această cale se cîștigă ctitoriile viitorului". Căci, insista el, „prin idee trăiesc neamurile ; prin idee, care inspiră fapte și prin ceea ce fapta însăși dă, recunoscătoare, ideii care a născut-o".

Idee și faptă, faptă și idee se nutresc, se potențează reciproc, iar în această osmoză gîndul trebuie să se îndrepte mereu spre actualitate și spre viitor. **Datoria vieții noastre !** cu această prelegere luminoasă, rostită de V. Pârvan, se începea munca în noua confraternitate academică. Savantul care expusese în „Luceafărul" un întreg program de organizare a universității, se oprea din nou la marile probleme ale sufletului omenesc, întrebîndu-se „cum să se facă cercetarea realului, cum să se îndrumeze căutarea adevărului, cum să se înțeleagă frumosul, cum să se ajute selecționarea naturală a talentelor și geniilor, cum să se nobileze scopurile vieții sociale, politice, naționale" (**Idei și forme istorice**, 1920, p. 16). La toate acestea, el încearcă nu atît să dea răspunsuri clare și depline, cît să sugereze o atitudine. Afirmînd că „scopul suprem al luptei noastre e spiritualizarea marelui organism social-politic și cultural-creator care e națiunea", el definea corpul universitar ca „spirit critic" al comunității și-i incumba datoria de a veghea mai ales la „sănătatea sufletului" acesteia, de a întreține acel climat de emulație și dăruire de sine fără de care nimic deosebit nu se poate crea. Un cod moral se detașa pentru noua **inteligheție** din cuvîntul istoricului, o cartă a vieții academice, un program de înnoire și de purificare etică. Școala deținea, în acest program, un loc eminent, rostul ei fiind nu doar să informeze, ci mai cu seamă să formeze caractere, personalități capabile de jertfă. Îndepărtînd acea „carapace spirituală" în care sufletul neamurilor comunite se retrage de obicei pentru a se păstra intact, școala era chemată să descopere „aurul noutății", să înlesnească formarea acelor „precursori și revoltați „care asigură mersul înainte". Mai presus de orice, ea trebuie să fie „piatra de încercare a Cultului Ideii" și să asigure exercițiul neîntrerupt al acestuia. Cunoașterea de sine la nivelul națiunii și expresia onorabilă în afara granițelor, iată pentru ce trebuiau să mulțime înaltele așezăminte de știință și cultură, scop ce reclama un vast orizont, respirație adîncă, participare efectivă la universalitate. Un climat emulator era indispensabil și el nu putea fi nicăieri mai bine pregătit decît în școala de orice treaptă.

Universitatea mai ales era chemată, după expresia lui D. Gusti, „să transforme știința în conștiință și să afirme în istoria universală drepturile națiunii prin victorii strălucite spirituale". Acest climat s-a impus, în adevăr, la **Alma Mater Napocensis**, grație îndeosebi eminentului corp de profesori care i-au asigurat începuturile. Era greu de recuperat întîrzierea impusă de istorie ? „Întîrzierea nu trebuie să ne descurajeze : din contră — îndemna Iacob Iacobovici, inaugurîndu-și (1922) rectoratul — noi sîntem obligați să cîștigăm prin vitează culturală ceea ce am pierdut prin [illegible]". Iar pentru aceasta, observa, comentînd Emil Racoviță, universitatea trebuie să se preocupe mai ales de crearea unui spirit științific", să cultive o metodă, ca expresie a năzuinței spre cunoaștere, cu mod de aplicare sistematică a [illegible] la realitatea cu care venim în contact. Metodă așadar și conștiință a datoriei. „Orice sofisme s-ar inspira, patriotismul este îndeplinirea datoriei în locul unde ești pus, iar în universitate datoria studentului este de a studia, a profesorului de a instrui și datoria cetățenească a amîndurora este de a feri casa lor comună de orice lupte politice sau confesionale", adăuga savantul, iar observația lui denotă că o falsă înțelegere a patriotismului e posibilă oricînd. Universitatea trebuia deci să împace vechiul program cu exigențele clipei. „Punctul arhimedic" rămînea însă ideea națională, ca „doctrină a solidarității cetățenești", cum a numit-o O. Goga, atribuindu-i cu ocazia alegerii ca **doctor honoris causa**, sensul cel mai larg : „Ideea națională trecută în conștiința obștească și-a limpezit rostul ei nu ca o doctrină de egoism îngust, ci ca o formulă de luptă pentru punerea în valoare a unui colț de umanitate ; nu ca o îngrădire a orizontului de simțire și înregistrare în pagubă marelui tot, nu ca o atitudine de xenofobie, ci ca o completare a universalității".

În efortul de sensi de care se ocupă, cu lux de amănunte, cartea lui St. Neagoe, universitatea clujeană n-a încetat să fie o expresie fidelă a năzuinței poporului român de a-și trăi viața proprie, potrivit cu firea, tradițiile și geniul său, contribuind din plin la conturarea unei epoci de cultură. Mai toate personalitățile de seamă ale acestei epoci sînt legate, într-un fel sau altul, de numele ei, iar ceea ce l-a dat tărie în momentele grele a fost însăși ideea care i-a fixat cu pățimă geneza. Această idee a fost mereu evocată, la ocazii solemne, pentru a se reaminti noilor generații că istoria națională constituie un „izvor nesecat al energiei spirituale", al valorilor morale pe care se întemeiază existența unui popor (I. Lupaș). În numele acestei idei, senatul Universității clujene a înfierat dictatul de la Viena care înstrăina din nou o parte a țării, silind în același timp Universitatea însăși la o pribegie temporară. „O sentință atît de nedreaptă — se afirma în protestul respectiv — poate fi acceptată în împrejurări politice foarte grele de un guvern trecător, dar ea nu va fi niciodată acceptată de națiunea română, care este permanentă și deplin conștientă atît de drepturile ei sacre, cît și de marea injustiție care i s-a făcut". Mutîndu-se la Sibiu, în urma acestei injustiții, Universitatea clujeană s-a preocupat, în timpul războiului din urmă, să creeze „un centru puternic de luptă românească pentru continua exprimare a dreptului nostru istoric", militînd totodată, prin marii ei profesori, pentru instituirea unui cult al valorilor și al creației spirituale, așa cum l-au definit, la 13 noiembrie 1942, L. Blaga și D. D. Roșca. Comemorarea lui Miron Costin devenea, în acest sens, ocazia unui legămînt rostit ca atare de Al. Procopovici : „În țara aceasta nimeni să nu se mai piardă pentru că este un om întreg și drept, un gînditor ager, care are curajul convingerilor sale, și pentru că este prin fapte și prin atitudini un slujitor credincios și un adăugător al ei. Să ne chivernisim esențele cele mai de preț ale virtualității românești !". E un îndemn memorabil, care ar putea fi nu numai deviza unei grupări academice, dar a culturii înseși, a oricărei culturi care se respectă. O universitate care a știut să-l reamintească în clipe grele și care a numărat între slujitorii ei atîtea spirite eminente, contribuind la formarea altora, e un capitol esențial de istorie și un martor de neșters pe **via sacra a ideii naționale**. Cartea lui St. Neagoe — cronică amplă, precisă, detaliată, onestă, dar [illegible] de revelatoare în documentarismul ei — o [illegible] din plin.

Al. Zub

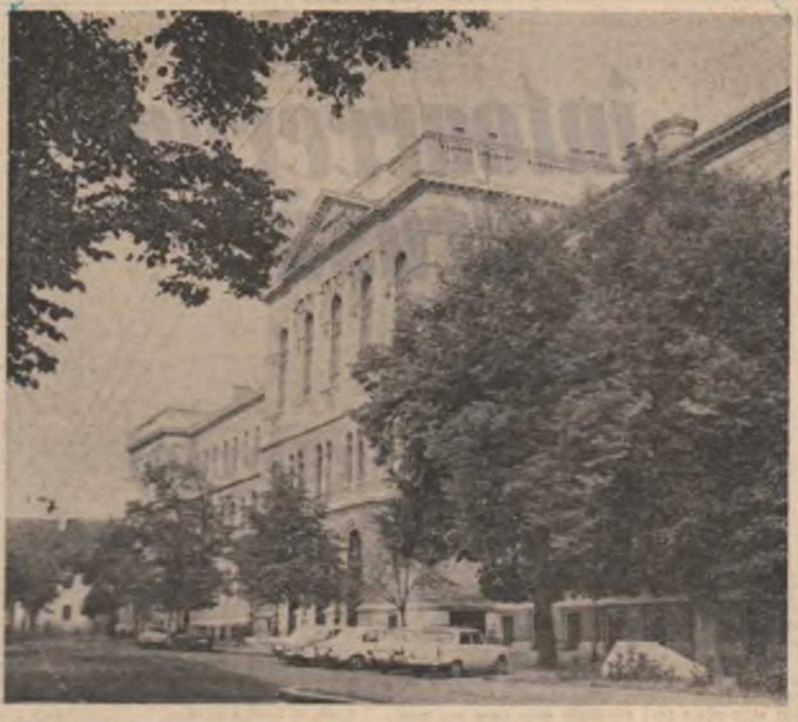

PAGINI DE TRADIȚIE CULTURALĂ ȘI POLITICĂ

Ctitor al Universității clujene

Onisifor Ghibu era, la 1918, indiscutabil cea mai proeminentă personalitate pedagogică din Transilvania, cel mai capabil organizator al învățămîntului de toate gradele. După studii strălucite la București și în străinătate, el publicase articole și cărți importante pentru lupta națională a românilor și eforturile lor de constituire a unei instituții de învățămînt în pas cu marile cerințe ale vremii. În acest fel, chemat de către Consiliul Dirigent să contribuie la înființarea școlilor de toate gradele, pe măsura condițiilor create de hotărîrile Adunării de la Alba Iulia, el a putut să-și realizeze concepțiile prefigurate anterior și să impună un cadru riguros, a cărui importanță se poate ușor deduce din fragmentele inedite*) puse la dispoziție prin amabilitatea familiei marelui om de școală. Rolul lui Ghibu în preluarea Universității clujene de la fosta autoritate maghiară și în construcția noii instituții de învățămînt superior este unul de cea mai mare importanță, ceea ce l-a atras pe drept cuvînt renumele de „părintele universității clujene". Onisifor Ghibu și-a impus părerea că Universitatea românească din Cluj trebuie să fie expresia celor mai înalte aspirații ale națiunii române din Transilvania, o instituție de înalt nivel științific, cu un statut moral ireproșabil. El a stabilit cadrul în care s-a făcut numirea profesorilor, precum și normele care urmau să guverneze conduita lor științifică și în societate. Cele mai importante măsuri adiacente universității au fost preconizate de Onisifor Ghibu, iar [illegible] sale [illegible] rămîne pînă acum o spiră intelectuală de [illegible], din păcate întreruptă o dată cu desființarea Consiliului Dirigent în 1920.

Ceea ce în lucrările pe care le-am tipărit pe această temă n-am ajuns să spun, din anumite motive, este felul în care s-a organizat apoi universitatea cea nouă. Erau dificultăți de toate felurile, toate de dimensiuni uriașe. Întîi și întîi, era lipsa aparentă, de posibilități de a găsi elemente de înaltă valoare științifică, pentru completarea celor circa 80 de catedre de la cele patru facultăți. De unde să scoți tu, Ardeal sărac, atîtea forțe, care să facă față în mod onorabil unor cerințe de nivel înalt și să nu dea prilej de clevetire celor ce, în mod firesc, vor încerca să comenteze în mod defavorabil ceea ce făceam noi, afirmînd că în locul unei universități destul de bine organizate am făcut una de nimica toată. Aceasta era principala dificultate, de care eu mi-am dat perfect de bine seama de la început, dar cu privire la care eram convins că vom reuși să-i facem față în mod onorabil.

Se punea apoi o a doua întrebare : după ce criterii să se facă noua universitate ? Trebuia o lege, care să stabilească modul cum vor fi recrutați profesorii. În ce mod să-i recrutezi ? Pe vremea Ungariei, profesorii erau de obicei numiți de guvern. Universitățile făceau oarecari propuneri, după care însă guvernul uneori se orienta, dar de multe ori nu, căci el își avea interesele lui, de ordin politic, și numea oamenii după cum dictau acele interese. Unii dintre ai noștri erau de părere să procedăm și noi în același fel. Acestora le răspundeam însă că nu socoteam că Consiliul Dirigent avea autoritatea științifică și morală să stabilească persoanele cele mai potrivite pentru o universitate de înalt nivel științific. Eu nu puteam accepta nici practica maghiară, nici legea învățămîntului secundar și superior din România. (România n-avea pe atunci o lege a învățămîntului superior ; exista o lege comună pentru învățămîntul secundar și cel superior, iar acesta din urmă era condus de direcția învățămîntului secundar din minister).

— Eu cunosc destul de bine — le spuneam eu — viața universitară din București, unde am studiat un an și unde am fost mai mulți ani în legături cu cîțiva profesori ai universității : știu toate dedesubturile legii, care permite să ajungă la universitate tot felul de ciraci politici, făcînd din instituție expresia unui partid sau a altuia. Ar fi o nenorocire să aducem în Ardeal acest obicei, împotriva căruia lupt cu toate puterile. Nu-mi convine nici să luăm legea de organizare de la Viena, care a servit ca model, la timpul său, pentru legea ungurească.

Și atunci, am rezolvat lucrul printr-o formulă de o simplitate cum nu se putea mai mare. Am făcut, eu însumi, o lege, cuprinzînd numai patru articole. Am pornit de la considerentul că Consiliul Dirigent nu poate numi el, de la sine, profesorii. Cine ar fi avut să aprecieze valoarea candidaților ? Cutare șef de resort, improvizat de ieri, de alaltăieri, cu atribuții la care nu se gîndise în viața lui ? Nu putea avea autoritate, nici științifică, nici morală, pentru așa ceva.

...Cu aceste prevederi (ale legii) am stabilit criteriile fundamentale. N-am făcut un statut sau regulament pentru comisia universitară, căci mi-am zis așa : cine să facă reglementarea care să oblige pe cei mai mari savanți din țară cum să procedeze ? Ei sînt oamenii pe care îi considerăm cei mai de seamă, cei mai cinstiți, cei mai pregătiți pentru știință. Ei își dau singuri seama de răspunderea istorică pe care o au și vor face tot ce știu ei mai bine, fără să-i obligăm noi, prin paragrafe, să facă într-un fel sau altul. Avem toată încrederea în capacitatea lor, așa că ne dispensăm să-i ținem în frîu. Acesta a fost principiul care m-a condus și care s-a dovedit a fi fost foarte bun.

...Constituirea Comisiunii universitare a însemnat un pas foarte dificil, socotit, la început, de mulți, ca o greșeală. Eu m-am gîndit foarte mult înainte de a proceda la constituirea acelei comisii, pe care am făcut-o practic fără să mă consult cu cineva, căci n-aveam cu cine să mă consult. Lucrul cel mai greu era, apoi, să găsesc pentru această comisie un conducător, care să aibă autoritate în fața tuturor membrilor săi, să fie priceput și cu devotamentul mare care se cerea pentru realizarea unei opere așa de extraordinare. Cine să fie președinte al acestei comisii, respectiv cine să fie Comisarul general al Consiliului Dirigent pentru Universitatea din Cluj ?

...Săptămîni de-a rîndul mi-am bătut capul cu această problemă, fără să găsesc o soluție care să fie încuviințată și de superiorii mei. M-am consultat, la Sibiu și la București, cu toată lumea de la care speram să pot obține vreo sugestie, dar nimeni nu mă putea ajuta. Din primul moment eu mă gîndisem, ce e drept, la doi profesori ardeleni de la Universitatea din București, Ioan Bogdan și V. Babeș, și mai cu seamă la acesta din urmă, ca la cel mai potrivit pentru o asemenea misiune. Dar, din toate părțile mi s-a atras atenția că asta ar constitui o greșeală ce ar putea deveni fatală pentru însăși universitatea.[1]... Astfel am ajuns la a doua combinație a mea, cu Sextil Pușcariu, pe care, după destule greutăți, am putut-o face acceptată și care s-a dovedit foarte norocoasă.[2]

...Am avut astfel satisfacția de a fi putut să văd problema universității mai clar decît contemporanii mei și de a fi putut înfăptui acolo o operă care a fost apreciată mai tîrziu, mai ales în primul deceniu al activității ei, chiar de către străini, în cuvinte din cele mai elogioase. Cînd, după zece ani de activitate a acestei universități, am făcut o serbare jubiliară de proporții mari, la care au luat parte numeroși delegați străini de la universitățile din Italia, Franța, Anglia, acele serbări nu au făcut decît să pecetluiască o realitate înfăptuită de un popor într-o epocă de plin zbucium și de greutăți, peste care a știut să treacă, înfăptuind o instituție care putea sta cu fruntea ridicată alături de cele mai de seamă universități europene.

...Pentru mine, Universitatea din Cluj a fost o problemă care m-a preocupat poate mai mult decît oricare alta din acea vreme. Eram răspunzător pentru întreaga activitate a școlii din Transilvania, de toate gradele, și am făcut tot ce am fost în stare să fac pentru fiecare ram și grad, dar pentru universitate am făcut poate că mai mult decît se putea aștepta de la un om. I-am trasat o linie de dezvoltare în stilul cel mai înalt posibil. Am luat numeroase măsuri în această direcție, dintre care, unele de durată mai îndelungată, din păcate nu au ajuns să se realizeze, deoarece după cîtava vreme — datorită desființării Consiliului Dirigent — am fost pus în situația de a nu mai putea influența, de la conducerea de stat, aducerea lor la îndeplinire. Au venit alții care au preluat această sarcină și multe lucruri bine începute nu s-au mai făcut. Am avut însă prilejul să privesc problema în totalitatea ei și în adîncimea ei completă.

...Cititorul obiectiv va înțelege... profunzimea legăturilor mele cu Universitatea din Cluj, care pot afirma fără exagerare că este copilul meu cel mai drag, pe care eu l-am conceput, eu l-am născut și eu l-am ajutat să stea pe picioarele proprii și să înceapă a umbla. Cîtă grijă i-am purtat în timpul cît am fost factor răspunzător în guvernul revoluționar autonom al Ardealului : Doamne, dacă m-aș fi îngrijit eu de copiii mei așa cum m-am îngrijit de Universitate, ce exemplu de tată de familie aș fi fost !

...Așteptările mele (cu privire la colaborarea cu Valeriu Branisce, Șeful resortului Instrucției publice din Consiliul Dirigent) n-au fost înșelate întru nimic. Branisce s-a dovedit tot timpul de un an de zile, cît ne-a fost scris să lucrăm împreună, șeful ideal, prietenul ideal și omul ideal. Niciodată el nu m-a [illegible] de la ceva ceea ce aș fi vrut să fac, — niciodată nu m-a descurajat, — niciodată, în clipe grele în care mi se întuneca deasupra cerul, nu m-a [illegible]. El mi-a lăsat toată libertatea de inițiativă, cînd și cînd, uneori, situația părea prin [illegible] compromisă, manifestînd o largheță, o [illegible] și o cordialitate, o bunăvoință și o [illegible] pe care n-am mai întîlnit la altcineva [illegible] în viața mea... Îmi împlinesc o datorie [illegible] de memoria lui Branisce, însemnînd aici, ca să se știe pentru toate vremurile, că, dacă am putut face la Resortul de Instrucție ceea ce am făcut, aceasta se datorește în prima linie înțelegerii superioare, loialității și generozității acestui admirabil șef, care mi-a acordat încrederea lui nelimitată și mi-a lăsat deplina libertate de acțiune.

Onisifor Ghibu

*) **Fragmente din „Amintirile unui pedagog militant" și „Alma Mater Napocensis", manuscrise inedite, aflate în arhiva familiei.**

[1] **Motivele care l-au împiedicat pe O. Ghibu să se oprească asupra celor două personalități au fost : I. Bogdan era foarte bolnav, iar V. Babeș se afla tocmai într-un moment în care adversarii săi îl atacaseră — de fapt cu totul pe nedrept — pentru atitudinea pe care ar fi avut-o în cursul războiului. În a doua sesiune a Comisiunii universitare, de la Cluj, V. Babeș a fost însă cooptat, grație înțelepciunii lui O. Ghibu și S. Pușcariu, ca membru al acelei comisiuni (n. red.).**

[2] **Cu privire la exemplara colaborare cu Sextil Pușcariu în întreaga perioadă de organizare a noii universități și pînă la desființarea Consiliului Dirigent, O. Ghibu a lăsat prețioase informații, în capitolul „Sextil Pușcariu", din „Amintiri despre oameni pe care i-am cunoscut", Ed. Dacia, 1974 (n. red.).**

Spiritul viu al Cetății

Este greu să te gîndești astăzi la Cetatea de pe Someș fără ca cea dintîi imagine să fie cea a Universității, această instituție reprezentînd cu adevărat o inimă a întregului oraș. De peste șase decenii, pulsul vieții clujene e dat de viața universitară, Clujul putînd fi considerat și acum între acele orașe cărora atributul **Universitar** le este organic. Lucrarea lui Stelian Neagoe, descriind viața universitară clujeană interbelică dovedește din plin acest fapt, după cum dovedește că existența Universității românești a însemnat în acest timp și un **triumf al rațiunii**. Avînd drept puncte cardinale trei momente istorice ale poporului nostru — 1 Decembrie 1918, 3 noiembrie 1919 și 23 August 1944 — istoricul descrie amănunțit cum s-a ajuns la înființarea primei Universități românești din Transilvania, acest ultim dor al vieții lui Avram Iancu, care au fost energiile umane consumate pentru ca **Alma Mater Napocensis** să rodească an de an și să cîștige prestigiul de care se bucură azi „Universitatea Daciei Superioare", cum a numit-o Pârvan, însemna, la rîndul ei, un simbol al unității naționale, îndemnînd prin însăși rațiunea ei de a fi la un continuu spor cultural, la o împlinire spirituală pe care, de-alungul veacurilor, românii din Transilvania au dorit-o cu tărie. „Confrateria Universității noastre — arăta istoricul-filozof în lecția sa inaugurală, — trebuie să înțeleagă viața ca o luptă pentru mai multă gîndire. Spontaneitate, originalitate, însuflețire, spiritualitate a întregii noastre munci ordonate în viață. Iar spiritualitatea aceasta a vieții valorificată după unitatea de măsură supremă : etern valabilul uman să fie legea perpetuă a deosebirii inertului de viu, animalicului de uman, naturalului de cultural, materialului de spiritual".

Universitatea clujeană a unit, sub o singură aspirație, figuri de mare prestigiu ale culturii române, pentru toate facultățile generînd una din cele mai bune tradiții de învățătură din țara noastră. Și era firesc să fie așa, avea să precizeze, după 20 de ani de la înființarea universității, unul din rectorii ei, avînd în vedere că temelia pe care era așezată această instituție de cultură s-a dovedit extrem de solidă, căci ea era **„făurită din dorința de veacuri a** poporului român de dincoace de Carpați de a-și înălța un sanctuar, al culturii sale naționale în acest ținut al vechii Dacii, și din dreptul cel mai firesc al națiunii române de a-și trăi viața ei proprie, culturală, potrivită cu firea și geniul său, pe pămîntul pe care-l locuiește de mai bine de 2000 de ani"... În această scurtă vreme Universitatea a devenit, datorită muncii fără preget, plină de elan, a dascălilor ei, și a bogatelor ei activități didactice și științifice, un puternic focar de cultură la care s-au adăpat tinerele generații din aceste ținuturi, fără deosebire de naționalitate și credință ; pentru că Universitatea a primit și tratat pe toți tinerii ce au bătut la porțile ei cu aceeași încredere și bunăvoință. Ea a fost astfel dovada spiritului ei de largă înțelegere și de părintească grijă pentru toți acei ce-au venit să se împărtășească cu darurile dătătoare de viață ale unei culturi superioare. „Universitatea clujeană a știut chiar în vremuri de restriște să-și apere demnitatea fără a scădea cu nimic din programul cercetării științifice și fără carențe în misiunea sa educativă. După cum nu de mică însemnătate a fost atitudinea civică, înaintată, a corpului didactic, atunci cînd în joc erau interesele întregii noastre națiuni. Universitarii clujeni au înțeles că trebuie să facă un efort comun pentru idealul național, că trebuie întreținut acel climat spiritual care să permită o activitate rodnică ascendentă. Așadar, Universitatea nu trebuia să fie numai Universitas Literarum et Scientarum, ci Patriae et Juventis. A fost dezvoltată „extensiunea universitară", pentru a se întreține vie legătura sacră cu toate generațiile și prin care bunurile culturii puteau ajunge la masele largi. Activitatea și creația științifică erau programatic îndreptate către satisfacerea intereselor naționale, promovîndu-se, totodată, o nouă pedagogie pentru formarea și instruirea tineretului, capabilă să le ofere o unitate de simțire și de gîndire în comunitatea spirituală a întregii națiuni. De atunci s-a simțit nevoia unei concordanțe între idealul educativ național și cerințele științei. „Trebuie să ajungem la o concepție de viață națională care să realizeze solidaritatea generațiilor și să închege conștiința națională ce dă unitate de gîndire și compresiune. Să ne inspirăm din tradiția noastră transilvăneană ce o reprezintă Sibiul și Blajul, orgoliul nostru național, și să ne întoarcem fața către popor și către tineret. Să adoptăm o atitudine activă în actele de solidaritate națională și să ne prezentăm ca un corp puternic în toate actele mari. Să nu privim durerile națiunii din laborator, ci să intrăm în arenă fiindcă Universitatea n-a dezertat nicicînd de la datorie, grație colegilor care au condus-o. Să nu fim, deci, numai unul sau doi în anumite împrejurări, ci toți la un loc. Educația este tăria comună prin exemplu. **Idealul național să fie o nouă unire a tuturor românilor.** Numai realizînd aceste condiții vom fi făcînd cel mai mare serviciu neamului care privește spre noi și, astfel, vom fi adevărata lui icoană". În această direcție a fost promovată în mod constant ideea potrivit căreia funcția esențială a universității este conservarea și stăpînirea științei, ea fiind datoare să facă o știință utilă națiunii sale și să participe astfel la desăvîrșirea misiunii istorice a devenirii naționale ; ea trebuia să fie un organism viu, în strîns contact cu realitatea națională. Sînt susținute, de asemenea, principii după care educația înseamnă intrarea și trăirea în colectivitate, însușirea unui stil înalt de viață prin probitate, onoare, disciplină, răspundere, curaj, datorie, sacrificiu. Asemenea principii urmăreau cultivarea idealului național prin lupta pentru unitate națională, a idealului spiritual, prin acceptarea și aprecierea valorilor autentice și a concepțiilor creatoare, a idealului omenesc prin prezentarea marilor calități umane în colectivitatea națională și internațională, a idealului universitar prin continuitate creatoare, spiritualitate și seriozitate în pregătire, așa cum se urmărea trăirea acestor idealuri pentru a le transforma în concepție de viață și atitudine creatoare.

Lucrarea lui Stelian Neagoe este, implicit, și un omagiu adus tuturor acelora care au făcut să trăiască și să se afirme acele principii pe deplin actuale și în zilele noastre.

Ion Maxim Danciu

Urmare din pag. 1

Lecția lui Eminescu

cesităților amintite mai sus. Dacă cultura, literatura noastră sînt expresia libertății noastre, atunci libertatea și prin ea creația spirituală sînt expresia conștiinței de sine a națiunii, a fiecărui om.

Nici un popor, cu atît mai puțin, noi, românii, care am rezistat sub presiuni nivelatoare sau, într-un termen de economie modernă, de standardizare a istoriei, nu putem renunța la conștiința de sine, nu putem renunța la libertate și la cultură proprie. Munca l-a făcut pe om un adagio clasic și exact. Spiritul l-a făcut să cunoască libertatea, ne îngăduim să adăugăm. Năzuința noastră de 2 000 de ani a fost, este, și va rămîne să fim oameni liberi, aici, cu omenia și libertatea noastră, născute în geografia și deci în istoria noastră. Iată un minunat rost al existenței artistului în mijlocul poporului său, acela de a-i arăta cît de mult acesta își dorește libertatea, cîtă din ea este în stare să poarte. Din această cauză artistul adevărat se află într-un continuu dialog cu societatea. Este de datoria scriitorilor, cum este de datoria fiecărui om, a fiecărui cetățean, să propună un ideal de mai bine, de frumos, de împlinire, de libertate și realizarea personalității, și este rostul societății să creeze condițiile realizării lor. Numai acest sens al dinamicii eliberării și împlinirii umane poate garanta imperiul libertății, împămîntenirea idealului socialist. Orice încercare de a inversa sensul acestei dinamici nu poate avea drept rezultat decît anchilozarea gîndirii și vieții sociale, nu poate provoca decît o reacție de incompatibilitate, o reacție anticorp. În cultură, literatură, în acest ipotetic caz reacționează asemeni limfei cea care se îngrijește de normala, fireasca, viețuire. De cînd există literatura română, creatorii ei au stat de veghe, știuți sau neștiuți, la hotarele imperiului libertății noastre și a felului nostru de a fi. Numai așa se explică de ce toți sîntem de acord că expresia deplină a spiritului nostru național, a simțirii și sensibilității noastre, adică a tot ceea ce ne particularizează și ne dă dreptul să fim împreună cu celelalte popoare, ei bine, această grandioasă imagine este încredințată pînă astăzi unui poet. Un poet despre care autorizatul „Mic dicționar enciclopedic" scrie: „Spirit romantic, vizionar, imaginînd cosmogonii, atras de mirajul călătoriei în timp pe urmele mitologiilor și ale civilizațiilor dispărute, sau rătăcind în spații intersiderale este creatorul unui erou demonic, comentator sceptic al istoriei și existenței individuale, investit cu atributele răzvrătirii titanice". Puternică, limpede, neînfrîntă trebuie să fie conștiința de sine a unui popor ce cu bucurie se regăsește în expresia unui asemenea poet, iar libertatea sa este neprețuită atunci cînd începe învățarea ei cu rostirea numelui poetului. Noi, scriitorii, cetățenii de astăzi să luăm aminte și în clipe de scrutare a conștiinței noastre de sine să șoptim: Mihai Eminescu.

atelier literar

poșta redacției

MIHAI GEORGESCU : Încă nu sînt destule elemente care să favorizeze o concluzie pozitivă. Se va vedea mai tirziu.

DIANA BARBU : Aceleași semne promițătoare, dar risipite, neajunse la structuri închegate, rotunde, convingătoare.

C. PÎRVU : „Ultimul vis" nu e rea, deși unele părți sînt compromise de vorbăria nesfîrșită și fără rost. Din aceeași pricină, „Strigătul" devine pisăloagă, obositoare. Trebuie să învățați de la meșterii prozei economia cuvîntului, măsura, echilibrul construcției etc. (Și, dacă mai e cazul să adăugăm, să vă puneți la punct cu ortografia !).

VICTORIA : N-am putut înțelege mare lucru din „telegramele" (uneori, și cifrate !...) pe care ni le-ați trimis (ceva mai clar și mai coerent, în „Oscilații" unde se văd și ceva semne bune). Dacă nu le scrieți, cumva, pentru uz personal, faceți în așa fel încît să mai priceapă și alții cîteceva...

NATA MITRU-POP : Nu pare să fie vorba de o vocație reală a poeziei, ci mai curind de niște manifestări subsidiare („în clipe de răgaz") ale unui spirit cultivat, un soi de „bricolaj" corect și avizat (în general, livresc, desigur) căruia nu-i lipsește o anusigur) căruia nu-i lipsesc o anuratețea, ci doar „nervul" liric, capacitatea vibrației. Unele pot fi publicate, firește, fără pagubă sau cîștig pentru nimeni ; nefiind, însă, vorba de încurajarea unui debutant, noi n-o vom putea face.

FELICIA : Multe lucruri frumoase, în ultimul „transport" (cam masiv, altminteri...), dar și multe bruioane, grăbite aruncături din condei, sau pagini care încep bine și sfîrșesc în oboseală, improvizație de mîntuială etc. În general (cum mai ziceam și altădată) nu s-a instalat, se pare, obișnuința (mai bine zis, nevoia imperioasă !) a revenirii pe manuscris, veșnic nemulțumită, mereu în căutarea, obstinată, a perfecțiunii, a noutății. Printre cele mai bune : „Toamne duminici", „Cel mai frumos oraș", „Cerul unei seminte", „Șansă", „Resturi", „Decepție", „Concert", „Dăruire", „Zbor", „Relaxare" etc. Printre cele terminate în „coadă de pește" : „Neconcordanță", „Împăcată", „Proces", „Nepricepere", „Bilanț" etc. (Dar — atenție ! — cine se gîndește cu atîta indiferență și nonșalanța la examenul de admitere săvîrșește pur și simplu o crimă, cu multiple și

Dragoș Vitelaru : „Vadul"

grave implicații atît pentru sine, cît și, firește, pentru „cel mai frumos oraș".

GHEORGHE I. UDREA : Sînt pe ici — pe colo frînturi de poezie, dar ele se pierd într-o masă de vorbe fără echilibru, amestec pestriț, delirant, pe care condeiul, insuficient instruit și orientat, îl toarnă ocova pe hîrtie. Ceva, în „[illegible]", „Peștera diavolului".

P.D. RĂTUNDEANU : Vă vom spune mai clar și mai direct, fără supărare : necesitatea [illegible] literare se datorează faptului simplu că n-aveți acest dar înnăscut care se numește talent. În plus, pregătirea dv. școlară, nivelul de cultură, sînt precare, primitive (nu știți nici măcar să vă exprimați și să scrieți corect, gramatical [...]). Să zicem, însă, că aceste lucruri — școală, ortografie, cultură etc. — se pot cîștiga printr-o muncă stăruitoare (deși, la dv., de ani de zile de cînd ne scrieți, n-am putut observa nici cel mai mic progres). Cu talentul, însă, nu e nimic de făcut — îl ai sau nu-l ai (nu poți să te faci cîntăreț, dacă n-ai voce [...]). Orice strădanie e zadarnică, pură pierdere de timp. E cazul să vă orientați eforturile în alte direcții — poate vă veți descoperi însușiri și înzestrări care merită mai multă atenție și stăruință. În orice domeniu, însă, fără școală și învățătură nu puteți ajunge prea departe.

IBOI RUSZO : Lucruri promițătoare, în general, deși previzibile, inexperiențele, nu lipsesc. Cele mai bune : „Insula", „Chimera" (și versiunea). Firește, e cazul să continuați.

CAMELIA DRĂGUȘANU : Unele semne bune ar fi, dar, deocamdată, preocupă [illegible] stilul „în doilî", care nu poate duce nicăieri. Ceva, în „Vise", „Tu".

Radu Iorga, Ștefan Mierescu, Un cadru didactic, Ioan Brie, Mirel Bran, Valentin Dobrescu, Eugenia Udrea (ceva, în „De la poli"), **Marian Petrescu, Aida, Dina Matei, Nela Racoviță** (ceva în „I-am spus mîncine"), **Renata Ispir** (mai bine, în „Invazie"), **I.C. Pacoară, Leonard Ciurescu, Radu-Liviu Ghiuța** (formal „Eroul liric" [illegible]), **Iulia Lorescu, Anghel Viorel, Elisabeta Dumitru, Asterisc, Mariana Pascal, Vivian Abălaru, F. Furdu, Cristian Ioniță, Gh. Fometescu, Ioan Creța, Gigi Ianuel, Ilie Ciceri, Corneliu Manu, Amaria P.F., L.M. Jienevi, Mariana Mararin, Adriana Ilie** (ceva, în „Cerul alb"), **Anghel Virgil, Mihai Nevat** (ceva, în „Inerție", „Vis") : încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.R. Manuscrisele nu se înapoiază.

Vești de acasă

Frunzișul arde mocnit,
cum ar putea fumul să-și revendice
libertatea mișcarii
dacă vînturile au îmbrăcat haine soldățești
...frunzișul
sau zîmbetul
sau
masca de mucava peste ridurile orașului.
Lumina străzii așteaptă
cum decorațiile tot mai așteaptă
în vitrinele muzeelor
sosirea poștașului cu vești de acasă.
La ce bun dacă așteptarea se prelungește
o
vară
și
încă o vară,
la ce bun dacă totul a fost pregătit
și tu simți ce simte piesa de șah
cînd jucătorul face o mutare greșită...

ION TEODORESCU

Problemă

Se dă cauza
Se dă numărul
Se dă timpul
(De aici
se vede ușor
[illegible])
Se dă efectul
[illegible]
e surprins
[illegible])
Care este diametrul
[illegible] ?

LORENA PAVALAN

Adolescență tîrzie

[illegible] mai crește iarba sau poate nu mai
crește
[illegible] poate [illegible] copii în [illegible] sugrumați
[illegible] vara-n timple și este mai răcoare
[illegible] scapă urma [illegible] plecați

[illegible] iubita doarme copilăria [illegible]
[illegible] tăcerea la răsuflarea ei
[illegible] se reflectă o trupului virste
să se preschimbe-n bica in [illegible] și în [illegible]

și să mai plîngem foamea de strădvezi
[illegible]

[illegible] ostenirea vagă a ultimei ninsori
pe-occoerul serii fumăm cîte-o cometă
și bem cerneala prinsă de vestede scrisori

MARIUS DUMITRESCU

Semn de întrebare

Palmele mele ca două oglinzi
sărutînd iarba grea.
Căror amurguri mă vinzi
toamnă păgînă și rea ?

Cade-o tristețe deasă din cer
pînă la disperare,
ploi nesfîrșite mă cer
ca pe un semn de-ntrebare.

Tulbură vîntul mereu
pacea din vîrsta aceasta,
inima ca un muzeu
larg își deschide fereastra...

IOAN VASIU

Dragoș Vitelaru : „Batiscaf"

Sentiment

Cheamă peștii și spune-le :
„Iubire înseamnă că nu
vreau să-mi iei apa" !
Cheamă păsările și spune-le :
„Iubire înseamnă să nu-mi
iei cerul" !
Cheamă greierii și spune-le :
„Iubire înseamnă să nu lași
iarba pradă torenților" !
Să nu-ți iasă pruncul
[illegible] această colină
[illegible] de suflet.

RODICA POPEL

Panteism

Asemeni pădurii —
mereu în schimbare,
răbdătoare mereu,
fără s-aștepți,
dar primind deopotrivă
anotimpuri și oameni,
păsări și flori.
Fără trecut,
respirînd liniștită
dimineața cu soare,
vizitată
de adieri aromitoare.
Și ochiul de apă
deschis către cer.
Nici un fir de iarbă
nu va mai fi
peste un an ;
alte păsări
vor întemeia
dinastii muzicale.
Dar — să fii
așa cum rămîne pădurea —
statornică
în necontenita schimbare,
fără s-aștepți
decît o zi cu soare,
dăruind tuturor
frumusețe nepieritoare.

ELENA ȘTEFAN

Timp muzeal

Așteaptă și tu
Așa cum am așteptat eu
La ieslea viselor adormite.
Seara, din întuneric
Ieșeau mari aripi
Care-mi biciuiau singurătatea
Două cîte două.

Acum s-a luminat.
Sînt tot singură
Ca un animal ciudat
În limpezimea unei diorame
Cineva m-a pus aici
Printre frunze uscate și stînci
De ipsos.
Ca pe un material
Ce poate oferi date publicului larg
Despre consecințele
Zborului intern.

Așteaptă și tu
Cu mine
Trecerea lungului timp muzeal.

IRINA EFTIMESCU

Mihail Sadoveanu: „Fiecare popor are partea lui proprie de sensibilizare și gîndire, formula lui sufletească"

Urmare din pag. 1

jură pe scriitor scumpa lui fiică și talentata Profirița.

Ne arată manuscrisul ultimei sale lucrări, destinate colecțiunii „Rosidor", Trenul Fantomă, copiat de mîna copilei sale literate. Fața îi strălucește de duioșie părintească. Idila e de o intensitate care acoperă orice nevoie de decor.

Și eu care am căpătat sugestia subită de a lua un interview scriitorului musafir. Rareori poate încerca o durere mai mare sufletul reculeș al gazetarului, decît în clipa în care presiunea profesiunii îl silește să tulbure o liniște care îi este dragă, să nimicească o stare simplă de comuniune sufletească. (Dar ce știu lectorii despre toate astea ?).

Prin urmare m-am apropiat de Mihail Sadoveanu și i-am pus întrebări cum se pun unui om politic ori de suprafață publică în interesul actualității.

★

— Titlul oarecum senzațional al viitorului dv. roman „Trenul Fantomă" vestește o acțiune de aventuri, adaptată unor cerințe de cea mai strictă actualitate ?

— Nici de cum, e răspunsul. „Trenul Fantomă" este descrierea unei serii de tipuri de icoane din timpul războiului, căutînd să redea pricinile desagregării sociale de atunci. Este un simbol al catastrofei care s-a produs nu numai la noi, dar în toată lumea, deschizînd calea evoluțiilor și revoluțiunilor de tot felul. M-a preocupat să surprind războiul, în ceea ce a adus el ca disoluție.

(Am uitat să vă spun că ușile capitonate ale odăii în care ne aflam au fost închise, pentru a nu răzbate gălăgia de afară. Mihail Sadoveanu vorbește ca o mamă ce-și adoarme copilul : molcom, abia perceptibil, legănat).

— Ne puteți spune, maestre, cum scrieți ?

— Ei, știi că ai haz ? răspunde șiret meșterul. Cum vrei să scriu ? Bine. Și chipul pornește într-un rîs tonic și luminos.

— Ați înțeles ce v-am întrebat ?

— Natural. Iacă : scriu, de obiceiu, dimineața în liniște. După-amiază primesc vizita cîtorva prieteni, cu cari stau îndelung de vorbă și seara mă bucur de cele săvîrșite peste zi. Cunosc, de la începutul carierii mele literare, ceea ce îmi place să numesc „perioada de incubație", adică epoca de frămîntare, de mestecare a unui subiect. Scrisul merge, apoi, destul de lin. În 15—20 zile gătesc cel mai dificil manuscris. Îmi trebuie, însă 10—15 ani pînă ce mă liberez de un subiect. „Zodia Cancerului", de pildă, mi-a luat vreo 15 ani de chibzuință. Consultarea cronicilor, în speță.

Elementele istorice erau cît se poate de disparate. Am trebuit să studiez întreaga viață politică și socială din timpul lui Vasile Lupu. Știi, mata, de exemplu că, atunci, Biserica Trei-Ierarhi avea ceas ? De la Curtea Domnească la biserică drumul avea un curs cu totul special, pe care l-am înfățișat în „Zodia Cancerului". De asemeni, curtea palatului domnesc era pavată cu lemn, cum sunt astăzi bulevardele din Paris. Fapt cu totul extraordinar pentru vremea aceea : Bahluiul avea o scurgere osebită de cea de acum. De toate astea am ținut seamă în romanul meu.

TAINELE NATURII

— Și apoi, continuă să ne vorbească Sadoveanu, ca un prieten sfătos, mă preocupă întotdeauna să surprind stările exacte ale naturii pe cari le studiez cu tot amănuntul. Răsăritul, forma, caracteristicile ierburilor și gingăniilor trebuiesc aflate cu o precizlune științifică. Cutare plantă — dumitrița, să zicem, înflorește în primele zile ale primăverii. Ei bine, sunt scriitori care vorbesc anapoda despre dumitriță ori alte flori asemănătoare. Cunoașterea naturii este întîia condițiune care trebuie s-o îndeplinească un scriitor. Dacă nu stăpînești tainele naturii, nu te exprima. Admirabila scriitoare și ființă de cuget care a fost Bucura Dumbravă a lăsat în lucrările sale multe greșeli, privind muntele și cîmpia, cu acoperămîntul lor de viețăți.

—Ați scris Măria Sa Puiul Pădurii din aceeași scrupuloasă dragoste de natură ?

— În prim rînd am scris-o din iubirea pentru Puiul, băietul. Am vrut să arăt cum se poate desvolta un copil, în condițiuni extraordinare, avînd moșteniri intelectuale evoluate, așezat de odată în sînul naturii. Mă interesa să desbat problema cum se comportă copilașul într-un asemenea mediu străin. Era o chestie de intuiție. Vă dați seama că n-am făcut nici un studiu special pentru asta.

În general mă tenta și povestea Genovevei. Mărturisesc că a fost un joc al închipuirii acțiunea cărții.

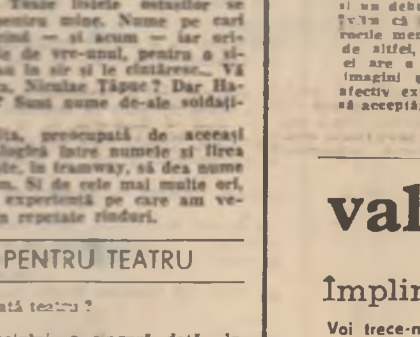

CENTENAR SADOVEANU

● Imaginea pe care ne-am păstrat-o despre Mihail Sadoveanu memorialiștii lui este aceea a unui taciturn. Amuzante anecdote circulă pe seama scumpătății de vorbă a marelui scriitor. Că nu e vorba doar de o legendă o confirmă și puținătatea declarațiilor publice sub formă de interviu ale scriitorului. Istoria literară românească numără extrem de puține interviuri de Mihail Sadoveanu într-o epocă în care interviul era generalizat, reprezentînd o formă predilectă a schimbului de idei, a comunicării cu publicul. Cel introdus de Felix Aderca în Mărturia unei generații este extrem de rezervat și de... scurt. Nici chiar interviul pe care-l oferă mai tîrziu fiicei sale Profira Sadoveanu, sub pseudonimul Valer Donea, deși cel mai lung dintre toate, nu face parte dintre cele mai bogate și mai impresionante interviuri ale vremii. Existența unui interviu mai întins și mai explicit decît altele, cunoscut desigur specialiștilor, dar foarte rar citat, merită adus la cunoștință publicului larg. Este vorba de cel anexat primei și singurei ediții a romanului Trenul fantomă, volum și el astăzi fantomatic prin dimensiunile de buzunar și prin raritatea lui. Interviul e luat, după cîte lasă să se înțeleagă textul, de un apropiat al scriitorului, moldovean și el, cu siguranță un cunoscător al prozei sadoveniene. Investigațiile pe care le-am făcut, pentru a afla pe autorul acestui interviu, ascuns la istoriografii specializați în Mihail Sadoveanu n-au dus la nici un rezultat. Scoțînd din paginile astăzi inaccesibile marelui public, un interviu uitat al lui Mihail Sadoveanu, facem un act de justiție literară cu atît mai mult cu cît el este dintre cele mai semnificative pentru opera marelui prozator. Totodată, republicarea lui poate reamintia și o problemă secundară, însă nu lipsită de interes : aceea a autorului lui.

Red.

— Ce v-a îndemnat să umanizați cu atîta duioșie personajul reprezentat de Sori ?

— Am făcut dintr-însul un om necăjit, fiindcă așa cred eu că era în realitate. Apoi, se petrece un proces intim de chimie sufletească între simțirea unui autor și numele unui personaj.

NUME ȘI CARACTERE

— Joacă un rol important numele eroilor în scrierile dv. ?

— Enorm. Toate numele sunt adevărate și corespund unei stări sufletești. Să vă dau o pildă : Costea Morocîne, personajul din VREMURILE DE BEJENIE este un tip care a existat acum vreo două sute de ani, într-un tîrg din Moldova și care era un vlăjgan de proporții conforme caracterului pe care îl atribui eroului în cartea mea. Fiind comandantul multor companii de soldați în timpul războiului, am putut strînge sute de nume. Toate listele estafilor se transcriau anume pentru mine. Nume pe cari mi le amintesc oricînd — și acum — iar oridecîte ori am nevoie de vre-unul, pentru o situație anumită, le iau în șir și le cîntăresc... Vă place Anton Zbranca, Niculae Țăpuc ? Dar Haralambie Leoodaru ? Sunt nume de-ale soldaților mei.

Copila mea Profirița, preocupată de aceeași corespondență psihologică între numele și firea personajului, se silește, în tramway, să dea nume vecinilor săi de drum. Și de cele mai multe ori, se potrivește... E o experiență pe care am verificat-o, personal, în repetate rînduri.

N-AM TALENT PENTRU TEATRU

— Ați scris vre-odată teatru ?

— În timpul războiului, o singură dată, în colaborare cu Mihail Sorbul. Dar socot că n-am talent pentru teatru. Trebuie, în acțiunea dramatică, un nerv care, temperamental, îmi lipsește. Piesa, extrasă după un roman al meu, se joacă, des, cu un real succes. Dar faptul aista nu mă amăgește asupra stîngăciei mele de a trata, teatralicește, subiectele, fie ele cît de dramatice, pe cari le aleg din viața trecută ori prezent. După cum nu mă consider orator, în stare să vorbesc, ori și cînd unui public, pentru a-i da iluzia că spun lucruri noui.

— Cum vedeți evoluția literaturii române după războiu ?

— Literatura noastră își urmează evoluția firească. Ea a trecut, destul de normal, de la lirism la roman și la piesa de teatru. Fiecare popor are partea lui proprie de sensibilizare și gîndire, formula lui sufletească. Aceasta trebuie să țină necurmat în seamă tinerii noștri scriitori. Uitați-vă la Creangă, prodigios rod al pămîntului moldovenesc.

Ceea ce găsesc că lipsește nouii generații de scriitori români este preocuparea de probleme morale, care constituie tocmai forța romanului englez și rusesc. Din acest punct de vedere suntem mult înapoi.

— Vreți, maestre, să ne spuneți ce e Iașul de acum ?

— Ceea ce a fost întotdeauna. Un cuib de liniște și de chibzuită cultură. Toată lumea își vede de treabă, nu dă buzna nicăieri, scriitorii sunt buni prieteni între dînșii, se iubesc frățește și se bucură de atmosfera patriarhală a orașului. Aici, la dv. pare să fie altfel...

★

Trecuse, pe nesimțite, un ceas de melodioasă „voroavă", în tovărășia unui vrăjitor, îmbrăcat în straie răzășești (vestă pepit, haină-tunică, ciubote lăcuite) și cu întreaga ființă înveșmîntată într-o mantie de bunătate și de voie bună. Mihail Sadoveanu ne-a strîns mîna trainic și a pornit voinicește lăsînd în încăperea cu ușile capitonate, misterul făpturii sale miraculoase.

Ceremonia realului

Urmare din pag. 1

intră iarăși în pădure și se pierd, vor ieși de dimineață din nou la vedere și se vor așeza exact cum au fost cu o zi sau un secol mai înainte și exact pe aceleași locuri și în aceleași poziții, sub aceleași semne care nu se văd.

Cad frunzele, norii coboară, se intețește miros de zăpadă pe culmi și ei tot așa într-o ceremonie o duc, nimeni nu-i schimbă cu nimic. Nici măcar atunci cînd cîte o pasăre li se așează pe umeri sau frunzele se îngrămădesc și-i acoperă pînă la genunchi. Goi — își trăiesc, își consumă căldura și frigul propriei lor antichități. O antichitate după care n-a mai trebuit să se sape și care, în ordine cronologică dacă e să precizez, se află deasupra, la suprafață. E sentimentul unui act de creație de fapt, al unei opere în care arheologia și istoria s-au însoțit, s-au născut în același timp și se deduc din materialitatea însăși a ideii de creație, o profesiune de credință dacă vreți, dar cel mai mult și mai mult un exemplu, un mod specific de meditație și reflecție în plan artistic, concret, un exemplu pe care l-au dat artiștii plastici în acest caz, în tabăra de sculptură de la Măgura Buzăului. Căci despre acel loc vorbesc și despre sentimentul pe care îl consacră el. Acele grupuri statuare, acei oameni de piatră, acel popor care iese și se dedică unui ritual la lumina zilei, acolo într-un întins perimetru arheologic în care, așa cum spuneam, ne aflăm în vecinătatea unor miraculoase vetre de timp și civilizație ale căror date abia se disting în memorie.

Cine va putea spune că, la Măgura, peste secole, firea și sensibilitatea umană nu vor tresări poate tot la fel ca și firea și sensibilitatea noastră în fața vestigiilor de acum sute și sute de ani ?

O, diferențele vor fi multe, desigur, iar unele vor ține de tot ceea ce pot să povestească acestea, țin de mesaj.

RECTIFICARE

În interviul nostru cu M. Ungheanu, publicat în Luceafărul din 11 octombrie 1980, s-a strecurat o eroare dintr-o confuzie a manuscrisului : în loc de Romulus Vulcănescu, directorul revistei Ethnologica, a apărut numele lui... Mircea Vulcănescu. Eroare cu atît mai „absurdă" cu cît cunoaștem personal și stimăm personalitatea Dr. Romulus Vulcănescu, am colaborat la Ethnologica, chiar în numărul amintit în interviu, iar în lucrarea comentată Hermeneutica lui Mircea Eliade (p. 351), am citat corect numele autorului Coloanei cerului.

ADRIAN MARINO

dintre sute de catarge

● Poezia noastră contemporană este, la ora de față, însetată nu numai după real, ci mai ales după lirism. Spiritul liric încearcă să se facă perceput prin ceea ce reprezintă contrariul său : prin sentiment, prin acel mecanism inefabil al poeziei care pune în mișcare tensiunea afectivă, emoția. Mai greu de comunicat prin cuvinte (sau de cuvinte) această disponibilitate poetică este o altă expresie a setei de real. Căci, dacă a existat și există poezie copleșită de un real transformat în obiect, dacă abstractul a readus în poezie conștiința de sine a lirismului, astăzi ne aflăm în momentul unei noi mutații lirice : redescoperirea elementelor emoționale ale poeziei și, deopotrivă, a poeziei ca emoție „concretă" și spirit liric genuin. Poate că reînoarcerea poeziei la realul ca sentiment și afectivitate, la vibrația și nuanța sensibilității, o datorăm nu atît liricii eroice, cît celei saphice. O dovadă în acest sens o constituie și versurile semnate de Valeria Victoria Ciobanu. Pentru autoare, poezia nu este un motiv al unui debut sentimental ci, dacă trecem dincolo de confortul unei astfel de interpretări, observăm că această pajiște a poeziei sale este un instrument cu ajutorul căruia ea dislocă din rocile memoriei o tramă biografică, un fond sufletesc apropiat de ancestralul justițiar. Poeta, de altfel, vine din nordul Transilvaniei, cu un peisaj biografic modelat de acesta. Poezia ei are o voce secretă, o metasensibilitate care încarcă cuvintele ei mult prea laconice cu imagini și confruntări afective manevrate în spiritul legilor sentimentale. În pretoriul ei afectiv există momente de lirism pur și de scurte formulări paradoxale care ne îndreptățesc să acceptăm în viitoarele ei poezii o posibilă dezbatere cu ușile deschise.

M. N. Rusu

valeria victoria ciobanu

Împliniri

Voi trece-n panteonul puterii
de umărul tău rezemată,
cu-o jumătate de fire,
cu cealaltă zîmbind
unui vis de-amăgire.

Ape

Curg ape ce-ar chema sfîrșitul
de n-am fi fost. Și le privim
și stăm pe mal și ne-oglindim —
și ce frumoși am fi să fim
în clarul tulbure de ape.

Către mine

Ora se prelungea prea mult...
De azi pot, absentă, s-ascult.
Ar trebui să vorbesc despre mine din nou,
păduri să răstorn într-un singur ecou,
să chem prin pămînt, între ierbi,
uitatele stele, mersul de cerbi...

Mi-aș dori o privire, neuitatule domn...
și, nevorbindu-ne să ne-ntîlnim
de-acum în uitare și somn.

La Marin Preda

Tălpile-mi ardeau de neputința
de-a te-nsoți în flori de mai...
Uitat-am mersul, vorba, cîntul ;
în preajma ta noi doi — duream.
Am fi rămas sub tei, acolo —
mărirea slovei ce-o muream,
neștiutori de rău sau bine,
întunecimea luminîndu-ți
sau luminîndu-ne de tine.

Trecerea

Trec pe rînd porțile vămii
Cine plătește trecerea !
Plafonul e păstrat,
ai dreptate.
Curtea interioară —
grădina cu flori de acantă
privită cu o vagă suspiciune.
Vei spune
înainte de plecare
să deschid ușile
către frescele îngăduite
privirilor tale...
Pe tine te am, te mai am...
Anii dă-mi-i, de poți, —
de mi-ai rămîne, dragul meu, credincios
și dincolo de porțile vămii...

CONCURSUL NAȚIONAL DE POEZIE „NICOLAE LABIȘ"

● 86 de tineri poeți au participat cu un număr de peste 600 de lucrări la cea de a douăsprezecea ediție a concursului național de poezie „Nicolae Labiș". Organizat de Comitetul județean de cultură și educație socialistă Suceava și Centrul de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă al județului, concursul s-a desfășurat în cadrul celei de a III-a ediții a Festivalului național „Cîntarea României". Juriul a acordat 21 premii și mențiuni. Marele Premiu „Nicolae Labiș" pentru 1980 a fost atribuit operatorului chimist din Săvinești, **Adrian Alui Gheorghe**. Premiul revistei „Luceafărul" a revenit lui **Gabriel Gheroiu**, muncitor din București. Iată și celelalte distincții : Premiul I — **Petre Tănăsescu**, instructor, Casa de cultură din Călimănești — Vîlcea ; Premiul II — **Sorin Grecu**, elev, Cluj-Napoca ; Premiul III — **Victor Ionescu**, muncitor, Cîmpulung Moldovenesc, Suceava ; Premiul special al Uniunii Scriitorilor — **Aurel Dumitrașcu**, profesor, Borca-Neamț ; Premiul Editurii „Junimea" — **Dan Botnar**, student, Suceava ; Premiile revistei „România literară" — **Tudor Cristian Roșca**, student, Iași și **Ștefan Mitroiu**, procuror, Alexandria, Teleorman ; Premiul revistei „Convorbiri literare" — **Vasile Tudor**, student, Iași ; Premiul revistei „Cronica" — **Alex. Hălmăgean**, muncitor, Cluj-Napoca ; Premiul revistei „Tribuna" — **Adi Cristi**, inginer, Iași ; Premiul revistei „Familia" — **Mariana Codruț**, studentă, Iași ; Premiul revistei „Orizont" — **Ion Aurel Chichere**, muncitor, Reșița ; Premiul revistei „Ateneu" — **Mioara Dristaru**, funcționară, Mangalia.

„LAUDĂ-SE OMUL ȘI ȚARA"

● La Sighetu Marmației s-a desfășurat între 22 și 24 septembrie a.c. Festivalul concurs de poezie „Laudă-se omul și țara". Încadrat în marele Festival național „Cîntarea României", manifestarea a prilejuit afirmarea unor talentați poeți, de pe întreg cuprinsul țării. Juriul concursului, alcătuit din **Ion Bogdan, Gheorghe Chivu, Teohar Mihadaș, Gheorghe Pârja, Ion Pop, Ermil Rădulescu, Nichita Stănescu, Nicolae Turtureanu, Laurențiu Ulici** (președintele juriului), **Echim Vancea** și **Stelian Vasilescu** a acordat următoarele premii : **Premiul Festivalului** — Augustin Frățilă (București), **Premiul Uniunii Scriitorilor** : Luca Onul (Bistrița Năsăud), Lucian Vasiliu (Iași), **Premiul revistei „Astra"** : Ioana Dana Nicolae (Dîmbovița), **Premiul revistei „Cronica"** : Aurel Dumitrașcu (Neamț), **Premiul revistei „Familia"** : Sorin Roșca (Constanța), **Premiul revistei „Tribuna"** : Ioana Dinulescu (Dolj), **Premiul ziarului „Pentru socialism"** : Dușa Ozolin (Botoșani), **Premiul Centrului de îndrumare a creației populare și a mișcării artistice de masă Maramureș** : George Papp (Brașov) **Premiul revistei „Luceafărul"** a fost decernat lui Alexandru Dohi, (Maramureș).

«UMANISMUL ACTULUI DE CULTURĂ»

● Cenaclul literar „G. Călinescu", care activează în cadrul Academiei Republicii Socialiste România, a organizat un simpozion cu tema „Umanismul actului de cultură" cu prilejul reeditării „Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent" de G. Călinescu și a volumului „Istoria multimilenară a neamului românesc : **Noi, Tracii**" de Iosif Constantin Drăgan. La lucrările simpozionului, care s-au desfășurat în sala „Dalles" în fața unui numeros public au luat cuvîntul : Academician Șerban Cioculescu (Importanța reeditării „Istoriei literaturii române de la origini și pînă în prezent" de G. Călinescu, sub îngrijirea lui Iosif Constantin Drăgan), Prof. doctor Romulus Vulcănescu (Aspecte din mitologia Tracilor), Petre Popescu-Gogan (Chipul luminos al zeului Zalmoxys), Constantin Stihi Boos (Itinerar spiritual), Pan M. Vizirescu (Meditație asupra istoriei), Ion Dianu (Idealuri și destine), doctor docent Gheorghe Marinescu-Dinizvor (Fragmente din poemul „Pururea" pe cuvinte de substrat traco-dacic), acompaniat de rapsodul Tudoroiu Marian, Ion Potopin (Umanismul actului de cultură), Iosif Constantin Drăgan (Valorificarea moștenirii culturale), academician Remus Răduleț, rectorul Universității cultural-științifice București (Cuvînt de închidere).

ZILELE MUZICII BULGARE

Un inefabil pod al prieteniei

Expresie a unui limbaj ce nu cunoaște îngrădiri etnografice — Zilele muzicii bulgare — concretizează o binevenită acțiune organizată în cadrul schimburilor culturale sub egida Consiliului Culturii și Educației Socialiste.

Întiiul contact al iubitorilor de muzică din Capitală cu climatul muzical bulgar a fost deschiderea la Magazinul Muzica, în ziua de 15 octombrie a Decadei discului bulgar. În această primă etapă s-a pus la dispoziția amatorilor o întreagă paletă de apariții bulgărești într-o înmănunchere cuprinzînd atît valori ale muzicii clasice și moderne universale cît și realizări naționale, muzică populară (un bazar a fost special amenajat în acest scop).

A doua fază — în perioada 16-23 octombrie — cînd se vor desfășura atît în București cît și în cele mai reprezentative centre culturale din țară o serie de concerte cu execuție mixtă, formații muzicale, dirijori și soliști din ambele țări asociindu-se în intenția de a prezenta cît mai convingător aspecte muzicale semnificative. Alături de binecunoscute dar mereu îndrăgite concerte și simfonii de Haydn, Bach, Mozart, Brahms, Beethoven, Grieg, Ceaikovski, Rahmaninov, figurează o simfonie în primă audiție de Howard Boatwright, Suita bulgară de Pancio Vladigherov, Uvertura de septembrie de Dimiter Tepkov, Simfonia „Noul Prometeu" de Alexander Raicev. Un recital vocal-instrumental popularizează performanțele Quartetului bulgăresc „Serioso". Deasemeni, seară de operă la Timișoara (opera „Paiațe" de Leoncavallo cu participarea tenorului Mihail Martinov, opera „Nabucco" de Verdi cu participarea basului Petar Petrov), la Iași (opera „Aida" de Verdi — tenor Nikola Nikolov) și București „Boema" de Puccini în interpretarea sopranei Hristina Manolova). De subliniat prezența dirijorului Vasil Stefanov, Artist al Poporului din R.P. Bulgaria, la pupitrul Orchestrei simfonice a Filarmonicii „George Enescu", în ziua deschiderii.

Pe data de 8 decembrie a acestui an, la Sofia, vor răsuna acorduri românești, cu ocazia unei acțiuni simetrice organizată pe baza acelorași principii de colaborare, cu același scop comun : dragostea față de muzică.

Un schimb cultural reciproc, menit să difuzeze prin graiul universal al sunetului valori muzicale și interpretative, să îmbogățească repertoriile, colecțiile de discuri, o punte inefabilă și durabilă de cunoaștere și apropiere spirituală, de iubire între popoare.

Sanda Ungureanu

REPERE

Lumea picturii

Jean Guichard-Meili*, critic de artă, poet și prozator, nu polemizează și nici nu dă lecții sofisticate, ci din fapte de viață și fapte de artă extrage înțelesul adevărat, hai să spunem ne ajută „să deschidem ochii", să gindim și să judecăm, să ne apropiem de esența adevărului, și a frumosului.

Comentînd lucrarea de mare succes la începutul secolului „Apollo, istorie generală a artelor plastice" de Salomon Reinach, Jean Guichard-Meili pledează pentru un anumit fel de înțelegere și apropiere a formelor artei, pentru eliberarea înțelegerii de canoane și prejudecăți, într-un cuvint pentru libertatea gustului și efortul estetic, cultural, în intîlnirea cu pictura. Rădăcinile artei moderne le află pretutindeni și mereu — de la arta paleolitică la Picasso, declarind : „Tînăra pictură sint eu !", cuprinzind arta etruscă, sfidare a influențelor epocii lui Praxiteles și Scopas, caracterele insolite ale sculpturii galice, anterioare cuceririi romane, „arta celtică făcută din abstracție, prin scheme mentale proiectate asupra realității (Raymond Lautier), ornamentarea halucinantă a manuscriselor merovingiene și decorarea uimitoare cu entrelacs-uri a manuscriselor anglo-saxone și irlandeze, [illegible] și luxurianta „gramatică de semne" a artei chineze din epocile Chang și Song, [illegible] și rafinanta artă japoneză, civilizația [illegible] aztecă, sub semnul bătrînului zeu [illegible], iar enumerarea poate continua, [illegible] și zone geografice.

Periplul esetului prin istoria [illegible] generos și lipsit de prejudecăți, [illegible] mod de a vedea lucrurile [illegible], atit pentru estet cît și pentru [illegible] intîmplare din marele public, [illegible] tetizează marile acutele probleme ale [illegible] și înțelegerii picturii, ale familiarizării cu arta, a influenței exercitate asupra privitorului, eliberată de orice fel de forțare, de orice fel de program. Complexitatea raportului artă-realitate, discutată în capitolul „Realitate și adevăr" îi oferă scriitorului ocazia de a sublinia necesitatea, esențialitatea [illegible] în artă, disocierea categorică de manifestările întîmplătoare, de care îl desparte nu „numai o simplă diferență de grad, ci o ireductibilă opoziție de natură", sugerind locul și rolul artistului adevărat, capabil de a sacrifica totul pe altarul artei lui, în disjuncție definitivă cu diletantismul — necesar, plăcut dar, spune autorul : „nenumăratele schițe executate [illegible] de-a lungul potecilor de sat [illegible] distracții agreabile".

Referindu-se la lumea picturii, la critica de artă și multiplele ei probleme, fin sociolog și psiholog, Jean Guichard-Meili găsește formulări cu totul valabile artei în general : „Vai, am ajuns la o asemenea confuzie incit reacția imediată nu are mai multă semnificație decît totalul insucces", semn de exclamare care merită să se strecoare atit în templul artelor cît și [illegible] tiile celor ce formulează judecăți de valoare.

Evoluția gustului și simbolistica culorilor, „accelerarea libertății" — dacă ar fi să citim sintagma care dă titlul ultimului capitol — [illegible] sugestia formelor și contururilor, revelațiile din pictură, esențiala problemă a perspectivei, mobilitatea relației exprimare picturală-realitate, încadrarea în curente și școli, ieșirea din cadre a marilor temperamente, tehnici și invenție grafică, abstracție și seducătoare poezie coloristică, cu alte cuvinte discutarea tuturor problemelor esențiale în apropierea de pictură, nu exclude inserții de o sensibilitate uimitoare referitoare la viața și misiunea artistului. Astfel, pasajul

Octavian Vipon : „Portret"

despre Vincent van Gogh ne-a amintit cuvintele lui Maurice Blanchot din „Spațiul literar" despre Kafka : „Descoperă tot mai mult că nu știe să trăiască singur..." Guichard-Meili nu uită să amintească dificultățile artistului, destinul lui inseparabil de operă, căutarea [illegible] a absolutului, „pentru că fiecare [illegible]. Fiecare tușă pe care o pune pe pînză arată urgența și gravitatea întrebărilor sale în același timp în care face să scapere chipurile [illegible] din vasul ei sau grîul din brațele celui ce leagă snopi". Traducerea românească, revăzută de autor, beneficiază de binevenitele și competentele note ale traducătorului.

O carte care invită la meditație, deschizînd noi priviri și pe pictor, amintindu-ne încă cuvintele categorice ale lui Balzac : „Pictorii nu trebuie să mediteze decît cu pensulele în mînă".

Cleopatra Lorințiu

*) Jean Guichard-Meili : „Să privim pictura", Editura Minerva, București 1980. Traducere și prefață de Ileana Șaldea.

Poeme de

pablo neruda

Walking Around

Se intimplă că obosesc să fiu om.
Se intimplă să intru în croitorii și în
cinematografe
ofilit, nepătruns, ca o lebădă de fetru
navigind printr-o apă de origini și cenușă.

Mirosul frizeriilor mă face să plîng în hohote.
Vreau numai o odihnă de pietre sau de lină,
vreau numai să nu mai văd stabilimente sau
grădini,
nici mărfuri, nici ochelari, nici ascensoare.

Se intimplă să mă satur de picioarele și unghiile
mele
și părul și umbra mea.
Se intimplă că obosesc să fiu om.

Totuși ar fi plăcut
să sperii un notar cu un crin tăiat
sau să omor o călugăriță cu o lovitură de ureche.
Ar fi frumos
să merg pe străzi cu un cuțit verde
și să strig pînă mor de frig.

Nu vreau să mai fiu rădăcină în întuneric,
oscilant, întins, tremurind de somn,
în jos, pe zidurile ude ale pămîntului,
absorbind și gindind, mîncind în fiecare zi.

Nu vreau pentru mine atitea nefericiri.
Nu vreau să mai fiu rădăcină și groapă,
subterană singură, magazie cu morți,
speriați, murind de durere.

De aceea ziua de luni arde ca petrolul
cînd mă vede că vin cu fața mea de pușcărie,
și urlă ca o roată rănită,
și face pași de sînge cald spre noapte.

Și mă împinge spre anumite colțuri, spre anumite
case umede,
spre spitale unde oasele ies pe fereastră,
spre anumite cizmării cu miros de oțet,
spre străzi îngrozitoare ca și cum ar fi crăpate.

Sînt păsări de culoarea pucioasei și cu oribile
intestine
atîrnînd din ușile caselor pe care le urăsc,
sînt danturi uitate într-o cafetieră,
sînt oglinzi
care ar fi trebuit să plîngă de rușine și spaimă,
sînt umbrele în toate părțile, și veninuri,
și ombilice.

Eu mă plimb cu calm, cu ochii, cu pantofii,
cu furia, cu uitarea,
trec, străbat birouri și magazine de ortopedie,
și curți unde sînt rufe atîrnate pe o sfoară :
chiloți, prosoape și cămăși ce plîng
lente lacrimi murdare.

Absența lui Ioachim

De acum, ca o plecare verificată în depărtări,
în anotimpuri funerare de fum sau în taine
solitare,
de acum îl văd [illegible] spre moartea sa,
și-o urma lui simt că se-nchid zilele timpului.

De acum, însă, simt că pleacă,
[illegible] în ape, în anumite ape, într-un
anumit ocean,
și-apoi, levitarea sa, picioarele se ridică și un
zgomot,
un zgomot determinat, surd, simt că se produce,
o lovitură de apă hotărîtă de greutatea sa,
și dintr-o parte, dintr-o parte simt că sar și
stropesc acele ape,
pe mine mă stropesc acele ape, și trăiesc ca
acizii.

Obișnuința sa de visuri și nemăsurate nopți,
sufletul său neastîmpărat, puterea sa pregătită
dorm cu el, în sfîrșit, și el doarme,
pentru că marea morților se frînge,
[illegible] violent, asociindu-se cu răceală.

Unitate

E ceva dens, unit, așezat la fund,
repetînd numărul său, semnalul lui identic.
Cum se observă că pietrele au atins timpul,
în fina lor materie e un miros de vîrstă,
și apa pe care o aduce marea, de sare și somn.

Mă înconjoară același lucru, o singură mișcare :
povara mineralului, lumina mierii,
se lipesc de sunetul cuvîntului noapte ;
cerneala grîului, fildeșului, plînsului,
lucrurile, dezolate, uniforme,
se unesc în jurul meu precum pereții.

Lucrez surd, învîrtindu-mă în jurul meu,
precum corbul deasupra morții, corbul cernit.
Mă gindesc, izolat la marginea anotimpurilor,
central, înconjurat de geografia tăcută :
ne-mirează o căldură cade din cer,
un imperiu extrem de confuze unități
se unește înconjurîndu-mă.

Înmormîntare în zori

Eu lucrez noaptea, înconjurat de oraș,
de pescari, olari, de defuncți arși
cu smoală și fructe, învăluiți în muselină roșie :
sub balconul meu acești morți teribili
petrec visind lanțuri și fluiere de aramă,
stridente și fine și lugubre sună
între culoarea grelelor flori inveninate
și strigătul dansatorilor cenușii
și tot mai puternica monotonie-a tamtamurilor
și fumul lemnelor ce ard și miros.

Pentru că odată ce-ai cotit pe lingă riul
tulbure,
inimile lor, oprite sau încercind o mișcare mai
mare,
se vor rostogoli arse, cu coapsa și piciorul
fumegînd,
și cenușa tremurătoare va cădea pe apă,
va pluti ca un buchet de flori calcinate
sau ca un foc stins lăsat de atit de puternici
călători
ce-au ars ceva pe negrele ape, și-au devorat
o răsuflare dispărută și o licoare extremă.

Brăduț Covaliu : „Flori și păsări"

Dacă fiecare zi cade

Dacă fiecare zi cade
înăuntrul fiecărei nopți
există atunci un puț
unde lumina este închisă.

Trebuie să stăm pe marginea
puțului umbrei
să pescuim lumina căzută
cu răbdare.

Vă mulțumesc, viori

Vă mulțumesc, viori, pentru această zi
în patru coarde. Curat
e sunetul sferei,
glasul albastru de aer.

Poemul XXII

Vai, aici atita sînge, atîtea războaie,
și atîta gravitate, atîta bucurie !
Ce aduceau rîurile ? Zăpadă și sînge.
Și ce erau orașele ?
Doar cenușă și fum.
Și chiar așa, din distrugerile sale
apăreau plumbii mitralierei,
fulgerau eroii.

Poemul LXII

Ce înseamnă a stărui
pe mlaștina morții ?
Pe deșertul sării
cum se poate înflori ?
Pe marea unde nu se intimplă nimic
există veșminte ca să mori ?
Cînd nu mai sînt oasele
cine trăiește în cenușa finală ?

În românește de Omar Lara

REVISTA STRĂINĂ

● **EDITURA „HUDOJESTVENNAIA LITERATURA"** a tipărit recent o amplă culegere de „Versuri" argheziene traduse în limba rusă. [illegible] se adaugă celorlalte două apariții în Uniunea Sovietică a unor lucrări închinate marelui poet [illegible] anul centenar Arghezi : monografia semnată de F. Vidrașku și placheta de versuri apărută în limba gruzină. Volumul cuprinde poezii grupate în patru cicluri : **Psalmi, Creioane și inscripții, Din [illegible], Lirică.** Traducerea versurilor este semnată de Anna Ahmatova, D. Samoilov, N. Stefanovici, V. Mukușevici, Em. Aleksandrova, V. Korceaghin, E. Birukova, N. Podgoriceani, N. Pavlovici, A. Sneдik, S. Șervinski, A. Revici, I. Gurova, A. Akselrod, A. Golemba, I. Mirimski, K. Arseneva. Prefața volumului aparține lui Dumitru Micu, iar prezentarea artistică este semnată de I. Konnov. Culegerea a apărut într-un tiraj de 30 000 de exemplare.

● **UNA DIN OPERELE** remarcabilului constructor bulgar Colio Ficeto, Conacul turcesc de la Velico Tărnovo va fi în întregime restaurată. Printr-o decizie a Consiliului de Miniștri al R.P. Bulgaria s-a hotărît ca acest edificiu să intre în fondul de aur al arhitecturii bulgare. Clădirea a fost construită în 1872, pe locul unui vechi conac, ea integrîndu-se fericit în arhitectura specifică orașului. Acesta a fost primul edificiu administrativ mai mare din Bulgaria, în epoca Renașterii. După ce în 1906 clădirea a fost distrusă de incendiu, ea a fost refăcută de unul din cei mai de seamă arhitecți bulgari, Gh. Cozarov. Arhitecții care se ocupă acum de restaurarea edificiului depun eforturi susținute pentru ca remarcabila construcție să capete iarăși înfățișarea de acum mai bine de 100 de ani.

● **PRINTRE ANIVERSĂRILE UNESCO** din acest an se numără și evocarea personalității și operei marelui cărturar și tipograf ceh Jiri Melantrich d'Aventin (1511—1580), remarcabilă figură a artei tiparului de după Guttenberg care a reușit să emancipeze cartea de sub tutela miniaturii. Lucrător mai întîi în oficina de la Bâle a lui Frobenius, el va deveni un adevărat maestru tipărind mai multe ediții ale Bibliei, bogat ornamentate cu inițiale și gravuri în lemn, adevărate monumente ale istoriei tiparului ceh.

● **EDITURA „GALLIMARD"** publică în „Colection Blanche" o culegere de nuvele semnată de Aragon și intitulată „Le Mentir-Vrai". Practicînd arta nuvelei de-a lungul întregii sale vieți, marele scriitor adună în carte scrieri precum „Le Cahier Noir", apărută în 1923, alături de opere de virtuozitate în care se împletesc istoria, fantasticul, umorul, fantezia : „L'Aveugle", „La Sainte Russie", „Prenatalite". Volumul cuprinde și un ansamblu de șapte nuvele cunoscute sub titlul „Servitude et grandeur des Français", care a fost publicat clandestin în timpul ocupației naziste și care constituie azi un document al vieții din anii negri cînd scrisul era o armă de luptă, cînd un poem sau o povestire putea readuce în suflete curajul și speranța.

● **O FRESCA IMENSĂ,** inestimabilă operă de artă veche, a fost recent restaurată la biserica Kirillovskaia din Kiev. Adăpostită de unul dintre cele mai vechi edificii din oraș, pictura are o suprafață de 800 metri pătrați și a fost executată de maeștri din veacul al XII-lea. Biserica Kirillovskaia, care păstrează un veritabil tezaur de pictură murală, face parte din „Muzeul Sofia", unul din cele 16 mari ansambluri arhitecturale, istorice și arheologice din Ucraina, care se află sub protecția statului.

● **HARDY,** Yeats, Robinson, Frost, Stevens, Pound, Eliot, Crane, Williams sînt poeți a căror viață și artă este analizată în monografia „Lives of the Modern Poets" aparținînd criticului american William M. Pritchard, apărută la Oxford University Press, New-York. Lucrarea, care depășește limitele unei monografii prin caracterul literar al multora din paginile sale, aruncă o lumină nouă asupra operei unora dintre cele mai de seamă figuri ale poeziei de la sfîrșitul secolului trecut și prima parte a secolului nostru.

● **CEI** 33 000 de vizitatori ai Festivalului de pictură de la Cagnes sur-mer (Franța) au fost invitați, ca în fiecare an, să desemneze cele mai bune tablouri expuse. Patru artiști au obținut sufragiile publicului : Cristobal Toral (Spania), Eduardo Oliviera Cezar (Argentina) Kozo (Japonia), Hong Joo Ki, (Coreea de Sud). Pentru prima oară în istoria acestui festival votul publicului a întîlnit palmaresul întocmit la începutul manifestării de un juriu specializat.

● **GRAND PALAIS** de Champs Elysées găzduiește pînă la sfîrșitul lunii octombrie expoziția de fotografii Jacques-Henri Lartigue, unul dintre cei mai cunoscuți artiști fotografi ai vremii noastre. Intitulată „Bonjour Monsieur Lartigue", expoziția este prima manifestare a Asociației prietenilor lui J.-H. Lartigue constituită după ce artistul a donat statului francez ansamblul operei sale fotografice, la sfîrșitul lunii iunie 1979. Colecția Lartigue cuprinde peste 200 000 de documente, de la plăci fotografice de sticlă la diapozitive, de la filme 24x36 la vederi stereoscopice, albume de artă, tablouri. Expoziția deschisă acum la Grand Palais se vrea o prefigurare a prezentării operei lui Lartigue în așteptarea instalării definitive a donației în aripa de sud-est a noului palat, în 1981.

● **YUKIO MISHIMA** (născut în 1925), unul dintre cei mai mari scriitori japonezi, decedat în 1970 în urma sacrificiului ritual harakiri, autor a numeroase eseuri, romane, piese de teatru, nuvele, deținător a mai multor mari premii literare, este privit astăzi în țara sa ca un erou legendar. Opera sa este marcată de o considerabilă teralogie — MAREA FERTILITĂȚII — pe care editura Gallimard și-a propus să o publice. Tema primelor două volume, apărute sub titlul NEIGE DE PRINTEMPS ET CHEVAUX ECHAPPES este epopeea a doi tineri, care simbolizează o lume cu obiceiuri arhaice într-o Japonie în continuă evoluție. Aceste volume sînt o ilustrare simbolică a destinului națiunii japoneze în secolul 20. În paralel, editura publică volumul LA VIE DE MISHIMA, semnat de scriitorul american John Nathan, care a fost prieten cu marele om de litere japonez.

● **ALBERTO SAVINIO,** scriitor italian de vastă cultură, sceptic, umorist și totodată un dezamăgit, revine — după o absență de 25 de ani să-și ocupe un binemeritat loc în ierarhia scriitorilor activi din țara sa, odată cu apariția ultimei sale lucrări NOUA ENCICLOPEDIE. El trece în paginile cuprinzătoarei enciclopedii, cu tot atita îndrăzneală și suplețe de la Joséphine Baker la Apollon, de la secretele stilului la limbajul străzii, de la portul bărbii la tangențele dintre prietenie și dragoste etc.

ATUNCI, TOT ÎNTR-UN AUGUST...

ULTIMA REPETIȚIE (II)

spectacolul lumii

văzut de Ioan Grigorescu

Ramsay Pots, unul dintre ofițerii cei mai perspicace din Benghazi, era omul față de care nu se putea ține nici un secret. Inteligența și capacitatea lui de deducție îl făceau întotdeauna să [illegible] orice nouă acțiune ce se preconiza, fără ca cineva să comită cea mai mică indiscreție, sau a încerca să afle mai mult decît se cuvenea. [illegible] asupra proiectului Tidal Wave el a fost lăsat într-o zi de comandantul său să participe la un raid asupra Romei. Abia după ce porni în acțiune, cei de la bază și-au dat seama că Pots ar fi putut fi, prin deducție, deținătorul [illegible] cu privire la plănuita bombardare a Ploieștiului ceea ce, în cazul cînd ar fi fost făcut prizonier și constrins să vorbească, ar fi putut prejudicia întregul plan. Văzîndu-l aterizind la Benghazi, cu misiunea îndeplinită, comandantul l-a chemat imediat în cortul comandamentului și l-a întrebat direct : „Unde crezi că vom zbura noi, în curind, domnule ?" Fără nici un cuvînt Pots s-a apropiat de hartă virîndu-și arătătorul într-un punct de pe suprafața României : Ploiești.

În aceeași zi, generalul Uzal Ent a retras cea de-a 9-a Forță de Bombardament cantonată la Benghazi din teatrul operațiunilor curente, virîndu-i pe toți viitorii participanți la Tidal Wave într-o severă carantină și nelăsîndu-i să-și mai ia zborul decît pentru antrenamente de rutină la mică altitudine.

Dar zborurile-razante după care au jinduit întotdeauna piloții, se dovedeau pentru uriașele Liberatoare, [illegible] de dificile. Burdubănosul quadrimotor cu aripile [illegible] cu coada terminată în două [illegible] ovale, [illegible], făcut pentru a zbura la înălțimi de opt mii de metri, ducea la prova lui de plexiglas omul-bombardier, în dreapta acestuia avindu-l pe navigator, iar în spatele lor, cam la nivelul elicelor, tripleta de conducere formată din pilot, copilot și operatorul-radio. Apoi, instalat cu spatele spre capătul carlingii, se afla mecanicul pus să acționeze mitraliera de pe turela superioară, iar în fuselaj, alți doi mitraliori laterali. În sfîrșit, ultimul om din echipaj, cel mai expus atacurilor avioanelor de vînătoare, era mitraliorul din coada aparatului, instalat într-o carcasă de plexiglas incasabil. În total, nouă oameni. A-i face nu numai să mențină în aer un avion supraîncărcat, în timpul unei curse cu viteza maximă desfășurată la altitudinea zero, dar a le cere să și distingă cu o rapiditate și o exactitate matematică obiectivele ce se cereau lovite — și asta sub tirul masiv al unei antiaeriene îndelung rodată pe cele mai dificile fronturi — era nu numai o chestiune de curaj și pricepere, ci și de [illegible] virtuozitate.

Tocmai [illegible] reflexelor de adevărați virtuozi [illegible] cum trebuiau să se dovedească echipajele lui Tidal Wave erau destinate antrenamentele aeriene ale escadrilelor cantonate în marginea deșertului libian, și a căror continuă decolare și aterizare stirneau ordinare furtuni de nisip.

Pentru ca zborurile de antrenament să aibă eficiență, Geerlings a cerut să se traseze cu var în vastitatea deșertului conturul Ploieștiului, simulînd cu citeva machete executate din scînduri obiectivele ale obiectivelor ce urmau să fie atacate. La început, sub zborul-razant și sub vîrtejurile de nisip stîrnite de elicele avioanelor, paloții și bombardierii nu puteau vizita cu eficacitate țintele care treceau pe sub ei fulgerător, și își împrăștiau peste dune sutele lor de bombe din... lemn. Dar, după zeci și zeci de zboruri, echipajele au început să se familiarizeze cu acel fals Ploiești pe care-l bombardau cu frenezie, fiecare escadrilă atingîndu-și cu exactitate „obiectivele". Pentru evitarea posibilelor erori de navigație de-a lungul marelui raid asupra Ploieștiului, comandanții bazei de la Benghazi au început să-și antreneze escadrilele în condițiile unei mutenii totale a aparatelor de radio emisie-recepție, punîndu-le să acționeze în formații strînse deasupra unor ținte cufundate în fum și ceață artificială. După un raid de antrenament de o mie patru sute de kilometri, incredintat Scorpionilor Cerului, escadrilele au apărut deasupra „obiectivului" care simula rafinăria Steaua Română de la Cîmpina, exact la ora prevăzută, apropiindu-se cu un zgomot asurzitor de „ținta" pe care au „atacat-o" de la o înălțime de numai... șase metri !

SPORT

Inel de viață lungă

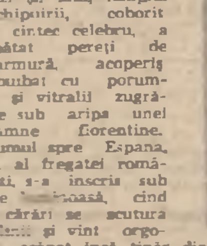

I-am bătut pe englezi și, iată, templul închipuirii, coborît din cîntec celebru, a căpătat pereți de marmură, acoperiș îmbuibat cu porumbei și vitralii zugrăvite sub aripa unei toamne florentine. Drumul spre Espana, ole, al fregatei românești, s-a înscris sub zare [illegible], cînd pe cărări se scutura mălinii și vînt orgolios, scăpat încă tînăr din sclavia azurului, se amestecă în sîngele iederii. Nici nu-și închipuie primii noștri jucători cît de mult ne-a măgulit această victorie și cît de multă nevoie aveam de ea. R[illegible] bine și sănătos și nu ne mai știm la doi pași de marginea prăpastiei. Puține sînt în lume [illegible] care să se poată mîndri c-au uzurpat [illegible] puterea și îngîmfarea Angliei pe două fronturi deodată, tineret și seniori. La Ploiești, orașul din România pe care englezii îl cunosc cel mai bine, căci au aștern[ut] pe el covor de bombe, în vremea războiului, cadeții noștri s-au jucat cu adversarii. Intunecîndu-le prinzul la iarbă verde pentru cel puțin un an de zile. Plini de izbucnirea lor vijelioasă și cu vîrful degetelor înmuiate-n melodiile de argint ce le încearcă luna pe chipul plopilor, miercuri ne-am permis să mai înfigem un ghimpe în laba leului. Și-mi permit extravaganța să observ, că dac-am vrea să punem la socoteală și pe Celtic Glasgow, am reușit, în răstimp de două săptămîni, să picurăm cîțiva stropi de venin în caseta de lemn acaju unde-și păstrează leul colții de rezervă. Dar n-am pus încă mîna pe spada de aur cu minerul bătut în dubloni spanioli. Balada amanților din Toledo și ghitarele de sidef sînt dincolo de inima zării. Ca să ne înfruptăm și noi din tainele clipelor glorioase ce le înalță oceanul spărgîndu-se în pieptul catîrului lui Sancho Panza, va trebui să cîștigăm toate celelalte meciuri pe care le mai avem de jucat acasă și pe deasupra să aducem un punct de la Londra, de la Budapesta sau de la Basel (observați că n-am zis Zürich, orașul unde s-a scuturat carnea pe noi).

Cei ce-și luminează viața c-un șoim sleit de puteri la vînătoare de muște sînt sceptici, nu cred c-avem ghiare care prind și rețin norocul. Au înghițit prea multă amărăciune și nu-i întoarce spre zîmbet nici măcar această victorie de mare răsunet. În fotbal, unde și antrenorii și jucătorii au parte doar de odihna vîntului, se dezlănțuie, totuși, rareori furtuni ce ucid sau răstoarnă scările. Nimic nu apare peste noapte, inevitabilul se produce fără aroganță, fiind urmarea firească a unei perioade deloc ispititoare, avînd la bază munca, durerea, chinul și puterea de-a trece răbdător printre capcane și batjocură. Cei ce au răbdarea scurtă pier în scorbura zilelor moarte. Formația română care-a învins Anglia, dăruindu-ne o noapte de vrajă, fără de care ființa nu se poate închipui, și-a format pasul de cuceritor bătînd Bulgaria, la Varna, Iugoslavia, la București și fulgerînd nădejdile Norvegiei, la Oslo. E scris, prin urmare, că nu poți sări în pridvor direct din șanțul drumului.

O victorie ca aceea de miercuri întinerește timpul. Dovadă că toamna și-a pus inel de viață lungă.

Fănuș Neagu

Luceafărul

Revistă editată de UNIUNEA SCRIITORILOR din REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Redactor șef : Nicolae Dan Fruntelată, Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

REDACȚIA : București, Piața Scînteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE : 3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei
Tiparul executat la : COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCÎNTEII"
Paginator Dobre Marian